

nxt gen

**a tanulás rendszerei,
terei és műhelyei**

Ipartanszék füzetek No.12

IPARTANSZÉK

tartalom

3	Előszó: Next Generation	60	c2	belsőépítészet
4	Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla, Terbe Rita DLA, Varga Noémi: Talált házaink	62	c3	belsőéptészet
8	Tamáská Máté: A tanulás helyei: társadalom és iskolaépítészet	64	c4	belsőéptészet
10	Piet Tutenei, Sarah Coorevits: Nem csupán egy téglá a falban: a tanító tér	70		Eurofound: A NEET-fiatalok sokszínűségének felmérése
12	Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla, Terbe Rita DLA, Varga Noémi: Talált házaink: Egyedi iskolák újításainak főbb területei 1 2 3	72	d	TT3 – 2019
18	Széll Krisztián, Nagy Ádám: Oktatási helyzetkép: iskolai életutak, tervek és lehetőségek	74	d1	fém szakipari képzési központ
20	Piet Tutenei, Sarah Coorevits: A kisiskolás kor és a tanító tér	76	d2	nyitott lépcsők háza
22	Javier Mozas: The complexity of learning	78	d3	anyaotthon
24	a TT1 – 2019	80	d4	sportközpont
26	a1 iskolabővítés	82	d5	alpinista központ
30	a2 iskolabővítés	84	d6	utógondozó és pékműhely
34	a3 iskolabővítés	86	d7	kertészeti foglalkoztató központ
38	a4 iskolabővítés	88	d8	filmgyártási foglalkoztató központ
42	a5 iskolabővítés	90	d9	fiatal nők foglalkoztató központja
46	Bach Péter DLA, Terbe Rita DLA, Halmai Dénes, Lassu Péter, Kukucska Gergő, Bokányi Imre: Belsőépítészeti koncepció: Mosonmagyaróvári Piarista Iskolaközpont	94		Franz Hammerer: Az iskolai terekről másként
48	b TT2 – 2018	96		Holcim Foundation: Nantes School of Architecture University building in France: "Target issues" for sustainable construction
48	c TT2 – 2019	100		Javier Mozas: The school, heart of the neighbourhood
50	b1 belsőéptészet	102		Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla, Terbe Rita DLA, Varga Noémi: Talált házaink: Örökségvédelmi potenciál
52	b2 belsőéptészet	104		Katharina Rosenberger: Az iskolabútor mint a tanítás aktív szereplője
54	b3 belsőéptészet	106		Tánczos Tibor: Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel 1 2 3
56	c1 belsőéptészet	112		Maja Lorbec: Régi terek új lehetőségei: az iskolafelújítások
		114		Résztevők

Next Generation

– előszó

Talán nincs is aktuálisabb téma, a lakhatást kivéve, mint az iskola általában és a "mi iskolánk" itt, Magyarországon. Az iskola, ami ha jó, akkor mindenben segít, fel- és kiemel, az átadott tudással megvéd és egy életre ellát munícióval. Ha épp ellenkezőleg, rossz, akkor akadályoz, felesleges információkkal tölt fel, azaz butít és nem egyszer egy életre megtör, megaláz.

Sok mindennek kell teljesülnie ahhoz, hogy az előbbi változat valósuljon meg. Mit tehet ennek érdekében egy építész?

Értelmes tanterv, motivált és felkészült tanárok nélkül nehéz, de rajtunk is sok múlik. A tematikus év keretében ezt a témakört kutattuk és közösen kerestük a válaszokat konkrét tervezési feladatok kapcsán.

Jelen kötet azonban túlmutat a tematikus év hallgatói tervein. Annál sokkal többet – gondolati szövetet – tartalmaz, amelyben egy téma formálódik, számos kapcsolódási ponton kiegészül, míg egy átfogó, tematikus rendszerré válik.

Történetünk egy Mesteriskolás kiránduláson kezdődött, amely során Ózdon "felbukkant" egy általános iskola – ám tervezője az épület számos értéke ellenére sem volt ismert. Ezen ismeret hiánya hozta felszínre a felismerést, hogy az 1950-es évek hazai építészetének számos épülete – magas minősége ellenére – a szakma számára nem ismert.

A téma felkarolására és a korszak magyar építészetének felfejtésére még abban az évben ÚNKP ösztöndíjas kutatói program indult "Talált házaink" címmel, amely pár hónappal később ötfős TDK-pályázati csoporttá bővült.

A féléves kutatómunka eredményeként az ózdi iskolaépület mellé még közel nyolcvan(!) jelentős, és kevésbé vagy egyáltalán nem jegyzett iskolaépület sorakozott fel. A téma feltáratlanságát mutatja, hogy a gondolati forrásként "felbukkant" ózdi iskola építész tervezője csak bő fél év után, véletlenül került elő.

Ezzel párhuzamosan indult el a Mosonmagyaróvári Piarista Iskolaközpont tervezése, amely teljesen új gondolati rendszerben kezdte el kidolgozni az oktatásnak teret adó, megújuló iskola épített és természeti környezetét.

Még abban az évben lezárult az egyéves ÚNKP kutatás és elkezdődött a BME tanulási tájainak elemzése, átértelmezése. Ezt általános- és középiskolai épületek átfogó vizsgálata, bővítése, később belső tereinek újraértelmezése követte.

Emellett oktatási terekkel foglalkozó kutatásunk az egyetem falai közül is kilépett. Bemutatásra került a Vácott megrendezett "Iskolaépítészet: örökség és megújulás" című műhelykonferencián, majd nyomtatott formában is megjelent a TÉRTÁR sorozat "Iskolaépítészet Magyarországon – Örökség és megújulás" című kötetében.

A témához kapcsolódó kutatást Terbe Rita és Nagy Iván kezdeményezte, vezette és koordinálta. Kassai Dorottya ÚNKP és TDK keretében kapcsolódott be a programba, az ő nevéhez kötődik Spiró Éva - az ózdi iskola tervezőjének - megtalálása. A TDK-ban és a kutatásban közreműködött továbbá: Starkbauer Lilla, Varga Noémi.

A következő oldalakon ezen sűrű időszak tartalmából villantunk fel szemelvényeket. Bízva, hogy az olvasó mind az iskolaépítészettel kapcsolatban, mind a mi gondolatainkból talál magának továbbgondolásra és inspirációra alkalmas gondolatokat.

témafelelősök:

Terbe Rita DLA, Nagy Iván DLA, Fábíán Gábor DLA

Talált házaink

– Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla,
Terbe Rita DLA, Varga Noémi

Bevezető

A "Talált házaink" megnevezés egy gyűjtőnév, amely tartalmazza mindazon kutatásainkat, írásainkat, előadásainkat, amelyek az 1950-es évek magyar iskolaépítészetiével foglalkoznak. Ezek összesítése a TÉRTÁR sorozat "Iskolaépítészeti Magyarországon – Örökség és megújulás" című kötetében "Egyedi általános iskolák 1957(59) és 67(69) között. Egy feledésbe merült évtized mai szemmel" címmel jelent meg.

Kutatásunk

Kutatásunk során közel 80 egyedi tervezésű iskolát tartalmazó adatbázist állítottunk össze. Egy-két kivétellel ezek mind általános iskolák.

Elsősorban archív dokumentumokra hagyatkozva kerestük azokat az épületeket, amelyek nem csak építészeti szempontból kiemelkedően értékesek, de valamilyen módon reformot is hoztak az addigi magyar iskolaépítészetbe.

A második világháború utáni helyreállítást követő időszakban, 1957-től közel egy évtizeden át, évente több, mint 7-800 általános iskolai tanterem épült a hiányok pótlására és a demográfiai hullám lekövetésére. Óriási mennyiség ez magyarországi léptékben, a mai tanterem állománynak is számottevő, meghatározó részét képezik az akkor létrejött épületek.

Az iskolák háromnegyede típustervek alapján jött létre, a maradék 25 % pedig egyedi, nem egyszer új épülettípusokkal kísérletező tervek szerint.

A korszak egyedi iskolái szakmai körökben nem, vagy alig ismertek, illetve számontartottak, érthetetlen módon, még a típustervekhez képest is. Kutatási projektünk ezek feltérképezésére és rövid értékelésére fókuszál.

Közvetlen előzmények

– rövid történeti áttekintés

Általános iskolák természetesen nem csak a vizsgált időszakban épültek Magyarországon. Az első világháború után több fontos periódust is fel lehet sorolni. Az elemzett évtized jelentősége nem érthető meg igazán, ha nem tekintjük át röviden a vizsgált időszakot megelőző évtizedek történéseit.

A dualizmus korában a fejlesztések a peremterületekre koncentráltak, azokat igyekeztek felzárkóztatni, így Trianon után az oktatási hálózat is romokban hevert.

A lakosság 43%-ára az iskolák 33%-a maradt meg, miközben 1920-ban a hat éven felüliek között 1 millió körül volt az analfabéták száma

– egy elavultnak tekinthető oktatási rendszerben. A tankötelesek közel egyhatoda ekkor még egyáltalán nem járt iskolába.

Egyedi általános iskolák 1957(59) és 67(69) között

– Egy feledésbe merült évtized mai szemmel

Klebelsberg Kuno népiskola politikájának eredményeként az 1926 utáni években létrejött körülbelül 5000 “iskolai egység”. A program eleinte nehézkesen indult, mert a nagybirtokosok és az arisztokrácia nem akart a vagyonából oktatásra költeni, hiába írta ezt elő az 1926. évi VII. törvénycikk (4.§).

**1928 végére viszont már
1964 tanterem és 987
tanítói lakás, összesen
2951 oktatási célú épület
készült el**

– Szegeden nemsokára ünnepélyesen felavatták az ötezrediket is.

Mennyiségi szempontból ez - a típustervekre alapozott fejlesztés - egyértelműen kiemelkedő eredmény volt. Az ekkor felépült oktatási épületek, ún. “érdekeltségi iskolák” az elemi oktatást biztosították. S amelyek - Klebelsberg “konzervatív modernizációja” jegyében - elsősorban a tanyavilágban és a falvakban levő analfabétizmus felszámolása érdekében jöttek létre.

Újabb tömegesnek tekinthető építési program - részben a gazdasági világválság miatt is - a következő háborúig már nem volt, bár Klebelsberg nevéhez fűződik a nyolcosztályos népiskola törvénybe iktatása is 1928-ban (bár ez csak 1940-től lett kötelező).

Átalakult a tanárképzés is, változott az egész oktatási rendszer. Viszont a mai általános iskolákhoz legközelebbi polgári és népiskolák, illetve alsófokú szakiskolák, mint épületek, kevésbé módosultak.

Döntő többségük építészeti kialakítása, térszervezési, méretezési és működési elvei neoelektikus mintát követett. A korszerű, az egészséges oktatási környezetre

- természetes fény
- szellőzés
- testnevelés
- merev, szimmetrikus rendszerek feloldása, stb.

sokat adó huszadik századi modern iskola viszont éppen ebben az időszakban született meg Európában.

Néhány példa csak a környező országokból:
Ivan Zemljak – Selska utcai iskola, Zágráb, 1931
Bohuslav Fuchs – Vesna leányiskola és társai Brno, 1930-tól.

Az általános iskolák építése esetében 1948-tól, a II. világháború és az államosítás után új történet és rendszer kezdődik (nyolcosztályos képzés).

A háborús jóvátétel és újjáépítés nagyon komoly mértékben megterhelte az országot, de már 1950-57 között átlagban évi 240 új tanterem létesült. Ez csak az égető hiányok enyhítésére volt elég, még évekig maradt az akkori két műszakos tanítási rendszer.

A kutatás tárgyát képező évtizedben szinte erőltetett menetről beszélhetünk, minden évben új tanteremek százait adják át.

A mennyiségi csúcsot az 1959-es év jelenti 1068 tanteremmel, de még 1966-68 között is 699 az átlag.

Az egyedi iskolák számaránya változó, a fellelhető adatok szerint meglepő módon a nem típusstervek alapján épült osztálytermek 1960-68 között 41%-ot értek el! Az ebbe a kategóriába tartozó iskolák általában nagyobb méretűek voltak a típusstervek szerinti változatoknál, valószínűleg tanterem számra vetítve a bevezetőben említett egynegyednél nagyobb arányban vannak jelen ma is.

Magyarországon a kötelező nyolc általános iskola bevezetése, amellyel hogy világviszonylatban előkelő helyre helyezte a magyar oktatási rendszert, igen nagy terhet rótt a "népgazdaságra".

Szakmai körökben ez időben folyamatosan élénk párbeszéd zajlott az egyedi-, illetve típusstervek létjogosultságát illetően.

Egyesek szerint csak a típusstervek jelenthettek hatékony, gazdaságos, fejlettebb építéstechnológiájú megoldást a rohamos építésre.

Mások úgy gondolták, hogy csak az egyedi tervekkel lehet jól reagálni az aktuális igényekre, helyszínre, bizonyos esetekben így lehet igazán gazdaságos az építés (terepre illesztés, tájolás), illetve ami talán még fontosabb, hogy ez eredményezi az épületek folyamatos fejlődését.

A típusstervek tömeges megépülésével egyidejűleg szükség volt az újításra, kísérletezésre, hogy a gazdaságossági igények mellett a korszerű oktatás térgényeit

- teremméret
- bevilágítás
- zsidongó

is kielégítsék az épületek. Ahogyan az ország égető iskolahiánya csökkenni kezdett, úgy egyre inkább teret nyertek a típusstervek mellett az egyedi tervek alapján készült iskolák. Ekkor lépett az iskolatervezés mennyiségi szakaszból minőségi szakaszba.

Kismarty-Lechner Kamill

A forrásokban feltűnően sokszor került elő Kismarty-Lechner Kamill neve, hiszen ennek az iskolaépítési időszaknak és az egyedi terveknek egyik legmeghatározóbb alakja volt.

Az építészet meglehetősen széles spektrumán bizonyította kiválóságát. Ugyanolyan elhivatottsággal tanított, mint tervezett. Egyik, talán legjelentősebb része munkásságának az iskolaépítés területén végzett kutatása, amely nem csak saját idejében, de még napjainkban is hiánypótló.

Kismarty iskolái a háború utáni (nem csak építészeti szempontból) zavaros időszakban egy tisztán végigkövethető ágrajzot mutatnak. Minden iskolája valamilyen formában megújította elődjét. Ezek a reformok elsősorban térkapcsolatokra, bevilágításra koncentráálódtak.

A már szintén többször emlegetett Szikszói iskola tekinthető a kutatásának elindítójának, illetve a háború utáni iskolák első áttörést hozó épületének. Az ezt követő fejlődés természetesen nem mutat egyértelmű linearitást, hiszen volt olyan újítás, ami terv formájában már jó pár évvel megelőzte a megvalósulást.

Ez is azt bizonyítja, hogy milyen nehéz volt abban az időben átvinni egy újítót, a korábbi jól bevett példákat megkerülő tervet.

Kassai Dorottya, Nagy Iván, Starkbauer Lilla, Terbe Rita, Varga Noémi: Egyedi általános iskolák 1957(59) és 67(69) között. Egy feledésbe merült évtized mai szemmel.(térformák társadalomformák 7. 2021, p139.)

A tanulás helyei: társadalom és iskolaépítészet

– Tamáska Máté

Bő száz évvel ezelőtt a születő ipari társadalom alakította ki az iskola alapformáját.

Ehhez hozzátehetjük, hogy nemcsak a ma ismert iskola, de számtalan egyéb épülettípus is ekkor nyerte el tudatunkba berögzült alapformáját, mint például

- a pályaudvar
- a laktanya
- vagy a kórház.

Ezen intézmények prototípusa pedig a műhelyt felváltó gyár. A gyár időben és térben optimalizálta a termelést, a korábbi kézművesség tradícióját elemeire bontotta, egyenként átdolgozta a munkafázisokat, majd fogaskerekek módjára egy koncentrált helyen új szerkezetiségként (gépként) illesztette azokat össze. Valami hasonló játszódott le az oktatásban is, ahol az osztályterem "üzemcsarnokában" optimalizálták a tudásátadást. Egyetlen tanári "munkagép" "30-50 fős gyerekanyagot" volt képes megmunkálni.

A tanulmányok visszatérő motívuma ugyanakkor, hogy az ipari korszak (immár történetivé lett) iskolaépületében nem is annyira a tudás átadása, mint a fegyelmezés megszervezése volt a legfontosabb cél. Ebből következik, hogy

a ma közismertnek tekinthető iskolatípus néhol meghökkentő párhuzamokat mutat a laktanyákkal, sőt bizonyos értelemben a börtönökkel is.

A tudományos közéletbe Foucault révén bekerülő térbeli fegyelmezés kérdéskörét Katharina Rosenberger tanulmánya is érinti. A szerző, bár alkalmazott kutatást mutat be, utal azokra a társadalomtudományi paradigmaváltásokra, amelyek az iskolai terek megújítása mögött kitapinthatók.

Valamikor a 20. század hetvenes éveiben kezdett kibontakozni a posztindusztriális korszak, amely az ipari korszak iskoláinak reformját követelte meg. Akkoriban a termelési logikát felváltotta a fogyasztás és a szolgáltatás elsőbbsége. (Egészen pontosan a világ elsőként iparosodott társadalmi az ipari termelést kiszervezték a világ más pontjaira.) Ezzel együtt

- a fegyelmezés helyett a személyiségfejlődés
- a csapatmozgás helyett a kooperáció
- a munkafázisok begyakorlása helyett a projektszemlélet vált meghatározóvá.

Noha a szóhasználat egyértelműen pozitív átalakulásra utal, érdemes némi kritikával szemlélni a régi és új iskola túlságosan merev szembeállítását.

Számtalan eleme a korszzerű oktatásnak a hagyományos iskolában is megvolt.

A személyiségfejlesztést erkölcsi nevelésnek hívták, de létezett, a projekt szót talán nem ismerték, de a tankertek, a színjátszó csoportok és a sportklubok lényegében projektfeladatokat valósítottak meg.

Az építések pedig az igényekhez igazodóan tervezték az iskola tanulási helyeit, dísztermeket, munkalaborokat, sportpályákat és szabad zöldfelületeket alakítottak ki.

Mindezt azért érdemes hangsúlyozni, mert a tanulmányok olvasása közben talán túlságosan is sötét kép bontakozik ki elődeink iskoláiról.

Holott az iskola akárcsak egykor, úgy ma sem lehet tökéletes, nem lehet tökéletesebb, mint maga a társadalom, amelynek tükre, néha karikatúrája is.

Nem csupán egy téglá a falban: a tanító tér

– Piet Tutenel, Sarah Coorevits

Az elmúlt évtizedben a világ számos pontján születtek kezdeményezések és reformok az iskolaépítéset megújítása érdekében. Ugyanakkor a kezdeményezés nem új, legfeljebb a célja az.

Az iskolaépítéset történetében ugyanis végig ott kísért a töretlen hit, miszerint az építéset képes befolyásolni az iskolát, mint intézményt.

Cheng és Mok ezzel kapcsolatban csak az utóbbi évtizedeket szemlélve három korszakot különböztet meg:

- (1) az effektív iskoláét az 1980-as években,
- (2) a minőségi iskoláét az 1990-es években és
- (3) a világosztály-koncepciót a 2000-es években.

A mai tendenciákat figyelembe véve ezekhez egy negyediket is hozzávehetünk:

- (4) a fenntartható iskoláét.

Mindegyik hullámnak megvan a maga saját elképzelése a nevelésről és az oktatásról, ehhez igazítja a tereket, mind az iskola, mind az osztályterem szintjén.

(1) Az "effektív iskola" a tanítás célját abban látja, hogy a diákok tudást, képességeket és értékeket sajátítsanak el.

Központi kérdései, vajon hogyan lehetséges a tanulást és a tanítást az osztályteremben a leghatékonyabban

megszervezni, hogyan sajátítható el a leghatékonyabban a tudás, miként fejleszthetők a készségek, hogyan biztosítható, hogy a tanár tudása, illetve a tananyag jó hatásfokkal jusson el az osztály tanulóihoz?

(2) A "minőségi iskola" az oktatást szolgáltatásként definiálja, amely során a pedagógus lenne az oktatási és nevelési "szolgáltató".

Alapkérdései, vajon hogyan teremthető meg a legideálisabb kapcsolat a tanító által nyújtott szolgáltatások és a szolgáltatást igénybe vevők (tehát a társadalom tagjai, a szülők, a diákok, a döntéshozók, a leendő munkáltatók stb.) elvárásai, igényei között, miként tehetjük mérhetővé az iskola teljesítményét a legtágabb értelemben vett szolgáltatási piacon (teljesítmémmérések), vajon képes-e az iskola a minőségi fejlődésre?

(3) A "világosztály" koncepció a tanítás célját egy általános kompetenciafejlesztésben látja, amelynek célja a rugalmas személyiség kialakítása, egy olyan személyiséggé, amely képes flexibilisen alkalmazkodni a globalizáció miatt ma még előre nem látható felnőttkori szerepekhez és feladatokhoz.

A világosztály-koncepció új iskolai térben gondolkodik. Mindenekelőtt keresi a választ arra, hogyan lehet az iskolai tér egyszerre globális, lokális és individualizált?

Emellett biztosítani kell az információtechnológiai forradalom eredményeinek iskolában történő elérését, de egyben azt is megtanítani, hogyan használható, szűrhető ez az irtatlan mennyiségű, a tényleges téri tapasztalattól független információ. Nem utolsósorban pedig az iskolai környezetnek hozzá kell járulnia ahhoz, hogy kifejlődjön az életen át tartó tanulás igénye és szeretete.

(4) Mint utaltunk rá, manapság már egy újabb paradigmaváltásnak lehetünk tanúi, amelynek vezérfonala a fenntarthatóság.

Mindenekelőtt tisztázni kell a fenntarthatóság fogalmát: melyek a fenntarthatóság gazdasági, környezeti és szociális kritériumai? Utóbbi kapcsán újfent hangsúlyozni kell a fogyasztással élők sajátos igényeit vagy a nemek közötti egyenlőség kérdéskörét.

A fenntartható iskolának szociális értelemben vett univerzális, mindenki által használható (pl. akadálymentes) tereket kell kínálnia. Mindehhez az építészeti tervezés gyakorlatát is át kell alakítani, meg kell teremteni az építésszek és a majdani használók közötti párbeszéd fórumait és a közös nyelvet.

Egyedi iskolák újításainak főbb területei 1

– Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla,
Terbe Rita DLA, Varga Noémi

Progresszív alaprajzi rendszerek

Az alaprajzi rendszerükben újító iskolák tervezésében egyértelműen Kismarty-Lechner Kamill járt élen. 1948-ban tervezte Szikszóra 8 tantermes általános iskoláját,

amelyben először jelent meg egy központi, oldalvilágítású tér, amelyre a tantermek nyílnak, ez a tér kapta a zсібongó nevet.

Majdnem tíz évvel később, 1958-ban tervezett Kecelre Borvendég Béla hasonló sémájú iskolát, de ő már 40 méter hosszú középfolysót világított be két végéről.

Hosszú átfutási idővel, 1964-ben született típusú középzsibongós iskolára, de ekkor még a középső, hosszú tér két oldalról történő megvilágítása kevésnek bizonyult.

1958-ban szintén Kismarty tervei alapján épült meg Budapesten a Sodronyos úti általános iskola, amely már csarnokzsibongóval épült, azaz a zсібongó két szint magasságú tér, ehhez kapcsolódnak a földszinten a tantermek, illetve a galérián keresztül további előadótermek, igazgatási helyiségek. Ennek a térrendszernek a mintájára tervezte a Kőbányai úton (Budapest, Kőbányai út, 1960) és Kaposváron épült iskoláját (1960).

1962-ben Magyar Géza a csarnokzsibongót aulásítva alkalmazta tervében, a szolnoki iskolában. 1958-ban tervezte Kismarty Tatabányára az első oldalzsibongós iskoláját, amely egyben első volt a térben úszó lépcső alkalmazásában is. Ennek mintájára típusú is született 4 tantermes iskolára Kiss István tervezésében.

Hasonló paraméterekkel készült 1957-ben Zalavár, Oltay Csepel, Csillagtelepi kétszer 12 termes iskolája is.

Ezt követően Kismarty 1963-ban tervezte a budapesti Alsóerdősor utcai általános iskolát amelyben már az oldalzsibongó is kétszintesre nőtt, a csarnokzsibongóhoz hasonlóan.

Kassai Dorottya, Nagy Iván, Starkbauer Lilla, Terbe Rita, Varga Noémi: Egyedi általános iskolák 1957(59) és 67(69) között. Egy feledésbe merült évtized mai szemmel. (térformák társadalomformák 7. 2021, p139.)
kép: Sodronyos út – Csarnokzsibongó tere (Lantos Edit – 1945 Utáni Iskolatervezés Magyarországon)

Egyedi iskolák újításainak főbb területei 2

– Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla,
Terbe Rita DLA, Varga Noémi

Megvilágítás

E tekintetben az első újítás az 1956-ban tervezett budapesti Mártonhegyi úti iskolában jelentkezett. Itt alkalmazták először a tantermek 2 illetve 4 oldali megvilágítását, azonban még nem sikerült a bevilágítással megfelelő egyenletességet elérni és a tantermek tervezett négyzetes arányáról is le kellett mondani.

Ezt követően, a Pest megyei tanács megbízásában négy iskola terve született Szrogh György műtermében, melyek egy kétirányú kísérlet részei voltak. Egyik iránya a korszerűbb teremformálás volt, illetve a különböző nagyságrendű iskolák igényeinek azonos szerkesztésmóddal való kielégítése. Az első két épületet Szrogh György maga tervezte Dunavarsányba (1958), illetve Mogyoródra (1961),

mindkét iskola tantermei ferde mennyezetet kaptak, lépcsősen elhelyezett ablaksorral.

1960-ban a kísérletsorozat másik két épületét Brejska István tervezte Budakeszire, Klicsó László pedig Pilisszentkeresztre. A nagyobb ablakfelülettel járó megnövekedett nyári hőmérséklet problémaként jelentkezett, azonban a ferde síkkal kiképzett mennyezetről reflektált fény mindenképpen kedvezően befolyásolta a természetes megvilágítási viszonyokat. A bevilágítás itt lehetővé tette a tanterem harántrendszerű elrendezését is amely a tanterem-folyosó arányt kedvezően befolyásolta. Bár ezt az újítást a típusstervezés nem használta fel, az egyedi iskolák gyakran használták ezt a megvilágítási módot. [...]

Kismarty-Lechner Kamill megvilágítással kapcsolatos kísérletei fedezhetők fel az 1959-es Szárca utcai általános iskolánál, ahol a tanterem teljes homlokzati felülete ferde síkú üvegezést kapott, illetve a kaposvári héjszerkezetű iskola esetében (1960), ahol a tanterem már trilaterális (háromoldalú) megvilágítással készültek volna, ez a terv azonban sajnos nem valósult meg.

Kismarty szerint az ország iskolaépítészetében végül a konzervativizmus nyert teret: 10.000 felépült tanteremnek mindössze 3%-a képviselt haladó pedagógiai irányzatot. A gyakorlatban bevált újítások se feltétlenül fogantak meg a típusstervezésben, ehhez szükség lett volna azok azonnali kiértékelésére és a kapcsolódó megoldások gyors megvalósítására.

Kassai Dorottya, Nagy Iván, Starkbauer Lilla, Terbe Rita, Varga Noémi: Egyedi általános iskolák 1957(59) és 67(69) között. Egy feledésbe merült évtized mai szemmel. (térformák társadalomformák 7. 2021, p139.)
kép: Mogyoród – Bilaterális megvilágítású tanterem (Magyar Építőipar 1962. 1.sz. p.21.)

Egyedi iskolák újításainak főbb területei 3

– Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla,
Terbe Rita DLA, Varga Noémi

Térszervezési elvek

Mivel az oktatási épületek legfőbb elemei a tantermek és a közlekedők, ezért az épületek térstruktúráját is ennek a kettőnek a viszonya fogja legjellemzőbben meghatározni. Ez alapján beszélhetünk oldalfolyosós típusról (Ózd, 1958-61, Spiró), ami a példák legnagyobb részét teszik ki. Az oldalfolyosó szélessége lehet szintenként változó (Budapest, Szárcsa utca, 1959, Kismarty), vagy azonos. Az oldalfolyosó később kiszélesedett és oldalzsibongóvá alakult (Tatabánya, 1959, Kismarty).

Egy másik nagy csoport a középfolyosós rendszer, aminek a hátrányait a közlekedő felduzzasztásával küszöbölték ki. Ebből alakult ki később a csarnokzsibongós elrendezés (Budapest, Sodronyos út, 1957, Kismarty).

Az eddig felsorolt térstruktúrák jellemzően egyoldali megvilágítású tantermekkel párosultak. Jelentős számot tesznek ki azonban a kétoldali megvilágítású tantermes rendszerek. Hogyha az épület szintszámát tekintjük, akkor a bilaterális tantermekre láthatunk példát egy (Szászvár, 1958, Szerdahelyi) vagy több szintes épületben is (Budapest, Mártonhegyi út, 1956, Szabó), legtöbbször oldalfolyosóval párosulva.

Külön csoportot alkotnak azok a rendszerek, amikor

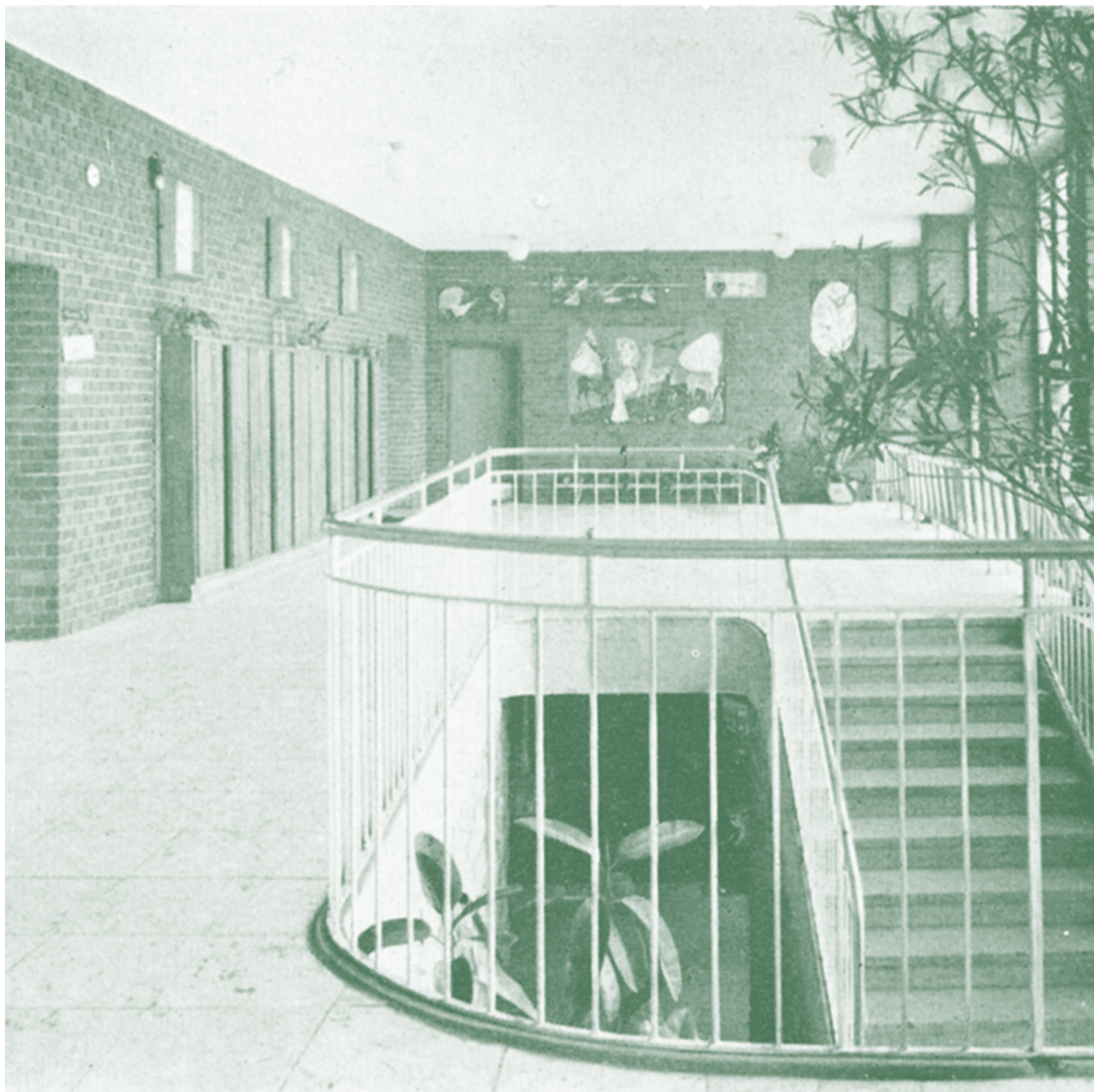
a közlekedő folyosót elhúzták a tantermi traktustól,

így kis bevilágító udvarok jöttek létre közöttük. Ezek az udvarok fellazították a cellás alaprajzi sémát, azonban legtöbbször túl kicsik voltak ahhoz, hogy ésszerűen lehessen használni azokat (Budapest, Kalászi út, 1958, Vörös). Volt példa átriumos (Szeged, 1963, Tarnai) vagy pavilonos (Oroszlány, 1961, Mandel) kialakításra is, azonban ez nem volt egy elterjedt forma.

Ha a tantermek fekvése alapján rendezzük az iskolákat, akkor megkülönböztetünk hosszanti, haránt, és négyzetes termeket. A hosszanti tantermek egyoldali és kétoldali, a haránt termek legtöbbször kétoldali megvilágítással párosultak. [...] A már fent említett úszólépcső (a lépcső kiszakítva a feszes közlekedő magból, beúszott a központi térbe) alkalmazása az iskolákban ritka esetnek számított (Budapest, Csillagtelep, 1957, Zalaváry, Oltai és Tatabánya, 1959, Kismarty). [...] Összességében elmondható, hogy már akkor is azok az iskolák kapták a pozitív kritikát, amelyeknek belső struktúrája átlátható (jól ellenőrizhető) volt, egyszerű közlekedési rendszerrel és tágas közösségi terekkel bírtak.

Kassai Dorottya, Nagy Iván, Starkbauer Lilla, Terbe Rita, Varga Noémi: Egyedi általános iskolák 1957(59) és 67(69) között. Egy feledésbe merült évtized mai szemmel. (térformák társadalomformák 7. 2021, p139.)
kép: Tatabánya – Oldalzsibongó úszólépcsővel (Magyar Építőművészet 1961. 3.sz. p.16.)

Oktatási helyzetkép: iskolai életutak, tervek és lehetőségek

– Széll Krisztián, Nagy Ádám

Bevezetés

A fiatal generációk oktatási helyzete kapcsán az iskola és a társadalom viszonyának két fontos strukturális kontextusát érdemes kiemelni:

- (1) a magyar oktatási rendszer szelekciós mechanizmusait,
- és (2) ezzel szoros összefüggésben az oktatás minőségi (hatékonysági, eredményességi és méltányossági) problémáit.

Egy meritokratikus elveken felépülő társadalomban az előrehaladást, a társadalmi pozíciót kizárólag az érdem:

- a tudás (ismeret)
- és a teljesítmény (erőfeszítés)

határozza meg, hozzáátve, hogy e tekintetben tiszta típus a gyakorlatban nem valósul meg, a kérdés inkább az, hogy a származás mellett a képességekben és teljesítményekben megtestesülő érdemek milyen mértékben válnak a társadalmi siker és előrelépés fő tényezőjévé.

A meritokratikus társadalmi vízió elképzelhetetlen a tudás elismerése nélkül, annak megszerzését pedig – jól, rosszul – de még mindig az iskolai teljesítmény teszi mérhetővé.

A mai társadalmakban tehát lehetséges érvényesülési pontként jelenhet meg az iskoláztatás, amely által kulturális tőkére – és ennek eredményeként egyéb tőkefajtákra (például anyagi vagy társadalmi tőkére) – tehetünk szert.

Ugyanakkor a szakirodalomban annak megítélése már nem teljesen egyértelmű, hogy mely társadalmi csoportok milyen eséllyel részesülhetnek a kulturális tőke elsajátítását lehetővé tévő minőségi oktatásban.

Az elméleti megközelítésekben alapvetően két fő irány bontakozik ki.

Az egyik a kulturális reprodukció elmélete, amely szerint a szülői háttér elsősorban a család kulturális erőforrásain, tőkén keresztül gyakorol hatást a társadalomban betöltött pozíciókra, ami elsősorban a magasabb státuszú csoportok számára biztosítja a kedvezőbb helyzet továbbörökítését.

A másik fontos elméleti irány a kulturális mobilitás, amely ezzel vitatkozva azt feltételezi, hogy a kulturális tőke, mint kitörési lehetőség épp az alsóbb társadalmi rétegek számára ad esélyt a hátrányaik kompenzálására.

Az oktatási helyzet, az utóbbi évtizedekben zajlott oktatási expanzió megítélésének egyik lehetséges megközelítését adhatja e két fő elmélet vizsgálata. [...]

Az biztosan állítható, hogy a megszerzett képzettség a felfelé irányuló társadalmi mobilitás meghatározó tényezője,

vagyis az iskolázatlan és képzetlen emberek alapvető hátrányból indulnak, az alacsonyabb iskolai végzettség növeli a létbizonytalanságot, csökkenti a munkaerőpiacon történő elhelyezkedés esélyét, valamint számottevő elmaradást eredményez a keresetekben, mely kiemelten igaz Magyarország esetében.

Mindez azt is jelenti, hogy az oktatási egyenlőtlenségek az élet számos területére kihatnak.

A kisiskolás kor és a tanító tér

Nem csupán egy tégl a falban: a tanító tér

– Piet Tutenel, Sarah Coorevits

A tér pedagógiájának kialakulása szempontjából kiemelkedő jelentőségű Loris Malaguzzi (1920-1944) munkássága, aki Olaszországban, Reggio Emilia tartományban a második világháború után indította el alternatív iskoláját.

Malaguzzi Pedagógiai filozófiájának – miként a ma uralkodó pedagógiai elvek nagy részének is – központi tézise, hogy a tanulás helye, környezete és a tudás elsajátítása között aktív kapcsolat mutatható ki, amely kapcsolat a tanulásban résztvevő cselekvők közreműködésével, részben azok konstrukciójaként jön létre.

A tanulási környezet tehát nem más, mint a lehetséges interakciók gyűjtőhelye, illetve kínálata.

Másik alaptézise, miszerint a tanulási környezet határait nem a tényleges fizikai tér, jelen esetben az iskola falai jelölik ki, hanem az oktatásban résztvevő közösség (szülők, tanárok, döntéshozók stb.) szociális konstrukciójaként jön létre. Az iskolai környezet tárgyiasult valósága ugyanis nem más, mint az a lehatárolás, amelyet a gyermekek számára megnyitunk és hozzáférhetővé teszünk társadalmi kultúránk egészéből, illetve sok esetben önreflexiók értékeinkről, összetett világunkról.

A harmadik alaptézis, hogy a gyermekek nem egyszerűen mozognak a térben, de aktívan formálják is azt. A pedagógiai tér a róla szóló diskurzusok révén társadalmi konstrukciójaként alakul ki. A pedagógiai tér összefogja az eltérő látásmódokat és kifejezési formákat. Dialógusokat és vitákat generál, helyet kínál a kritikai gondolkodásnak, beszélgetésre ösztönöz.

Malaguzzi tanító térről beszél, amely az oktatási interakció harmadik szintje. Az első a tanár-diák viszony, a második pedig a diákok közti kapcsolat. A “harmadik tanítói szint” fogalmat értelmezve Strong-Wilson és Ellis hét minőségi dimenziót különített el. Ezek az esztétika, az átláthatóság, az aktív tanulás, a flexibilitás, az együttműködés, a viszonyosság és a külső szabad terek bekapcsolása.

Wouldn't it be better to regard our buildings less as completed products and more as works in progress, where each final situation can represent the beginning of a following stage within a permanent situation of becoming?

The complexity of learning

– Javier Mozas

Learning – the educational function according to Functionalism – operates in complex systems which, at present and to build its development environment, have to make use of imagined realities unrelated to any past examples.

The teaching function emerges from a system impregnated with abstract concepts, pedagogic methods and information flows

encompassed within a physical environment with a number of interrelationships. The evolution to which the education system is currently submitted which is driven by technological progress makes it a field for continuous experimentation and an ideal case for the study of complex phenomena.

The history of the education system has been a constant move towards the accumulation of ideas and references

- from the top-down approach of the traditional ruling class,
- to the application of hygienist principles,
- the open-air school,
- the articulated classroom,
- the home-base,
- the school as a 'learning landscape' closely related with its social environment.

A relentless journey towards something less physical and more towards expanded ether.

School buildings have also suffered from this evolution and the barracks-schools from over a century ago have been transformed, not effortlessly, into experimentation laboratories where education is combined with other types of leisure, cultural, technological and social activities.

It is not that the educational function has become more complex but that as technological and social breakthroughs create new situations, there are more elements in play

and their spaces for relationships, which previously appeared separated into contactless spheres, now form part of a system, approaching and interacting with each other to, in relentless mutation, produce new realities.

Since the late 1970s, when Robert Venturi outlined the fact that certain modern architectures 'do not reflect genuinely complex programs,' (Robert Venturi. Complexity and

Contradiction in Architecture. The Museum of Modern Art. 1966, 1977 p. 18.) he was clearly pointing to the intrinsic inability of modern architectural thought to understand the world from a viewpoint based on complexity.

Yet it was only following the consolidation of the networked society, when the designer, through the creative process, was required to break the rules and introduce unexpected variations into the system in order to adapt their products to new demands.

It is the variations that ensure that the system evolves

and if the aim is achieved and we manage to produce a spatial solution in a specific building, a new environment will have been created, connected with other system elements and agents, and in turn this will have a knock-on effect.

TT1

Az Ipartanszék megújult Tanszéki Tervezés tárgysorozatának keretében tematikus félévünk során az oktatás tereivel foglalkoztunk. A jelenlegi iskolák térrendszere az esetek többségében már nem alkalmas a tanítás új gyakorlati módszereinek befogadására.

A tanulás tereinek, környezetének újraértékelésére van szükség.

A félév során meglévő oktatási épület problémáinak feltérképezésével, valamint a megváltozott igényeknek megfelelő kiegészítésével foglalkozunk, az új ismeretekre támaszkodva. Jó válaszhoz természetesen jól feltett kérdés szükséges, első lépésben erre fogunk koncentrálni meghívott előadók, építészek és más szakemberek segítségével.

A hallgatók részt vehettek a 2019. április 12-én Vácon megrendezett "Iskolaépítészet: örökség és megújulás" műhelykonferencián. A műhely kezdeményezője Tamáska Máté, aki Sárkány Péterrel közösen 2017-ben már megjelentetett egy tanulmánykötetet a témában (A tanulás helyei: iskolaépítészet, Martin Opitz Kiadó).

A Térformák – Társadalomformák c. sorozat második kötetének szerkesztési munkálataiba Dúll Andrea környezetpszichológus kapcsolódott be, aki a téma egyik legismertebb hazai képviselője. A konferencia és a belőle készült kötet helyzetképet kíván adni a hazai iskolaépítészet mai állásáról. Az első rész az iskolaépítészet történetére fókuszál, a második az iskolára mint megélt térre (az iskola, mint hely), a harmadik pedig a mai magyar kortárs építészeti tervezés néhány aktuális és innovatív projektjét mutatja be.

Meghívott előadók:

- Terbe Rita DLA:
Régi-új fogalom: tajak / belső terek dolgozói és tanulói tájai
- Tánczos Tibor DLA:
Téralakítás és dizájn mint oktatásmódszertani lehetőségek a kortárs iskolaépítészetben

Helyszínek:

- Budapest, Újbudai Bocskai István Általános Iskola
- Budapest, Kürt Alapítványi Gimnázium

helyszínek

Kürt Alapítványi Gimnázium / Bocskai István
Általános Iskola

Alkotók:

a1 Czwick Ágota
Gellár Jakab
Horváth Daniella
Zólomy Júlia

a2 Mészáros Dóra
Szöllősi Dániel
Varga Sarolta

a3 Ferenczi Natália
Luleczky Judit
Sánta Ákos

a4 Csabafi Enikő
Fercsik Fruzsina
Nyeste Adél

a5 Soós Zsófia
Szunter Tibor
Varga Eszter

a1

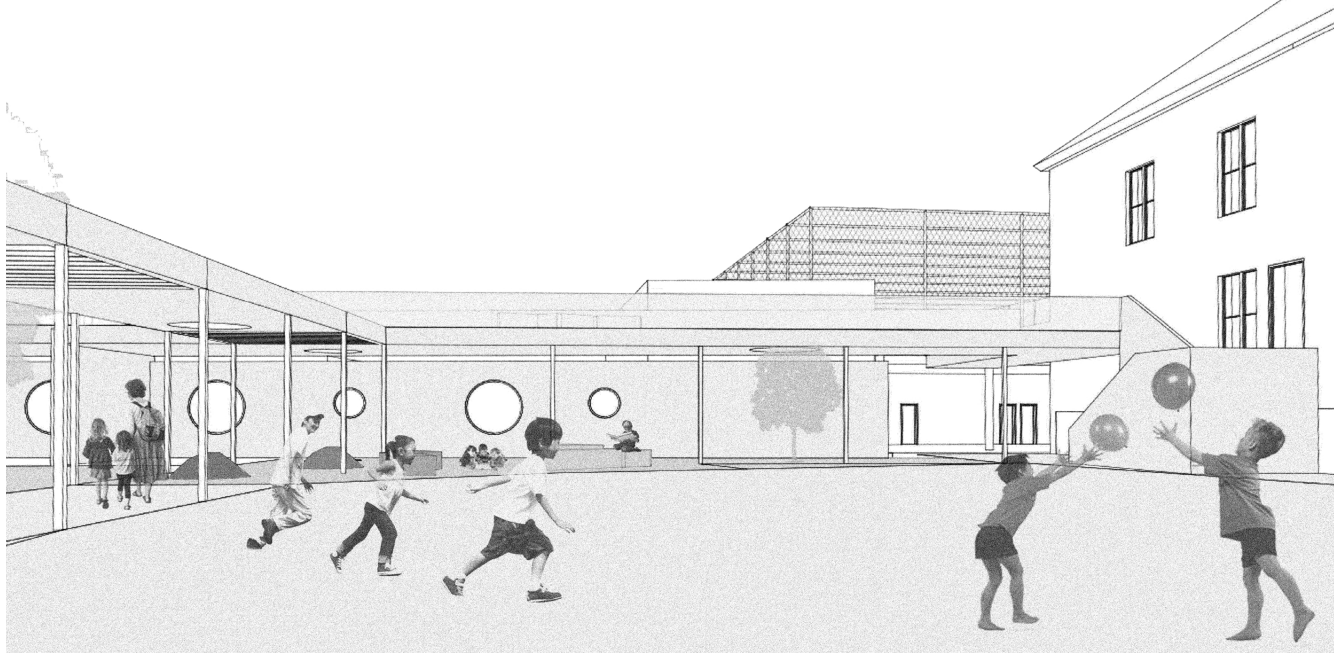
- helyszín:
Budapest, Újbudai Bocskai István Általános Iskola
- szerzők:
Czwick Ágota
Gellár Jakab
Horváth Daniella
Zólyom Júlia
- konzulens:
Nagy Iván DLA

Problémák

- megérkezés helye zsúfolt, reggel nagy a forgalom,
- parkolás az udvarban
- nincs aula, megérkezés szűk átjárókon keresztül
- kis méretű tornaterem / rendezvényterem
- különálló, kihasználatlan udvarrészek
- kis méretű, zárt menza

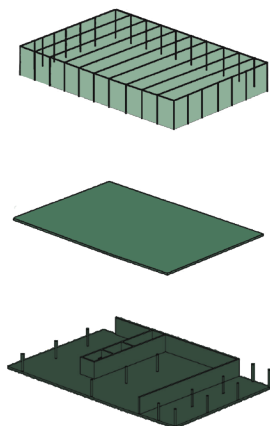
Megoldások

- megérkezés áthelyezése a régi tornaterem helyére (kétoldali bejáráttal)
- üres telek helyére sportcsarnok / rendezvényterem (iskolai használaton kívülre is)
- focipálya egy szinttel megemelve, alatta parkoló / raktárak / bicikláróló, óvoda felé fedett-nyitott udvari játszóház
- focipálya és sportcsarnok összekötése járható tetővel, alatta szabadon alakítható külső tanítási terek, udvaron lépcsős színpad / játszótéri elemek

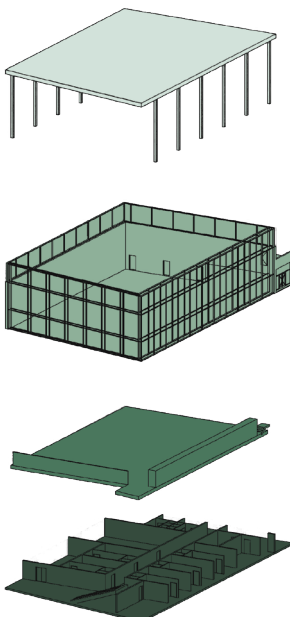

a1

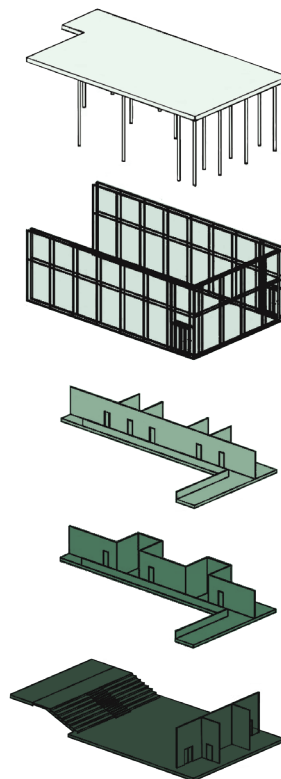
focipálya

- kosárpálya védőhálójának tartószerkezete 6 méter magasságig
- kültéri kosárlabda pálya egy szint magasságban
- raktár kültéri bútorok számára, parkoló, biciklitároló

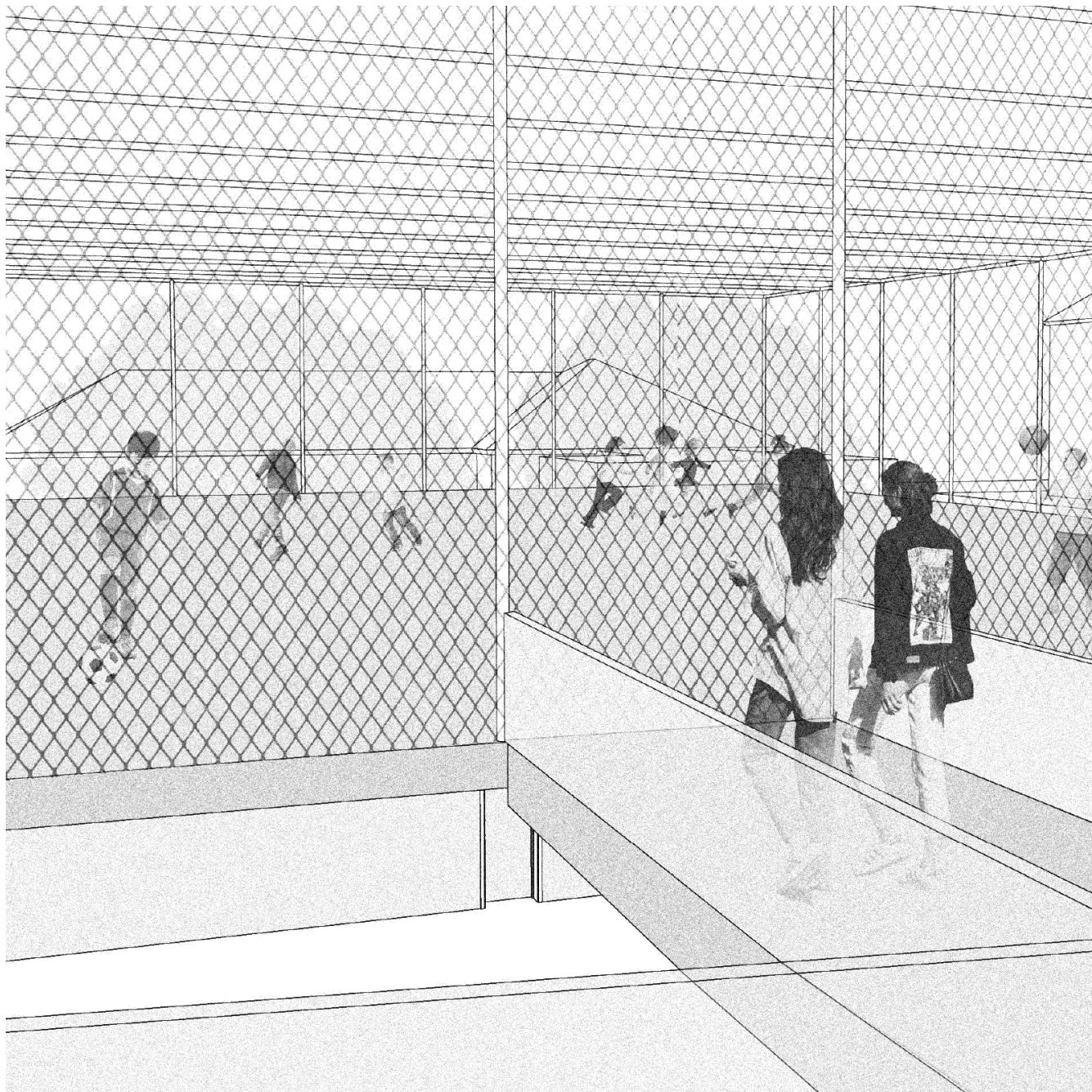
sportcsarnok

- pillérvázis tartószerkezet (6 m tiszta belmagasság biztosítása), lapostető
- két héjú, átszellőztetett üveghomlokzat (hővédelem, külső megjelenés, akusztika), felső sávban bevilágítás
- játéktér (1 kosárlabda pálya, 2 röplabda pálya), kihúzható tribün rendszer, lépcsőnél paravánfal
- öltözők, konditerem, szertárak, vizesblokk (kapcsolat az iskolával, utcával), függőleges közlekedés

aula

- pilléres tartószerkezet (szabad terek létrehozása)
- kéthéjú, átszellőztetett üveghomlokzat (hő elleni védelem, külső megjelenés)
- galéria kisebb méretű termekkel
- mozgatható válaszfalak (átalakítható méretű és funkciójú terek)
- két oldalról megközelíthető aula, leülőls lépcső

a2

- helyszín:
Budapest, Újbudai Bocskai István Általános Iskola
- szerzők:
Mészáros Dóra
Szöllősi Dániel
Varga Sarolta
- konzulens:
Terbe Rita DLA

Tanulási terek

Eredeti épületrészekben:

- termek a magasföldszinten és az emeleten
- új tanulási terek a vívó és táncterem helyén

Új szárnyban:

- magasföldszinten és az emeleten
- folyosó öblösödések tanulási-közösségi funkcióval

Közösség

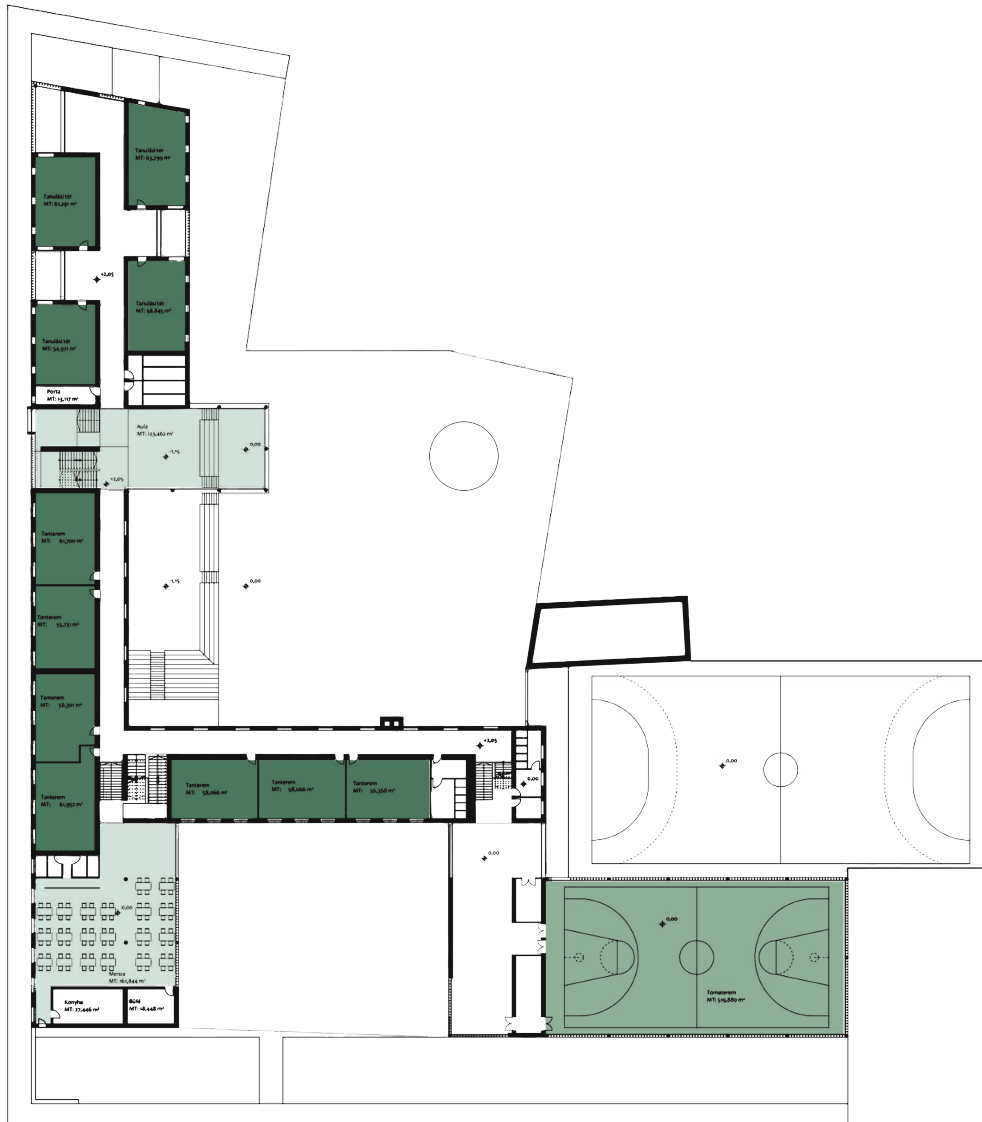
- új bejárat / aula / menza / könyvtár / udvar
- közvetlen kapcsolat a bejárat / aula / udvar között
- aula lépcsőzése az udvarba nyúlók
- udvar (lezárható) kapcsolatban a focipályával
- udvar felületei:
burkolt lépcsőzés / zöld területek / gumírozott talaj
- aula / bejárat tengelyek találkozási pontja a telekhatárnál:
pavilon építése a diákok segítségével

Sport

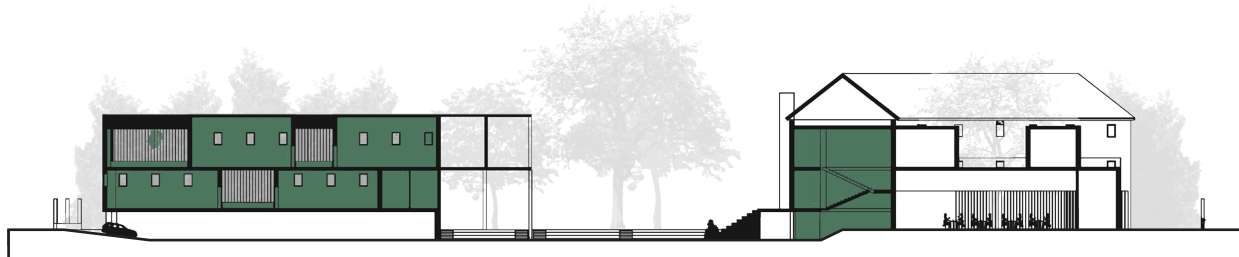
- új sport szárny a focipálya mellett
- szabvány méretű tornaterem a földszinten
- előtér szertár / tornaterem / focipálya / lépcső kapcsolattal
- előtér közösségi sport funkcióval
- emeleten fiú-lány öltözők / mosdók
- második emeleten táncterem / takarítószer raktár
- a sportszárny a menzával együtt lezárható (nyári táborok)

a2

a3

- helyszín:
Budapest, Újbudai Bocskai István Általános Iskola
- szerzők:
Ferenczi Natália
Luleczky Judit
Sánta Ákos
- konzulens:
Szabó Dávid DLA

Tornacsarnok

A sportolási lehetőségek bővítésére tornacsarnokot terveztünk az üresen álló saroktelekre, alsó szintjén parkolóval. A felső két szinten kondi- és vívótermet, valamint B típusú tornatermet helyeztünk el.

Aula

A régi tornaterem helyén galériával kiegészített aula került kialakításra, amely közösségi funkciók ellátására és iskolai ünnepek megrendezésére szolgál. Ez a tér biztosítja a tágasabb megérkezés lehetőségét, továbbá helyet ad az iskolai büfének is.

Ebédlő

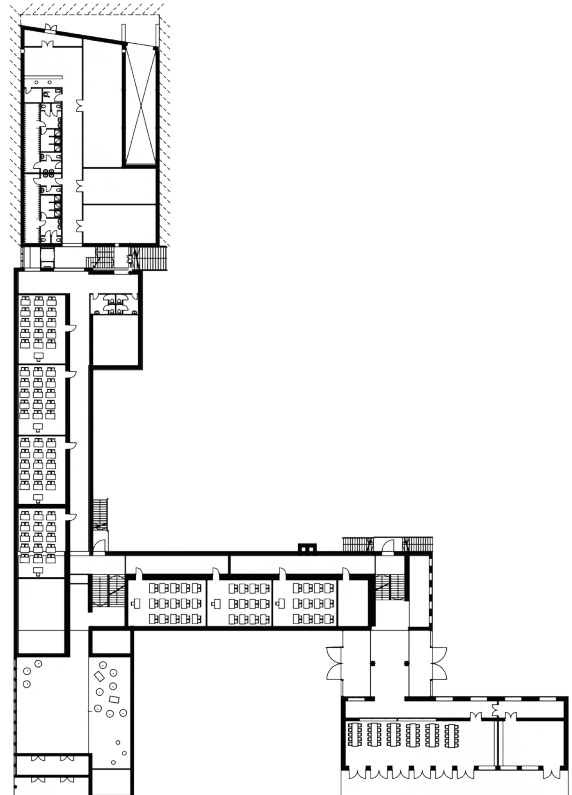
Az ebédlőt az épület főfalának pillérekkel való kiváltásával tettük tágasabbá, és terasszal bővítettük. A nyaktag kibővítésével létrejött télikert és a tetőn kialakított lugasos kert nem csupán az iskolai közösség javát szolgálja, lehetőséget ad a természetismeret órák gyakorlatiasabbá tételére is.

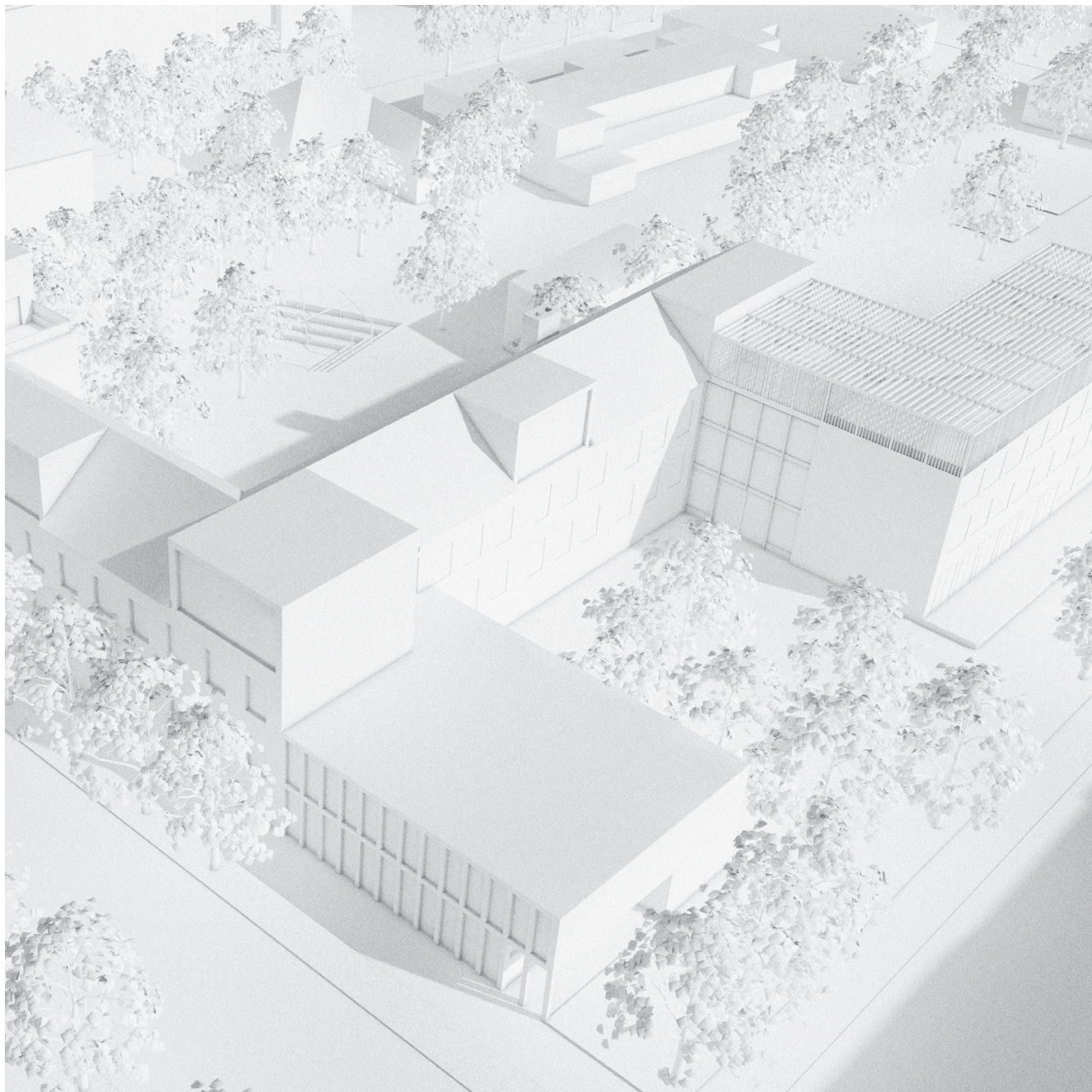
Udvar

A belső udvarban elhelyezett külső tanulási tér lehetővé teszi a természethez közeli, szabad levegőn való tanulást.

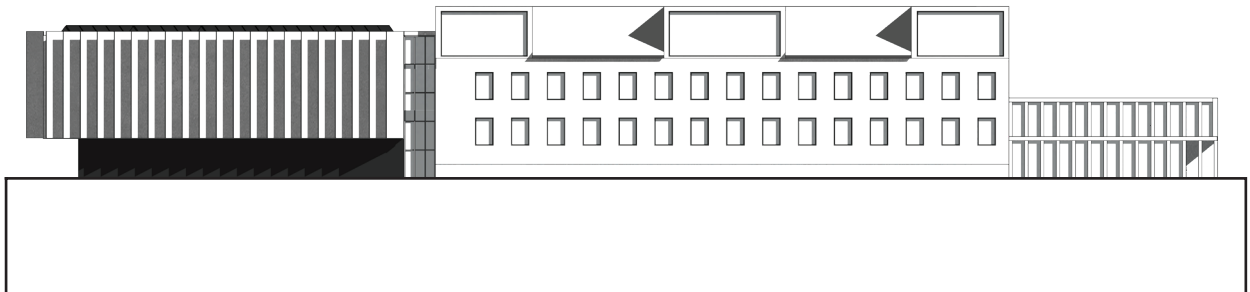
Tetőtér

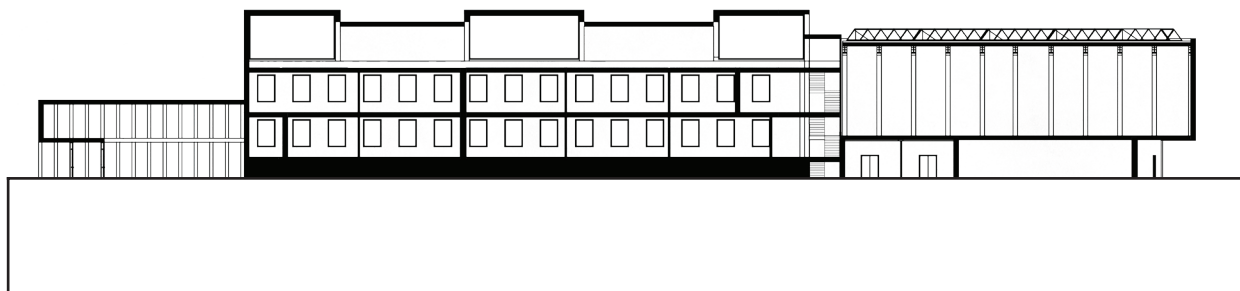
A tetőtér beépítésével és kibővítésével nyert helyet könyvtár, különleges tanulási terek és otthonos kuckók kialakítására fordítottuk. A tető új, fém burkolatot kapott.

a3

a4

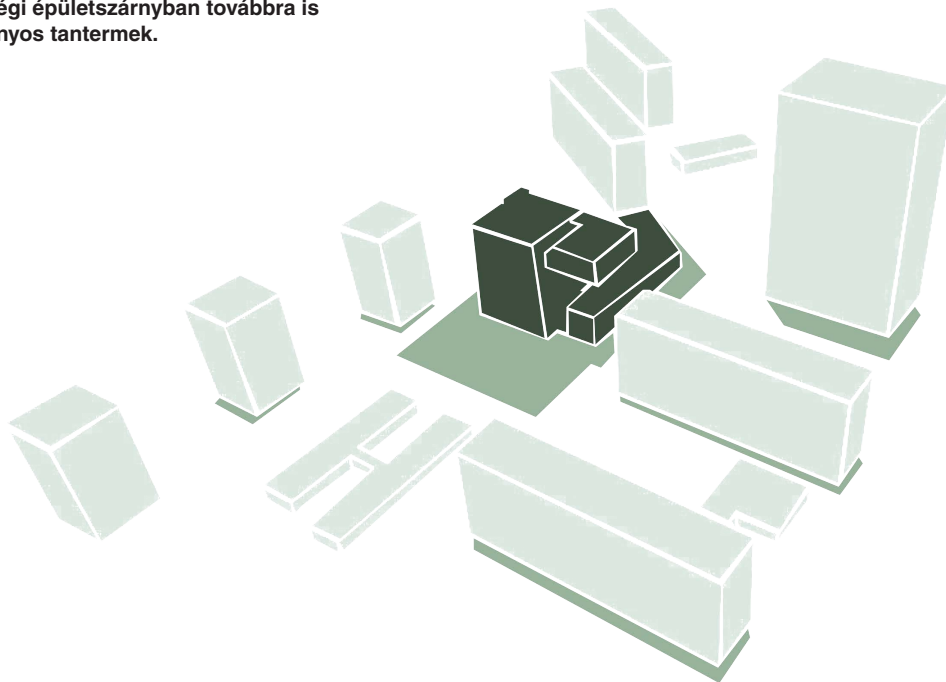
- helyszín:
Budapest, Kürt Alapítványi Gimnázium
- szerzők:
Csabafi Enikő
Fercsik Fruzsina
Nyeste Adél
- konzulens:
Sági Gergely

Vertikális bővülés

Projektünkben a Kürt Gimnáziummal foglalkoztunk. A tervezés folyamán figyelembe vettük a jelenlegi épület legnagyobb, építészetiileg megoldható problémáit. Olyan hozzáépítést terveztünk, melyben helyet tud kapni egy nagyobb tömeget befogadó rendezvényter, egy szabványos méretű tornaterem, továbbá könyvtár, étkező és tanulóterek.

A megérkezés helyszínét, az aulát is átalakítottuk, áthelyeztük. A tanulóterek az új épületrészben flexibilis elrendezést kaptak, míg a régi épületszárnyban továbbra is megtalálhatóak a hagyományos tantermek.

A kibővítés tömegének a szűk hely miatt – illetve reagálva a környező épületekre – a toronyformát választottuk. Így a környező zöldterületeket sem csökkentettük. Az alagsor és a környezet jobb kommunikációjának érdekében a talajszintet lesüllyesztettük az alagsor szintjére. Így a környezetrendezéssel a hátsó kertrészen leülésre alkalmas lépcsőzés alakult ki.

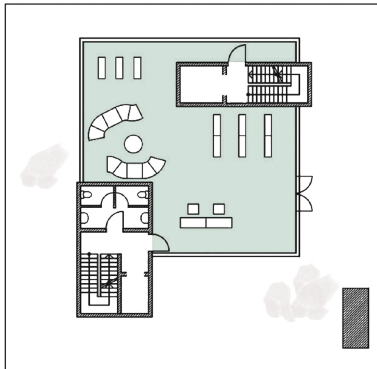

a4

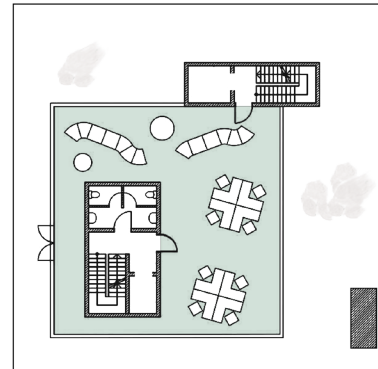
második szint

- könyvtár
- olvasó
- mosdók
- terasz

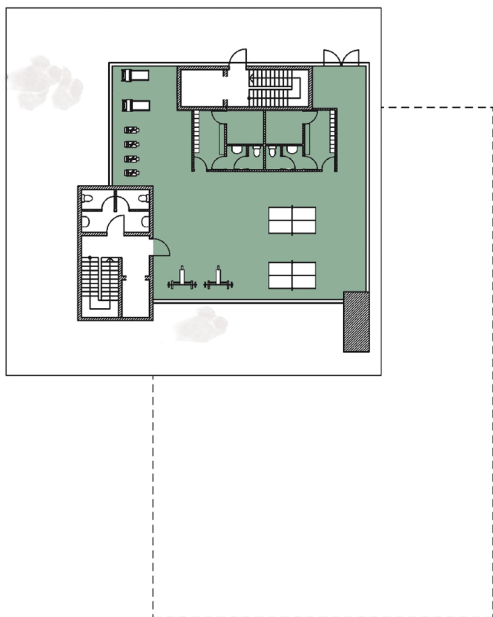
harmadik szint

- flexibilis terek
- mosdók
- terasz

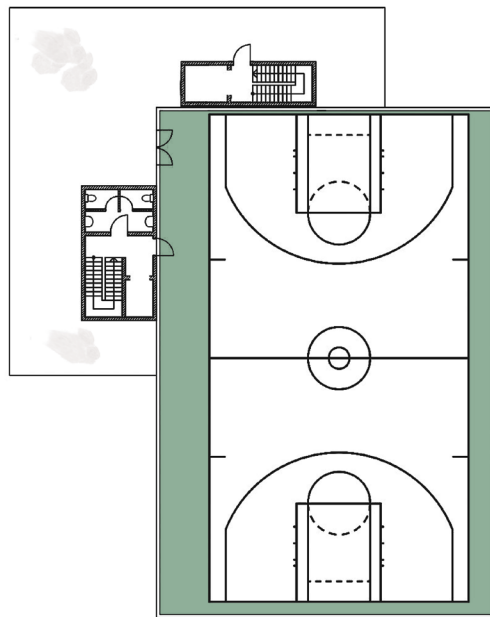
negyedik szint

- öltözők
- konditerem
- mosdók
- terasz

ötödik szint

- tornaterem
- mosdók
- terasz

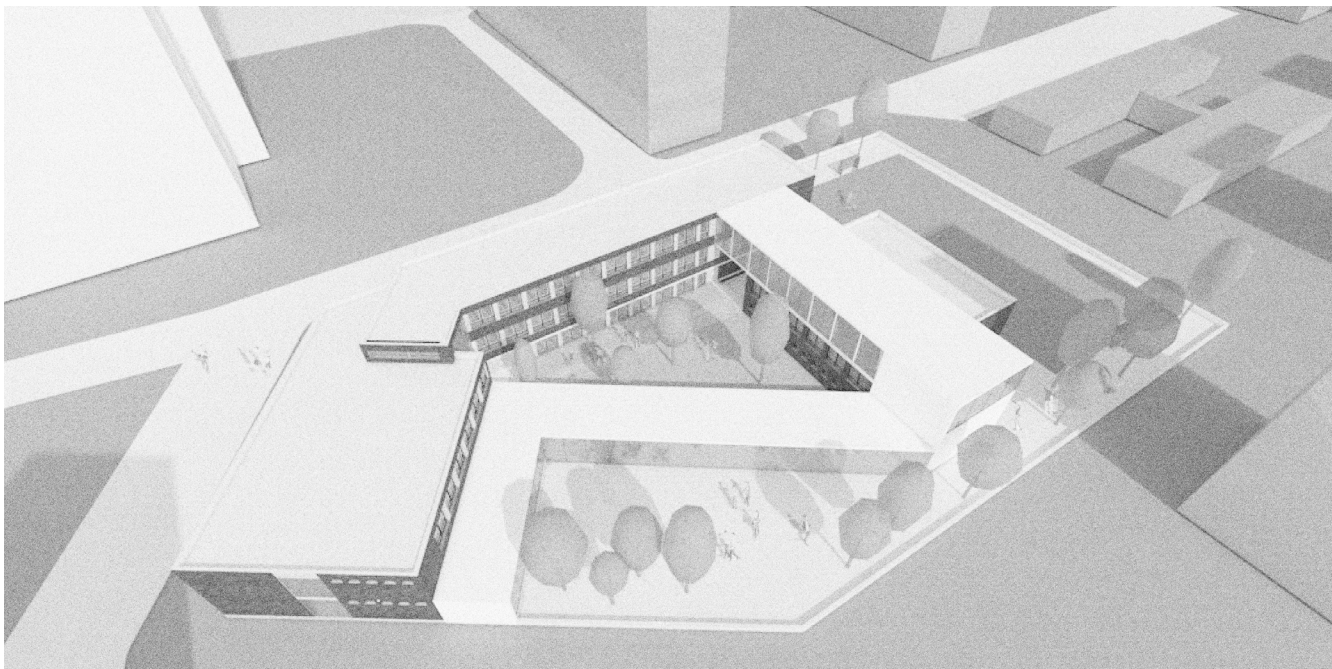
a5

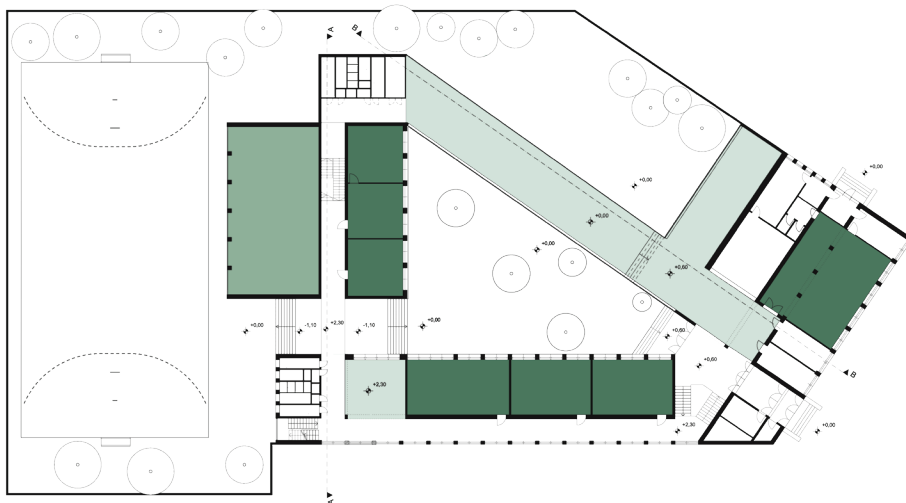
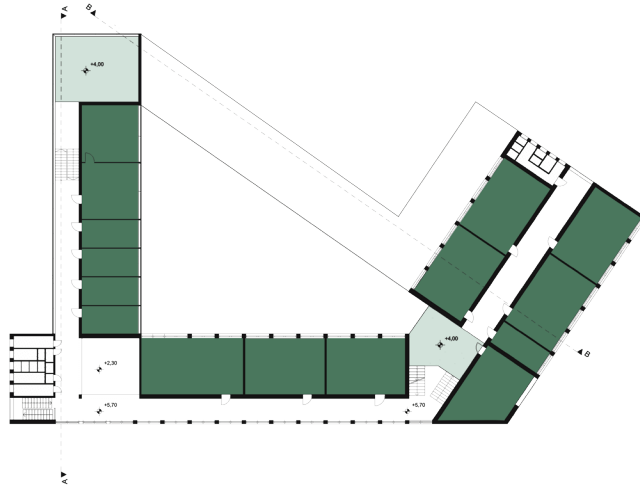
- helyszín:
Budapest, Kürt Alapítványi Gimnázium
- szerzők:
Soós Zsófia
Szunter Tibor
Varga Eszter
- konzulens:
Fábián Gábor DLA

Összekötés

A XI.kerületi Kürt Alapítványi Gimnázium egyéni módszertanának kibontakozásához a jelenlegi épületben nincs elég tér. Erre a problémára keresetünk olyan építészeti választ, mely a lehető legkisebb beavatkozással igyekszik megoldani a helyzetet. Az épület alapvető hiányossága, hogy nem körbejárható. Két vége erősen elszeparált egymástól, ez akadályozza a közvetlen interakciót a diákok között. Több tömegvázlat végiggondolása után, ezt a nehézséget azal oldottuk meg, hogy az étkező és a tornaterem tömbjét egy keskeny, de határozott közlekedővel összekötöttük.

Helyzetéből adódóan ez a tér lehetne a közösségi élet egyik központja, így nemcsak közlekedőként, hanem közösségi térként, akár alternatív oktatási helyként is lehetne használni. Mindkét irányban nyitott a külső térre, mind a burkolt külső udvarra, mind pedig a meghitt zöld kertre. Tömegében a folyosót „felfuttatuk” a négyzetes tornatermi rész fölé – ezzel több tantermet adva az iskolának. A két szárnyat összekötő kigyó új gyűjtőpontot adhat az iskola életének, a rendezett tágas tér lehetővé teszi, hogy az újszerű oktatási rendszer egy új térből bontakozhasson ki.

a5

A régi épületek technikai és szerkezeti adottságaiból, valamint alapvető biztonsági előírásokból is következően az átalakítási lehetőségek végesek. Az épület örökölt morfológiai adottságait azonban hiba volna a maga hátrányaival és korlátaival tudomásul venni.

Mosonmagyaróvári Piarista Iskolaközpont

– beselőépítészeti koncepció: Bach Péter DLA, Terbe Rita DLA, Halmai Dénes, Lassu Péter, Kukucska Gergő, Bokányi Imre

Az épület belső tereinek kialakítását meghatározó főbb szempontok részben a megújuló tudásátadási / tanítási módszer, s annak építészeti, belsőépítészeti igényei, részben pedig az iskola teljesen új közegbe való költözése és az új épülettel szemben támasztott otthonosság megteremtésének igényeiből alakulnak ki.

A piaristák ma Mosonmagyaróvár történeti belvárosában, zárt sorú beépítésű, tagolt, belső udvaros, tradicionális épületben tanítanak és működnek. Az új helyre, új városrészre, új épületbe való költözésnél ezért kiemelten fontos a belső terek hangulata, befogadóképessége, otthonosság teremtő képessége. Az épület használói akkor tudnak jól a saját tevékenységükre koncentrálni, ha fizikai környezetük az átállást finoman, de a lehető legnagyobb mértékben és minél sokrétűbben támogatja.

Fontos, hogy az amúgy új tereket a használók ismerősnek érezzék,

az új helyzeteket izgalmas felfedezésnek éljék meg, s a terek által nyújtott új használatot pedig lehetőségnek.

Belsőépítészeti alapelvek

Az épület alapkoncepciója az ún. kifordított ház, amely belülről kifelé haladva formálódik és nő. Ez határozza meg az épület karakterét és tömegeinek kialakítását. A belülről építkező és növekvő ház alapja a megújuló tanulási és tudásátadási mód és annak belső kis magja, a különböző identitású tanulóegységek és azok rendszere.

Az iskola tervezésének gondolati alapja egy olyan alternatív, új típusú oktatási és tapasztalatszerzési környezet kialakítása, ahol a flexibilisen alakítható fizikai és vizuális térkapcsolatok az aktuális tanulási folyamatokhoz, helyzetekhez formálhatóak.

A rendszer fizikai alapját a tanulási terek és a tanulási tájak fúziója - egymásra hatása és egymásba kapcsolódása - hozza létre. A tanulási terek önálló egységként is értelmezhetőek, ahol a frontális és a kötetlen oktatás fizikai, illetve téri feltételei berendezhetőek, de valódi karakterüket a tanulási tájakkal összefonódva nyerik el.

Az izgalmas megnyitások, átlátások, többszintes terek és közlekedők, az intimebb és a közösségi, a külső és a belső terek együttese teszi lehetővé a játékos tapasztalás legintenzívebb formájának kialakítását.

Belső terek kialakításának analógiái

otthon / gangos ház / városi tér

Három különböző korosztály – alsós, felsős és gimnazista – három különböző tömbben - “bokorban” kap helyet. Az egyes korcsoportokhoz az életkori sajátosságokhoz, illetve az ezekhez társítható antropológiai jellemzők szerinti térhasználati analógiákat rendeltünk hozzá:

- az alsós csoportok térbeli szervező ereje az „otthon”
- a felsős csoportoké a városi „gangos bérház”
- a gimnazista csoportok pedig a „városi tér” élményeire épülnek.

A változó alaprajzi felépítésű terek az egyes korcsoportok tapasztalatszerzéseinek és aktivitásainak karakterei köré rendeződnek. Az otthon élménye például állandóbb, biztonságot sugárzó és védelmezőbb térben élhető meg, míg a városi tér, a nyitottság, a változás és a gyorsaság impulzusainak sokkal intenzívebb környezetét jelenti.

Az egyes tanulási terek az alapfogalomra asszociáló téri helyzetekkel, anyagokkal és tárgyakkal válnak egésszé és a maguk teljességében értelmezhetővé.

Tervezettség és spontán térhasználat

A belsőépítészeti elemek, karakterek egy része tervezett, elősegítve a térben való tájékozódást, a helyzetek, a helyek mentális térképen történő rögzülését - ezzel együtt azonban hasonlóan fontosnak tartjuk, hogy a felhasználók spontán élményei és igényei szerint kiegészíthető, és változtatható is legyen a belső környezet. Legyenek olyan terek, szituációk, amelyek arra inspirálnak, hogy előre meg nem tervezett tárgyak, elemek kerüljenek oda - ahol megjelenhet akár egy otthoni kanapé, egy kedvenc lámpa, vagy csak egy felragasztható hirdető plakát.

Az idő változásával a terek is alakulnak, újabb tapasztalati rétegekkel és jelentésekkel töltődnek fel, egészülnek ki. Az érkező, felnövő és távozó nebulók újabb és újabb nyomokat hagyhatnak vagy tűntethetnek el. A tanulási terek ilyen módon történő állandó változásban lévő folyamatos alakulása egyben lehetőséget nyit a régi és az új iskola közötti időbeli kontinuitás megteremtésére is.

Az új terek nyitottak és befogadóak az egykori iskolából áthozott tárgyakra, képekre vagy akár növényekre - amelyek így beágyazódhatnak új környezetükbe.

TT2

Belső terek építésze

– Vedd észre, vedd kézbe, ismerd meg!

'Belső terek építésze' tantárgyunk fő célja, hogy a belső terek formálásával valós terek és anyagok kapcsán ismerkedjünk meg. Féléveink során belsőépítészeti tervezésre koncentráló építészirodákba látogattunk. Épületbejárásainkon az elmúlt években elkészült épületek belső tereinek kialakításait néztünk meg. Anyag- és tervbemutatókon egy-egy felület kialakításának lehetséges módjairól, előnyeiről-hátrányairól beszélgettünk. Külön hangsúlyt fektettünk a fény szerepére, amelynek kapcsán a fénytervezés szakterületébe nyertünk bepillantást. Műhelylátogatásaink során bútorasztalos műhelyt, egyedi bútor- és burkolatgyártó cégeket látogattunk meg.

Célunk mindezekkel, hogy belső téri környezetünket vegyük észre, vegyük kézbe és ismerjük meg, hogy tervezési feladataink során valós anyagismeretre támaszkodhassunk.

2018

Tanulási tájak

– a BME közösségi tereinek megújítása

Témafelvetésünkben eddig már ismert tereket jártunk be újra, s próbáltuk meghatározni eddigi és megfogalmazni új szerepüket. Ezekre, mint 'tanulási tájakra' tekintettünk, amelyek biztosíthatnak helyet egyéni és csoportos, csendes és hangos tevékenységeknek.

Tereinknek térhasználati analógiákkal új neveket kerestünk, ezzel lazítva a rögzült előképeket, s az új névvel új tartalmat, használatot, ezáltal építészeti karaktert is tudtunk megfogalmazni. Így vált a büfé környéke az étkezés, közlekedés, találkozási pontjává – azaz 'piaccá', a 3. emeleti térbővület egyéni és kiscsoportos tanulás,

beszélgetés, valamint alkalmi események, kiállítások terévé – azaz 'olvasóteremmé', kerestük helyét a szilenciumnak, titkos találkának, pihenésnek, nyílt szimpóziumoknak, vetítéseknek.

Az átalakítás vezérelvei: bontás nélkül, csak építés, be(le) építés, amely járhat padlószintemeléssel, burkolatváltással. Terveinkben reagáltunk a meglévő téri adottságokra, belmagasságra, ablakok ritmusára, magasságára, a díszlépcsőre. Készítettünk épített és feszített tereket, fix és mobil kialakításokat, ülő, fekvő és járható bútorokat. Tervezési folyamatainkba környezetpszichológiai, fénytervezési, akusztikai szakterületek is becsatlakoztak.

2019

A tanító belső terek

– Budapesti oktatási épületek terei

A félév fókuszában oktatási tereink, s az abban zajló oktatási lehetőségek álltak. A téma messze túlmutat a három feldolgozott budapesti oktatási épületen, hiszen országosan elmondható, hogy a gyermekek és nevelőik olyan intézményekben dolgoznak, amelyek többnyire nem rendelkeznek megfelelő bejárati előterekkel, nincs rendezvényre alkalmas terük. Folyosós-tantermes kötött strukturális háttérük merevvé és szűkké teszi a használati lehetőségeket, nem inspirálnak, hanem a megszokott használati módokat rögzítik.

Az oktatási módszerek megújulása egyre égetőbb fontosságú, amelyet nekünk, építészeknek, támogatnunk kell. Olyan terek létrehozásával, amelyek cselekvésre, interakcióra készítetik használóikat, kerülik a rutinszerű használati módokat, változatos struktúrával változatos használatot biztosítanak. A nagy szabadság és flexibilitás mellett ugyanakkor érzékenyen figyelnek a nyugalom, a csendes elvonulás, a stabil háttér megteremtésére is.

helyszínek

BME K Épülete / Kürt Alapítványi Gimnázium / Bocskai István Általános Iskola / Ádám Jenő Általános Iskola

Alkotók:

b1

Koczkás Márk
Nemcsics Botond
Sági Zoltán

b2

Balog Ákos
Kaknics Péter
Zacher Bendegúz

b3

Bielik Judit
Pénzes Laura
Zöldi Sára

c1

Fehérvári Bogárka
Ferencz Veronika
Kovács Nóra

c2

Gall Eszter
Nagy Attila
Nisnánszky Dániel
Vágó Borbála

c3

Fekete Bianka
Laczó Eszter
Tóth Anna Tekla
Virág Evelin

c4

Bíró Árpád
Juhász Júlia

b1

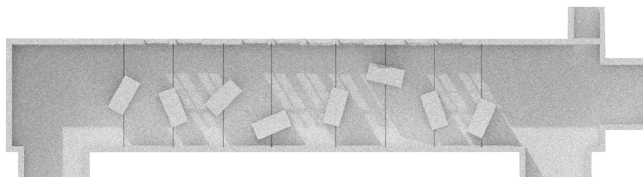
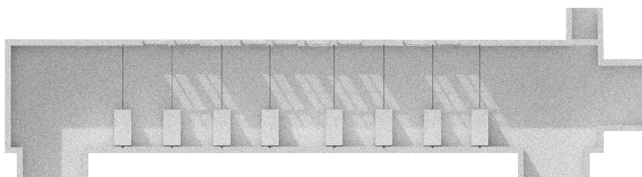
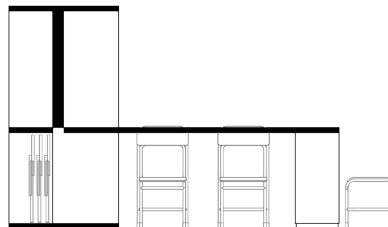
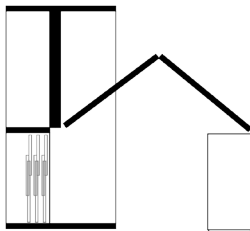
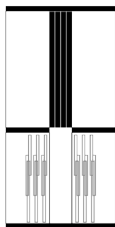
- helyszín:
Budapest, BME Központi Épülete
- szerzők:
Koczkás Márk
Nemcsics Botond
Sági Zoltán
- konzulens:
Fábián Gábor DLA

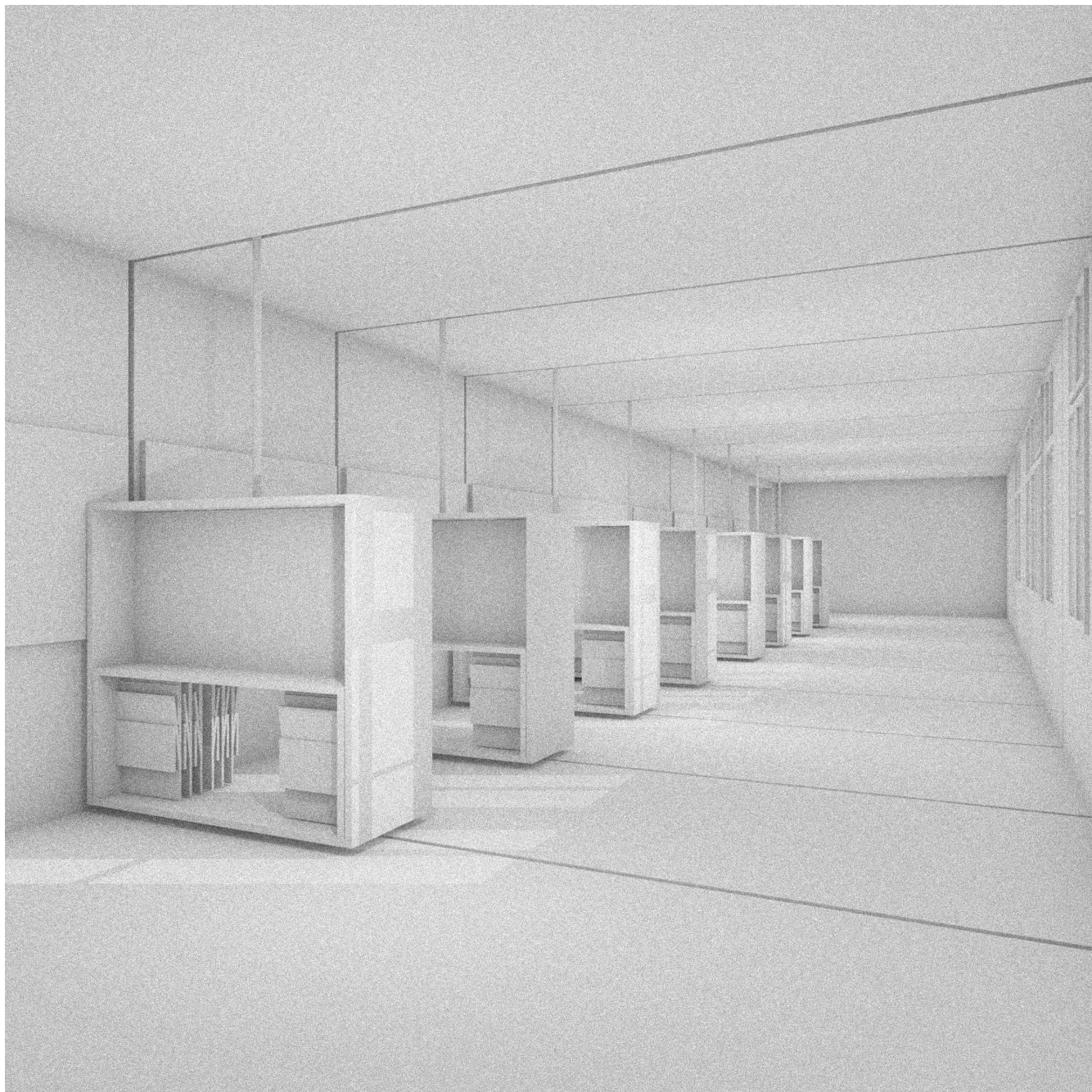
Hibrid falak

Beavatkozási helyszínként a 3. emeleti 4-es és 6-os folyosókat összekötő, jelenleg is főként tanulásra használt közlekedőt választottuk. Amellett, hogy egy kifejezetten világos tér, ahol a természetes fény dominál, az áthaladó forgalom mértéke tanulásra, pihenésre alkalmas helyé teszi. Arra a döntésre jutottunk, hogy a teret olyan bútorszerű elemekkel tördeljük, melyek a tanulás és pihenés terét is magukba foglalják. Ezek az úgynevezett "hibrid falak" a folyosó hossz tengelyére merőlegesen, az ablakok raszteréhez alkalmazkodva egy-egy kötőpályán mozognak és igény esetén 180 fokkal elforgathatók.

A bútorok működése nagyon egyszerű. Zárt állapotban laptopok elhelyezésére alkalmas munkaállomások formájában használhatók, elektromos aljzatokkal vannak ellátva, illetve az asztallap alatt lehetőség van székek tárolására. Ha nagyobb társaság használja, az egyik vagy akár mindkét oldal lenyitásával nagyobb, oldalanként 180*150 cm-es munkafelületé alakítható.

Ha szükséges, a bútorok változatos módon is elrendezhetők a térben, így akár 4-5 fős csoportoktól akár 15-20 főig is együtt lehet dolgozni.

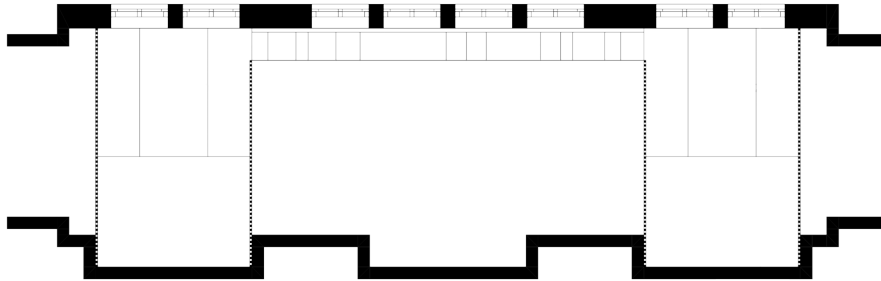
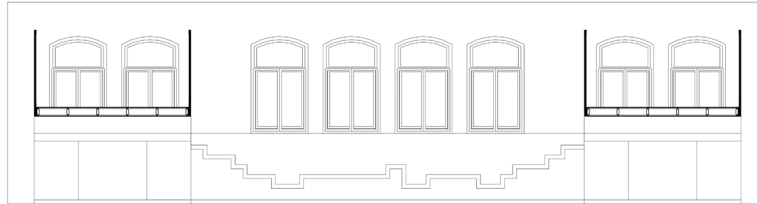

b2

- helyszín:
Budapest, BME Központi Épülete
- szerzők:
Balog Ákos
Kaknics Péter
Zacher Bendegúz
- konzulens:
Terbe Rita DLA

Akropolisz

pihenő

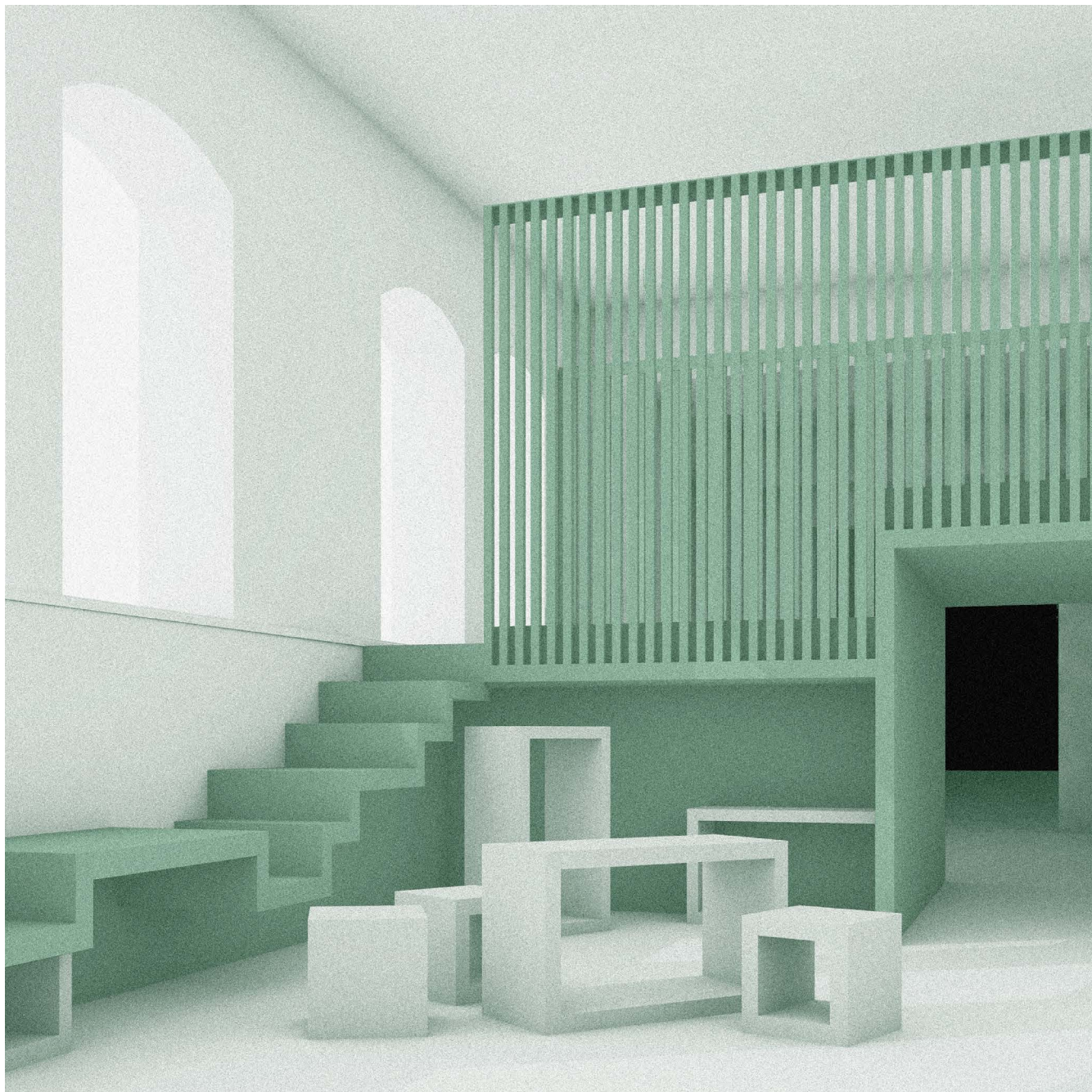

esemény

műhely

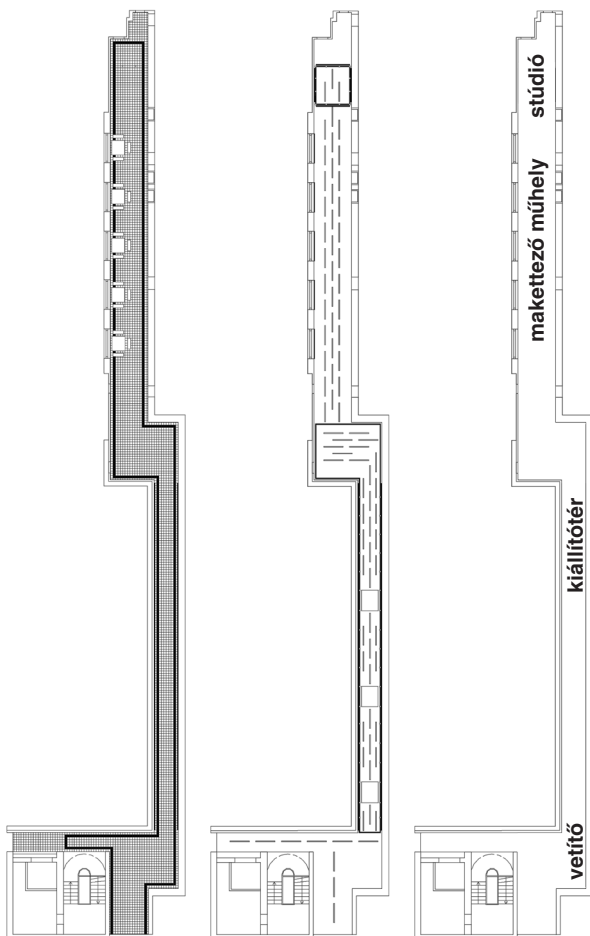
szkéné

b3

- helyszín:
Budapest, BME Központi Épülete
- szerzők:
Bielik Judit
Pénzes Laura
Zöldi Sára
- konzulens:
Árva József DLA

Lineáris folyamat

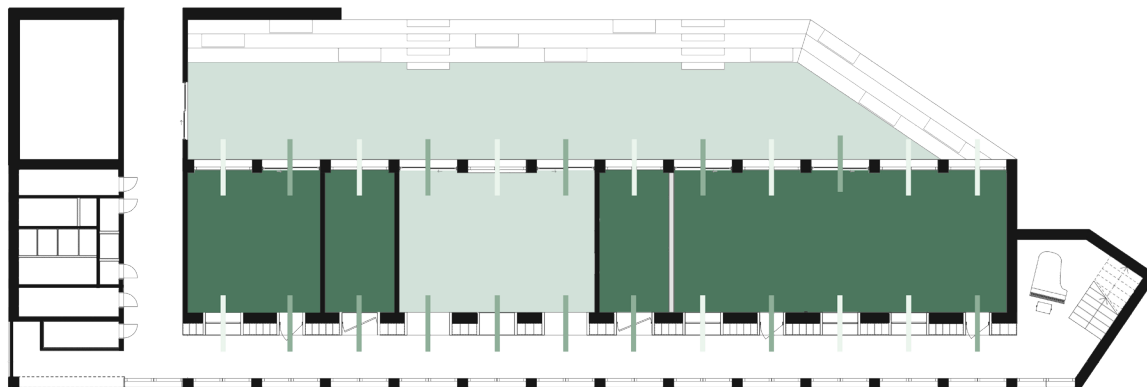
c1

- helyszín:
Budapest, Kürt Alapítványi Gimnázium
- szerzők:
Fehérvári Bogárka
Ferencz Veronika
Kovács Nóra
- konzulens:
Terbe Rita DLA

Konceptció

Konceptiókat a közösségi tervezés során szerzett információk és élmények alapján alakítottuk. A beavatkozás helyszínéül az iskolaépület azon területét választottuk, ami a jelenlegi állapotában a legalkalmatlanabbnak tűnt az egésznapos tanulásra. Eredeti állapotukban az alagsori termek magas parapetes ablakkal rendelkeznek, így megvilágításuk nem megfelelő. A termek cellaszerű, szigorú kialakítása nem ad kellő teret az iskola sokszínű tanítási módszereinek, ezenkívül nagy problémát jelent a szekrények, tárolóhelyek, hiánya. Fontos szempont volt, hogy sokféle, különböző méretű és identitású helyiséget hozzunk létre.

Végül 4db különböző adottsággal rendelkező "tanulási teret" alakítottunk ki, amelyek egy ezektől sok szempontból eltérő "tanulási tájjal" alkotnak egészet. A termek között találunk olyat, ami kiscsoportos foglalkozásokra alkalmas, de egész osztályos óráknak is sikerült teret biztosítani. Ezenkívül a diákok fontosnak tartották, hogy a nagyobb, évfolyamszintű előadások számára is teremtsünk megfelelő körülményeket. Mivel az ilyen események nem mindennaposak, praktikus megoldásra volt szükség. Végül két átlagos méretű teremnek adtunk egybenyitási lehetőséget egy harmonika-szerűen mozgatható válaszfalal.

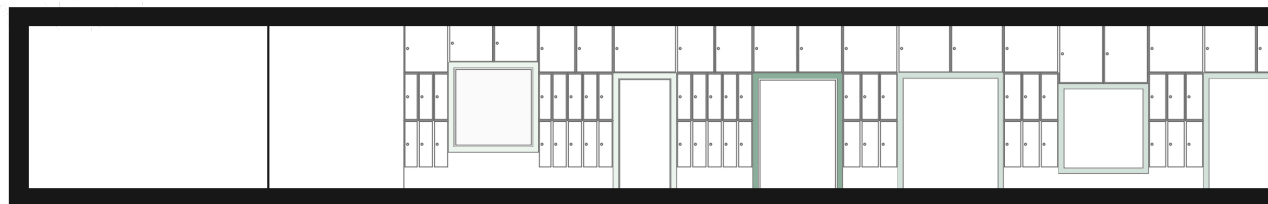
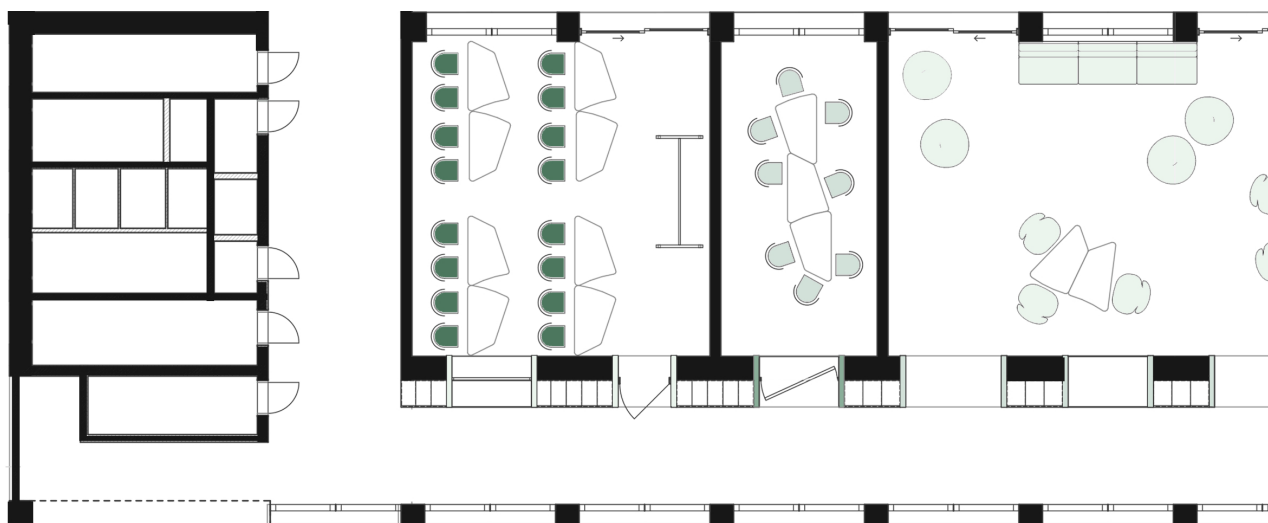

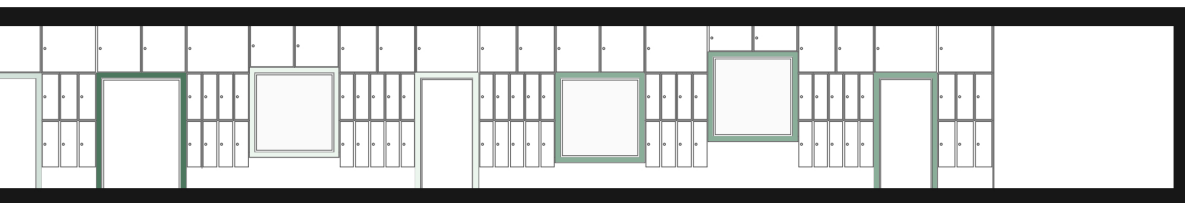
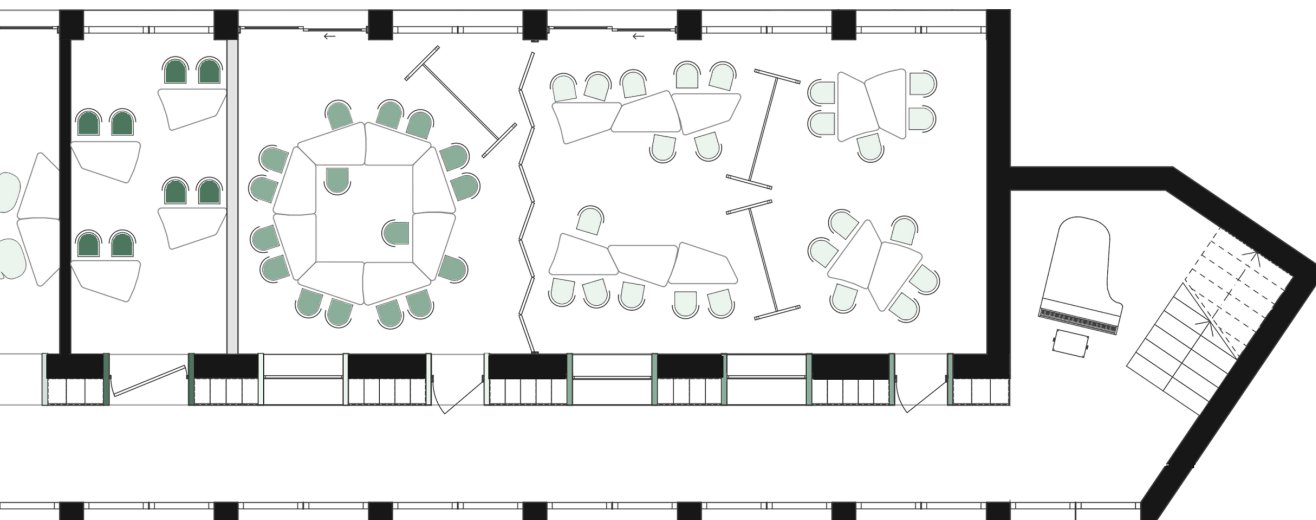
tanulási táj
tanulási teretek

téri kapcsolat
vizuális kapcsolat

c1

c2

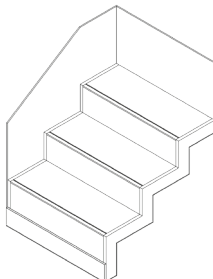
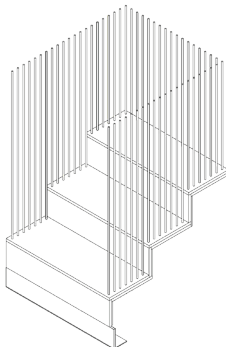
- helyszín:
Budapest, Újbudai Bocskai István Általános Iskola
- szerzők:
Gall Eszter
Nagy Attila
Nisnánuszky Dániel
Vágó Borbála
- konzulens:
Fábián Gábor DLA

Helyszínszemle

Az iskola az évek intenzív használata során elhasználódott. Belső és külső burkolatai egyaránt kopottasak, néhol darabok potyognak le belőle. A zsúfolt folyósokon futkározó gyerekek kényelmetlen bútorokon tudnak megpihenni, szünet végén pedig az alulméretezett szekrényekbe rakják cuccaikat. A közösségi terek atmoszférája nem csábító, találkozási pontok nincsenek, a tantermeken kívül rossz érzés tartózkodni.

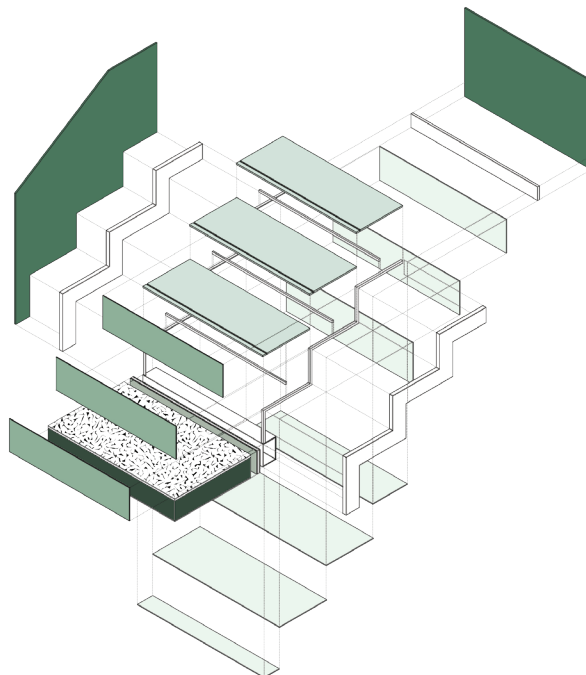
Ötletelés

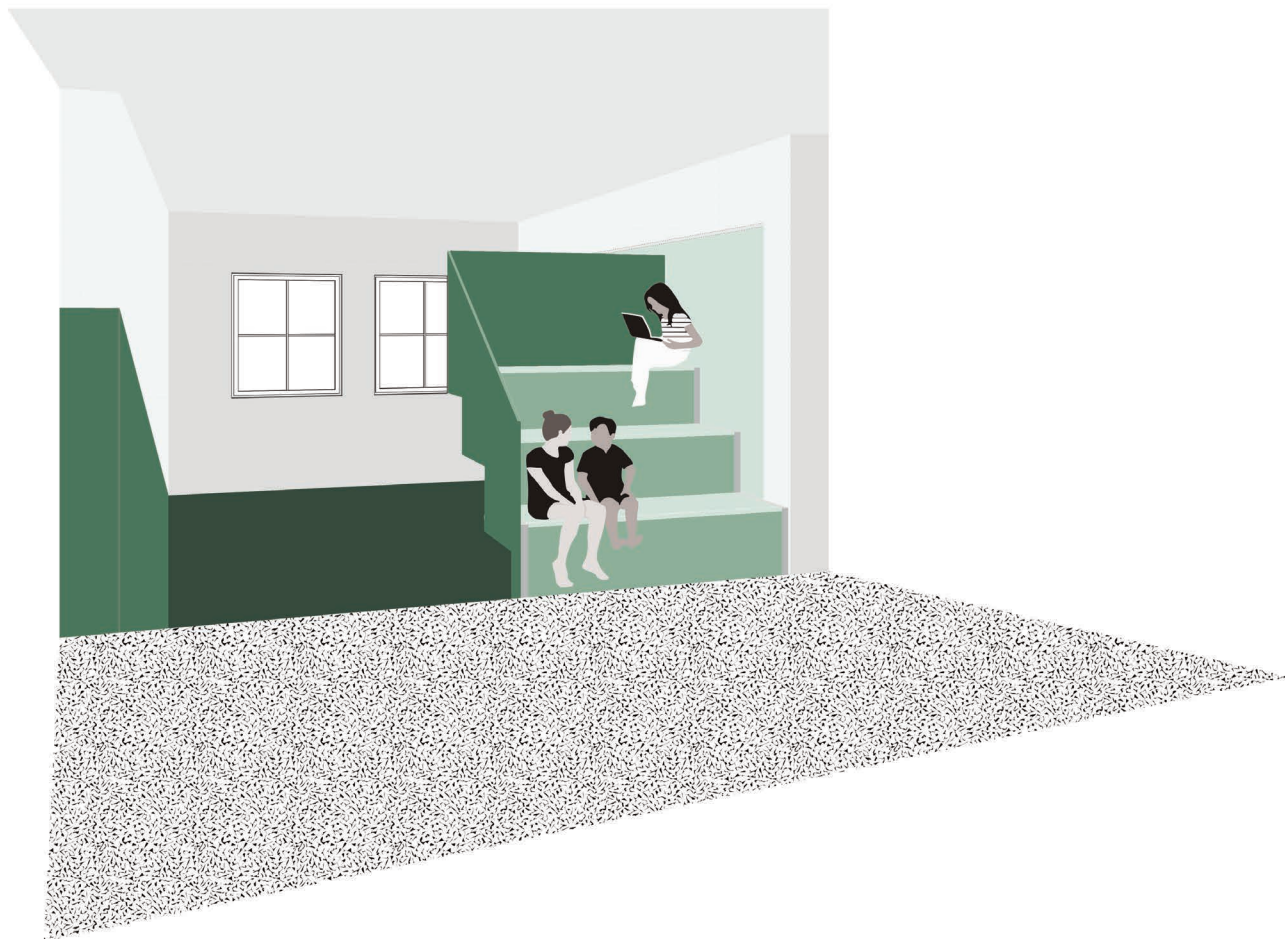
Egy olyan találkozópontra lenne szükség, mely a tanulóknak a szünetekben pihenésre, olvasásra, rajzolásra alkalmas. Az épület állapota miatt kizárólag kismértékű beavatkozásokban gondolkodtunk. A lépcsőtér nagy belmagasságú volumenjeiben találtunk számunkra kihasználható lehetőségeket. Mivel az iskola három lépcsővel is rendelkezik, a modularitás is fő szempont volt.

Kon koncepció

Tervünk a folyosók kibővítéseként és a lépcsők meghosszabbításaként néhány extra fok egybefüggő installálása. Az így kialakuló kimagasodó, ugyanakkor elhatárolt sziget a magas lépcsőfokaival játékra, mászkálásra, pihenésre is invitál. A három lépcsőhöz háromféle módon alkalmazkodtunk. A méretek változtatása mellett a körbefutó korlát tömörsége is különböző.

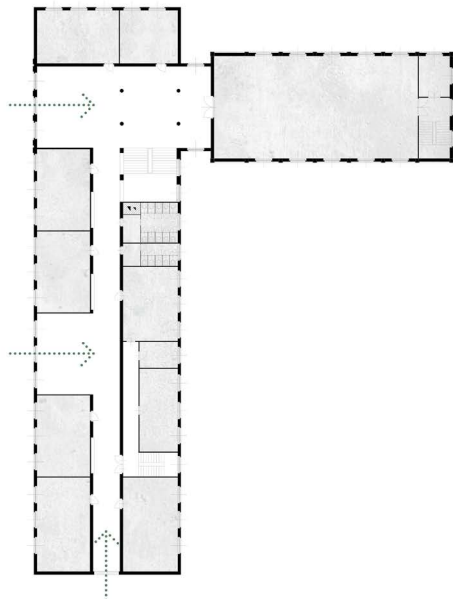

c3

- helyszín:
Budapest, Újbudai Ádám Jenő Általános Iskola
- szerzők:
Fekete Bianka
Laczó Eszter
Tóth Anna Tekla
Virág Evelin
- konzulens:
Fábián Gábor DLA

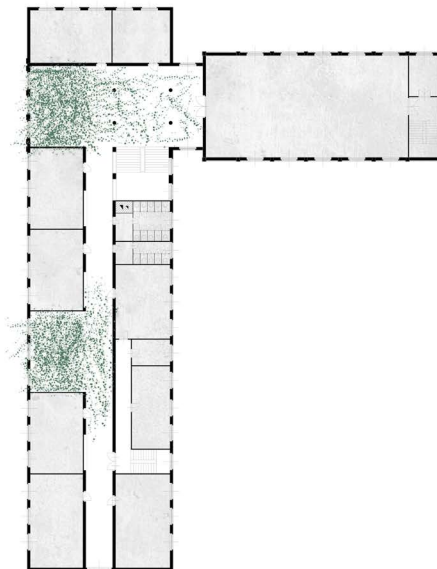
Problémafelvetések

A sötét folyosók nagy problémát jelentenek az iskolában, így néhány tantermi fal kibontásával, ablakok és üvegfalak elhelyezésével több természetes fényt juttattunk a belső terekbe. A közösségi terek hiányát ezen tantermek terének a folyosótérbe való bevonásával orvosoltuk. Az új helyet mobilfalakkal lehet felosztani, így több funkciónak adhatnak helyet. Az oszlopok köré fix bútorokat terveztünk, ezeken ülni, leckét írni, uzsonnázni, beszélgetni lehet. A tetőtér beépítésével oldanánk a könyvtár, valamint a 7. és 8. osztályosok problémáját. Itt kapnának saját tantermet és közösségi tereket.

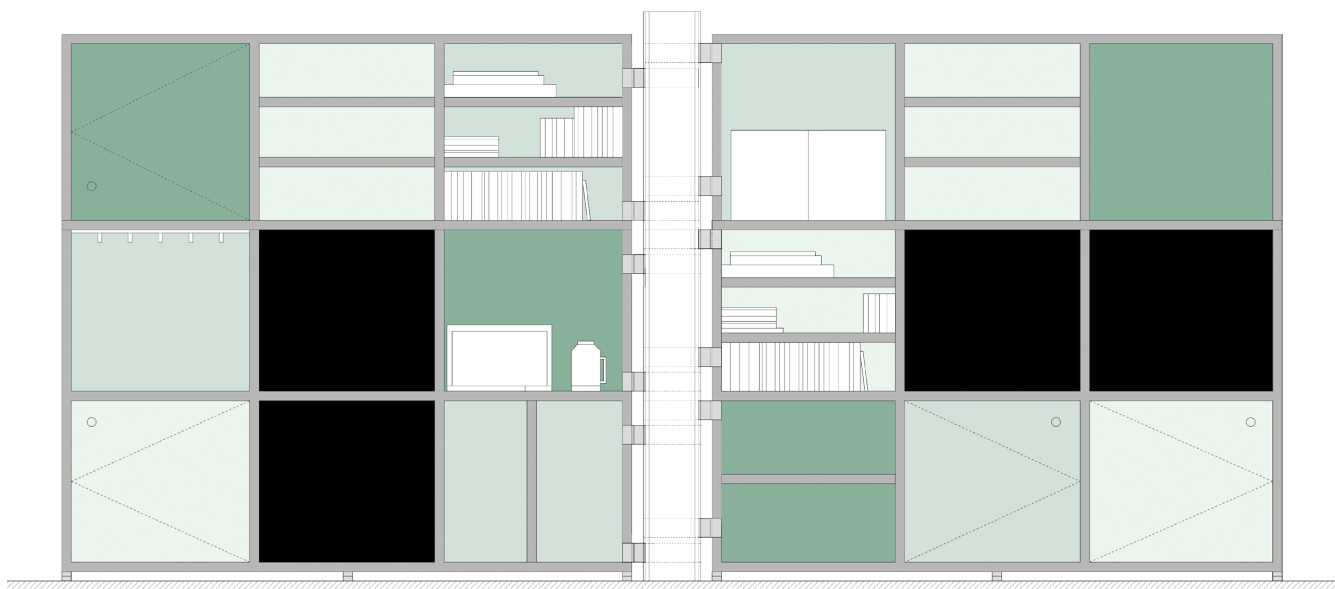

Módosítások

Az emeleten két tanterem megnyitásával szeretnénk javítani a fényviszonyokon. A falak eltávolításával a közösségi terekbe öblösödések csatlakoznak be, ezzel a folyosó, mint fogalom új értelmet nyer. Az így létrejött öblök új tanító térként funkcionálnak. Görgőkön mozgó mobil falakkal (könyvespolc, plexitábla, szekrények, teakonyha) különböző funkcióknak tesznek eleget, valamint különböző téri hatásokat hoznak létre. Egymás mellett folyhat a kiscsoportos tanítás, leckeírás, délutáni foglalkozások, olvasgatás. Koncepciónk lényege ezen téri szituációk vizsgálata.

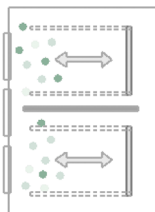

c3

berendezés 1

1 fix fal és
2 sínen mozgatható átlátszó tábla

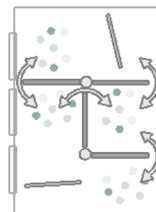
- + változtatható tanterem méretek
- kevés változtatási lehetőség (tábla és fal esetében is)

berendezés 4

2 tengelyen mozgatható fal és
2 mobiltábla

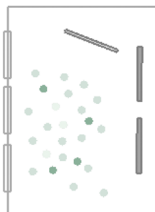
- + sok változtatási lehetőség, többfajta terek, tárolásra használható falak
- túlzottan széttagolt terek, balesetveszélyes, kevésbé átjárható

berendezés 2

2 mobilfal és
1 mobiltábla, 1 tér

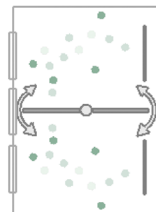
- + sok változtatási lehetőség
- nehezebb mozgatni az elemeket, balesetveszélyes, a falakat csak határolóelemként lehet használni

berendezés 5

1 tengelyen mozgatható fal és
2 mobiltábla

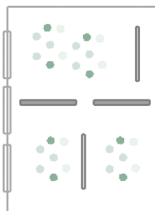
- + kevésbé tagolt terek, átjárhatóbbak, tárolásra használható falak
- túl éles kettéválasztás, kevesebb lehetőség nagyobb létszámú foglalkozásokra

berendezés 3

2 mobilfal és
2 mobiltábla, 3 tér

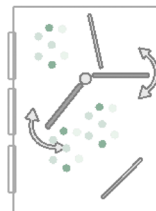
- + sok változtatási lehetőség, több elem, jobb tagolhatóság
- nehezebb mozgatni az elemeket, balesetveszélyes, falak csak határolóelemként, túlzottan széttagolt terek

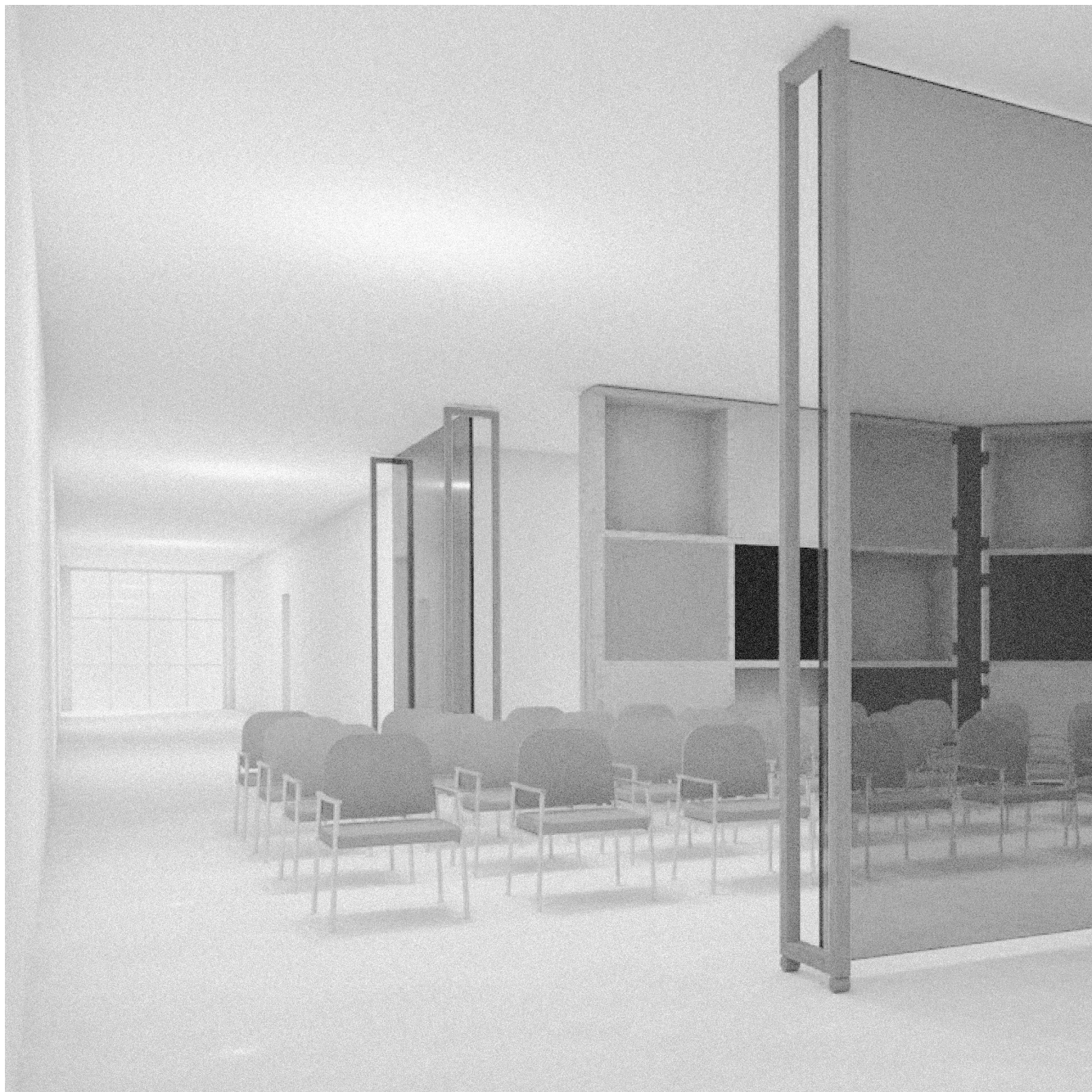

berendezés 6

1 tengelyen mozgatható fal és
1 mobiltábla

- + alkalmas nagyobb létszámú foglalkozásokhoz is, átjárhatóbb, falak bútorelemként, könnyen bevonható a folyosó életébe, könnyen le is zárható

C4

- helyszín:
Budapest, Újbudai Ádám Jenő Általános Iskola
- szerzők:
Bíró Árpád
Juhász Júlia
- konzulens:
Terbe Rita DLA

Kicsi nékem ez a terem

– költözik a tornaterem

Általános iskola, átlagos épületben. A Kőböl utcai iskola terei és térhasználatai elavultak. Ezen tereket megpróbáltuk úgy újragondolni, hogy az épület teljes egészében megmaradjon.

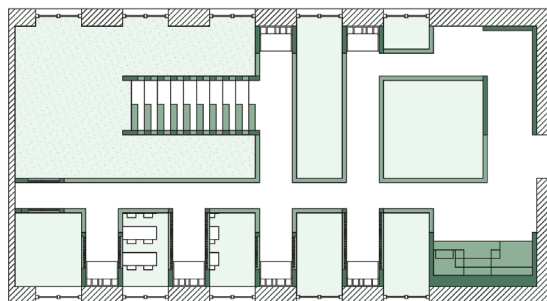
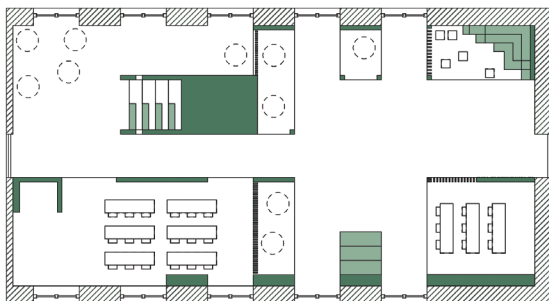
A feladat első felében az épület helyiségeit igyekeztük kibogozni, olyan módon, hogy kényelmes, egybefüggő, nagy terek jöhessenek létre.

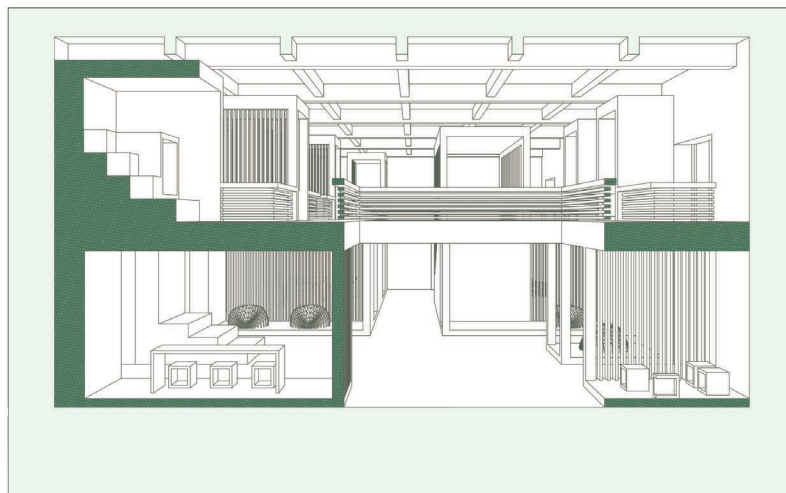
A meglévő épületben meghagytunk minden alapvető oktatási funkciót, emellett viszont teret adtunk egy új,

modern tanulási tájnak, amelyet egyaránt használhatnak kicsik és nagyok – külön és együtt.

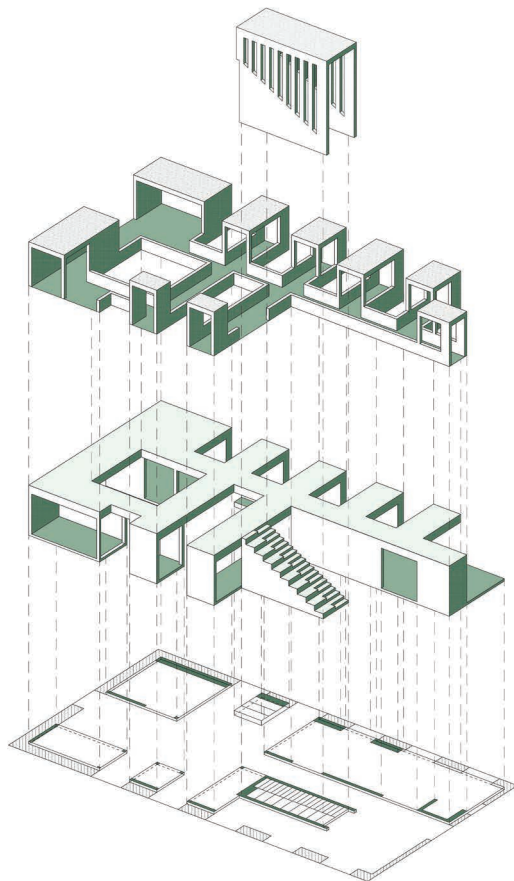
Célunk olyan térhelyzetek kialakítása volt, ahol lehetőség van csoportos foglalkozásra, de egyéni gyakorlásra, tanulásra is.

A mai iskolákban a tanulók környezetének megfelelő kialakítása egyre fontosabb szerepet (kellene) kap(jon), ezért szükségszerű, hogy az itt kialakuló építészet inspiráló legyen és segítse a diákok céljai elérésében.

c4

A térbeli adottságok újragondolásával az épületek hasznos belterülete hozzáépítések, bővítések nélkül megnövelhető. Hasonló törekvést láthatunk tehát, mint amely a városok esetében a belső ipari zónák újrahasznosításához vezetett.

A NEET-fiatalok sokszínűségének felmérése

– Összefoglaló

Bevezetés

Az európai fiatalok munkanélküliségi válságának fényében a kutatók és a kormányzati tisztviselők új módszereket kerestek arra, hogy felmérjék és elemezzék a munkaerő-piaci kiszolgáltatottság előfordulását a fiatalok körében. A NEET-fiatalok (nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok) fogalmát 2010 óta széles körben használják az Európai Unió 28 tagállamában az ifjúságközpontú szakpolitikák eszközeként.

A kifejezés azokat a munkanélküli és inaktív fiatalokat foglalja magában, akik semmilyen formális vagy nem formális oktatásban nem vesznek részt.

Miközben az összes NEET-fiatal közös vonása, hogy a munkaerőpiaci vagy oktatási részvétel révén nem gyűjtenek humán tőkét, a kategórián belüli különféle csoportok nagyon eltérő sajátosságokkal és szükségletekkel rendelkezhetnek. Ennek fontos következményei vannak a politikai válaszlehetőségekre nézve.

Bár a kormányok és a szociális partnerek helyesen tűzték ki a célokat az általános NEET-arány csökkentése érdekében, a beavatkozásaik nem feltétlenül járnak sikerrel, ha nem tesznek kísérletet a fogalom alá tartozó alcsoportok megismerésére és a sajátos szükségleteik kielégítésére.

Szakpolitikai háttér

A NEET kifejezés először az 1990-es években jelent meg az Egyesült Királyságban, ahol a szakpolitikai vitákban téma lett azoknak a 16–18 éves fiataloknak a reintegrációja, akik az oktatásból lemorzsolódtak, de nem léptek tovább a munkaerőpiacra. A NEETfiatalokkal az európai szakpolitikai vitákban először az Európa 2020 „Mozgásban az ifjúság” kiemelt kezdeményezése keretében foglalkoztak külön; a kifejezést ekkor már tágabban értelmezték, így eleinte a 15–24 évesekre, majd később a 15–29 évesekre vonatkozott. Mára központi helyre került az Európai Bizottság, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa keretében folyó politikai párbeszédben.

Fő megállapítások

Ha az európai NEET-populációt hét alcsoportra bontjuk, meg lehet határozni olyan egyedi problémákat és sajátosságokat, amelyeket a gondosan kialakított szakpolitikai intézkedések hatékonyan tudnának kezelni.

- Szociodemográfiai tényezők:
A kutatás azt mutatja, hogy a NEET-fiatalok aránya az életkorral emelkedik, és a fiatal nők nagyobb valószínűséggel válnak NEET-fiattalá.

- **Iskolai végzettség:**
A NEET-fiatalok legnagyobb csoportját a felső középfokú végzettséggel rendelkező fiatalok alkotják – az úgynevezett „hiányzó középréteg”, akiket a politikai párbeszédből gyakran kizárnak. Ha azonban nemcsak az abszolút számadatokat nézzük, az iskolai végzettség emelkedésével csökken a NEET-helyzet valószínűsége: az oktatás tehát bizonyítottan a legjobb védelem a munkanélküliség és a kirekesztés ellen.
- **Bejelentkezés az állami foglalkoztatási szolgálatnál:**
Miközben a NEET-fiatalok több mint fele munkanélküli, és közülük nagyjából 70% szeretne dolgozni, a NEET-fiatalok mindössze 57%-a van bejelentkezve az állami foglalkoztatási szolgálatoknál.
- **A NEET-fiatalok összetétele:**
Az átmenetileg és tartósan munkanélküliek a NEET-populációnak csak kevéssel több, mint a felét alkotják (29,8%, illetve 22%). A NEET-fiatalok közel 8%-a újból belépő, 15,4%-uk családi kötelezettségei miatt, 6,8%-uk pedig betegség vagy fogyatékosság miatt került NEET-helyzetbe. A reményvesztett munkanélküliek aránya nem egészen 6%. A fennmaradó 12,5% esetében nem lehet meghatározni, hogy milyen okból lett NEET.

Szakpolitikai iránymutatások

A NEET fogalma rendkívül hasznos eszköznek bizonyult a tekintetben, hogy a közvélemény és a politikai döntéshozók figyelmét ráirányítsa a fiatalok problémáira, különösen az e csoporton belül jellemző kiszolgáltatottság formáira. Ez hozzásegített ahhoz, hogy a politikai vitában olyan konkrét alcsoportok is helyet kapjanak, mint a fiatal anyák vagy a fogyatékkal élők.

Mivel a NEET-mutató nagyon heterogén csoportot fed le, a kormányoknak és a szociális partnereknek célirányosabb politikai beavatkozásokat kellene kidolgozniuk, amihez figyelembe kell venni a NEETpopuláción belüli különféle alcsoportok eltérő tulajdonságait és szükségleteit.

A fiatal nők munkaerő-piaci részvétele:
Az EU munkaerő-felmérésének adatai nem teszik lehetővé annak megítélését, hogy a NEET-helyzet önkéntes-e; mindazonáltal azok, akik családi kötelezettségeik miatt váltak NEET-fiatallá, szinte kizárólag fiatal nők. Ez egyértelműen jelzi, hogy az ő munkaerő-piaci részvételüket ösztönző kezdeményezéseknek nagyobb politikai támogatottságra van szüksége.

TT3

Keep it Up

– munkára fel!

Az oktatás a hátrányos helyzetű gyerekek és fiatal felnőttek esetében elválaszthatatlanul kapcsolódik a szociális és foglalkoztatási kérdésekhez.

A TT3-as félévben egy új, gyakorlati ismeretekre koncentráló oktatási épülettel akartunk foglalkozni. Erre a célra átlagos esetben különféle szakiskolák létesülnek, nehezebb terepen viszont ennél több és más kell. Komplexebb működésű, multifunkcionális intézményre van szükség, amely nem csak tanít és szakmát ad, hanem segít a munkába állásnál és pályázásnál, később pedig egyéni szinten is odafigyel a munkahely megtartására, az esetleges konfliktushelyzetek kezelésére.

A tágabb célcsoportnak az ún. NEET-fiatalokat választottuk.

Az elnevezés a „nem tanul / nem dolgozik” élethelyzetre utal – not in education, employment or training. Európai szinten létező, akut probléma, különösen az Unió déli és keleti országaiban. Magyarország átlagosnak számít, de ez is jóval több, mint 200 000 fiatalt érint. Sokan vannak olyanok, akik ugyan részesei valamilyen oktatásnak, de alig van esélyük munkához jutni, és később megkapaszkodni a munka világában.

A gyenge iskolarendszer és a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése miatt sokakat fenyeget a veszély, hogy előbb vagy utóbb szinte automatikusan a NEET-csoportba kerülnek.

A feladat egy ún.

„foglalkoztatási központ” tervezése terézvárosi és józsefvárosi helyszínekre,

amely, a fentieknek megfelelően, szakmát és általános munkavállalási ismereteket tanít, emellett támogat, mentorál és ha kell, akkor munkahelyet keres, valamint időszakonként állásbörzének és egyéb rendezvényeknek is helyet ad.

Javasolt program:

Foglalkoztató

- multifunkcionális tér 100-120 főre
- (szabadon variálható berendezéssel)
- álláskereső klub
- személyes találkozó helyek
- kiszolgáló helyiségek
- előterek / közlekedők / lift / lépcsők / gépészet

Szakképzés

- tanterem 10-15 fős létszámmra
- irodák 2-4 főre
- szakképzési műhelyek
- raktárak
- öltöző / WC / zuhany

helyszínek

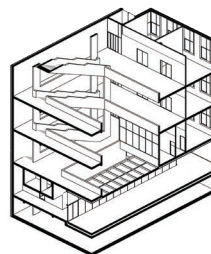
Dembinszky utca 26. / Lujza utca 24. /
Péterfy Sándor utca 34. / Szerdahelyi utca 14.

Alkotók:

- d1** Móré Bence
- d2** Monostori Fanni
- d3** Makki Boglárka
- d4** Szunter Tibor
- d5** Csabafi Enikő
- d6** Chen Ming Rong
- d7** Petró Liza
- d8** Nagy Attila
- d9** Vörös-Grigoriu Eszter

d1

- helyszín:
Budapest, Péterfy Sándor utca 34.
- szerzők:
Móré Bence
- konzulens:
Nagy Iván DLA

Tömbrehabilitáció

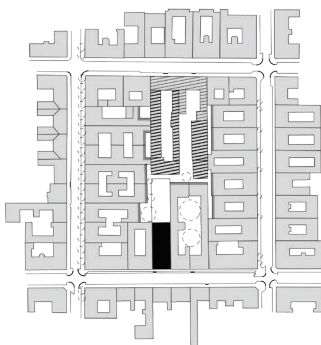
A tervezett épület a sokak számára „Csikágó” néven ismert területen helyezkedik el. A telket befoglaló tömböt főként a történelmi városszövetre jellemző gangos bérházak alkotják, a kialakuló tömbbelsőhöz az épületek előnytelen pozícióban lévő homlokzattal csatlakoznak, valamint található itt egy rossz állapotban lévő hotel is.

A terv egy teljes tömbbelsőre kiterjedő rehabilitációs koncepcióval teljes, ebbe illeszkedik bele a központ épülete. A szerencsés jövőkép szerint a hotelt megvásárló beruházó annak helyére lakóépületeket épít, melyek a megmaradó tűzfalakhoz csatlakoznak, így kialakul egy erősen tagolt, de jó légtérarányokkal rendelkező belső tér, mely napközben az utcával összenyitva a város szövetébe integrálódhat. Az így kínálkozó lehetőségek részeként az egyik új földszinti zónában helyet kap egy menza, amely kiszolgálja a központ használóit és vitalizálja a tömbbelsőt.

Térszervezés

Annak érdekében, hogy a tömbbelső könnyen elérhető legyen, a földszint déli oldalán széles átjáró halad végig, ementén húzódik minden szinten a transzparens közlekedősáv. A földszinti csökkent beépítési tömeghez hasonló a legfelső szint is, így igazodva az északi, magasabb szomszédhoz.

A szakmai ismeretek elméleti és gyakorlati átadására az épületben három flexibilisen bútorozható műhely található. Ezek mindegyikéhez csatlakozik egy öltöző-mosdó blokk, valamint eszköztár. A gyakorlatokhoz szükséges emellett egy közös anyagraktár. A szakmához lazábban kapcsolódó ismeretek átadására négy csoportterem szolgál, melyek közvetlen fizikai kapcsolatban vannak a multifunkciós tanulási térrel. Ez a három egység alkotja az épület tanulási térláncát, és kerül az aula körüli függőfolyosóval összekötve egymással szoros fizikai és vizuális kapcsolatba.

■ megmaradó épület

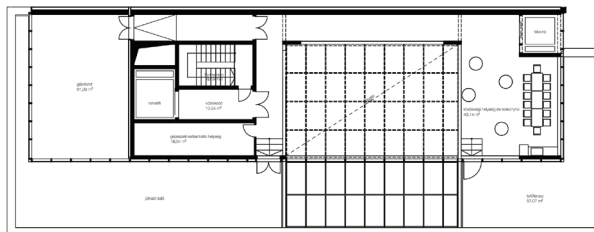
■ homlokzat telekbelső felé

■ bontandó épület

■ új épület

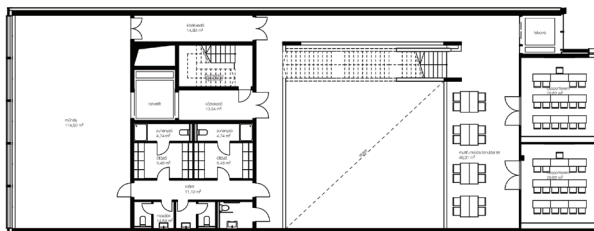
4. szint

- teakonyha
- tetőterasz
- karbantartó helyiség
- gépészet

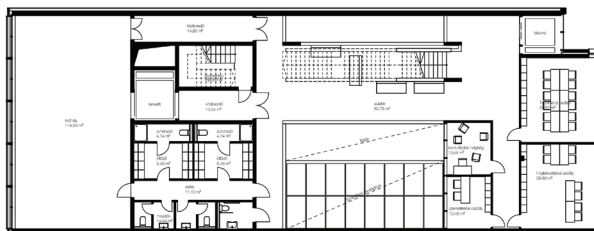
2-3. szint

- multifunkciós tanulási tér
- csoportterem
- öltözők
- műhely

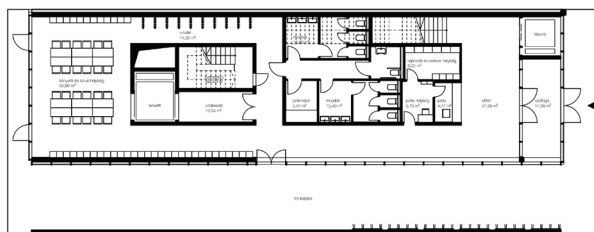
1. szint

- konzultációs helyiség
- üzemeltetési osztály
- aulatér
- öltözők
- műhely

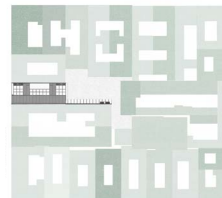
földszint

- tömbátjáró
- porta
- ruhatár
- könyvtár, mint tanulóhelyiség vagy rendezvényterem

d2

- helyszín:
Budapest, Péterfy Sándor utca 34.
- szerzők:
Monostori Fanni
- konzulens:
Fábián Gábor DLA

Kiindulás

A mentális fogyatékkal élők, amennyiben nem speciális körülmények között dolgoznak, minden esetben kevesebb figyelmet kapnak. Foglalkoztatásukra olyan tér lenne alkalmas, ahol elszigetelődés nélkül megmutathatják képességeiket és fejlődhetnek ép társaikkal. A kerületben található, fogyatékosokat foglalkoztató szerveződések szűkös anyagi helyzettel és rideg épített környezettel rendelkeznek. A foglalkoztatás inkább az idő "átvészelését" jelenti, mintsem eredményességet. A kerületnek szüksége van olyan intézményekre, amelyek segítik a szellemi fogyatékkal élők integrálódását a mindennapokba, a munka világába.

Funkció

A legfelső emeleten egy üvegház található. Kutatások által bizonyított, hogy a növényekről való gondoskodás jó hatással van a fogyatékkal élőkben kevésbé kialakult felelősségvállalásra. Ebben az üvegházban fűszernövények palántázásával és nevelésével foglalkoznak, az épület földszintjén lehetőség van ezek eladására is.

A harmadik emeleten egy újrahasonított-papír cserépüzem és csomagoló működik. A palántázó edények egyrészt az üvegházba, másrészt szintén eladásra kerülnek.

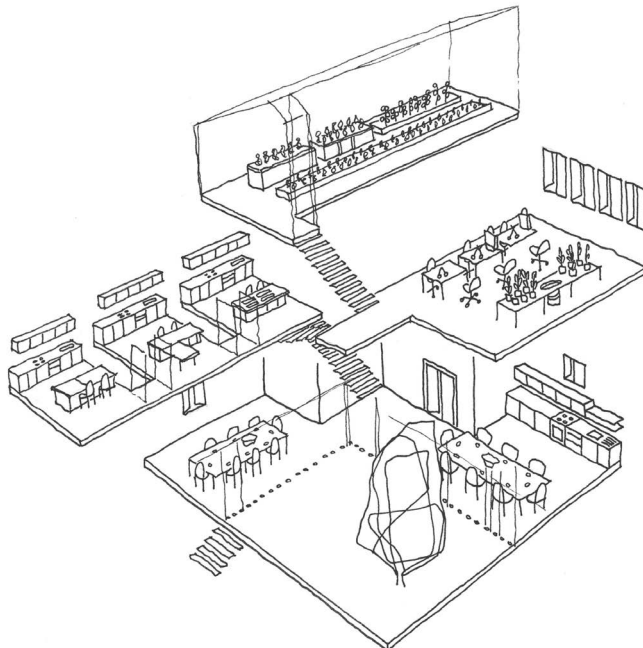
A második emelet a teakonyhák szintje, ahol a "diákok" elsajátíthatják az alapvető ismereteket. A nagy, egybefüggő konyha kisebb terekre osztható, bérelhető.

Az első emelet az épület központja. Innen irányítják az intézmény működését, vannak itt irodák és egy kávézó is.

A földszinten található a menza, ami látványkonyhával egészül ki, hogy az ide látogatók vizuálisan is felfedezhessék az oktatás erejében rejlő lehetőséget. Emellett van egy üzlethelyiség is, közvetlenül az utcafronti bejáratnál.

Célok

A 17. kerület délnyugati oldala számos szórakozási lehetőséget kínál, amelyekhez bőséges vendéglátóipari infrastruktúra társul. Ezek a pontok jó lehetőséget teremthetnek arra, hogy a megfelelő alapképesítésű fogyatékos embereknek munkát biztosítsanak a jövőben. A tervezett épületben lehetőség nyílik olyan szakmai ismeretek elsajátítására, melyeket az itt végzettek akár egy kisebb vállalkozáshoz kitelepülve hasznosíthatnak. Az oktatási épület alapvetően vendéglátóipari intézmény, egy közösségi menza, ahol a fogyatékkal élők ép társaikkal közösen dolgoznak.

d3

- helyszín:
Budapest, Péterfy Sándor utca 34.
- szerzők:
Makki Boglárka
- konzulens:
Sági Gergely

Program

Iskola, óvoda és szükséglakás – az épület e három fő funkció köré épült. Iskola a hátrányos helyzetű fiatal anyáknak, új óvoda a kerületnek és szükséglakás rászorulóknak. Napjainkban nem csak a kerületnek, de az egész országnak szüksége van óvónőkre és dajkákra, számuk rohamosan csökken, az utánpótlás kevés. A tervezett iskolában folyó képzés ezt a problémát hivatott enyhíteni – mindezt egy olyan képzéssel, ami a hátrányos helyzetű, NEET-fiatalokra koncentrál.

Helyiségek

harmadik szint:

- anyaotthon lakószobák
- zárt belső kert

második szint:

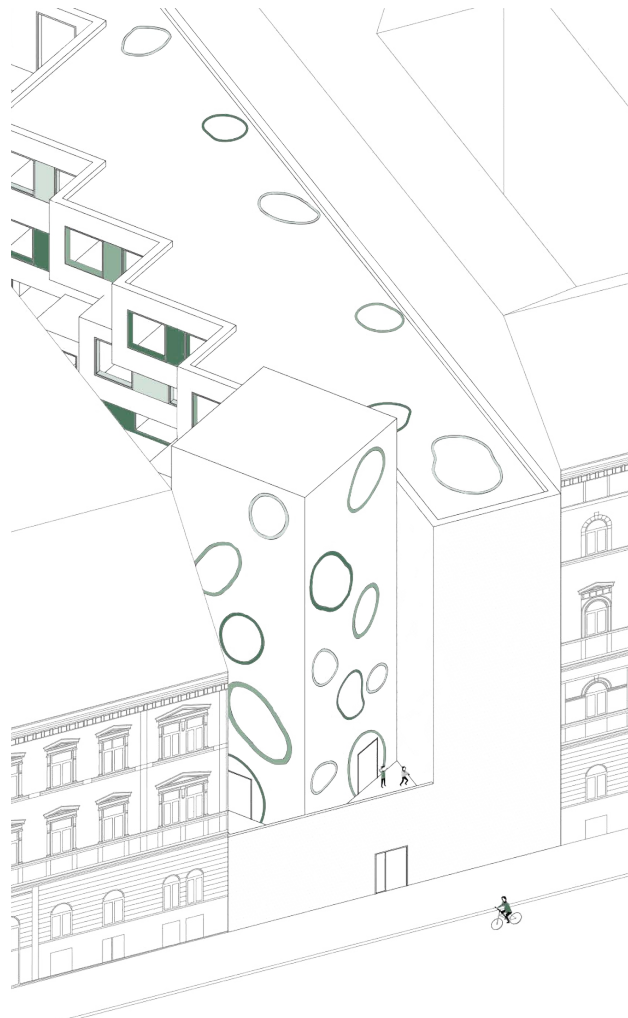
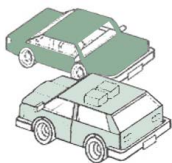
- anyaotthon továbbképző- és oktatási terek
- menza / konyha

első szint:

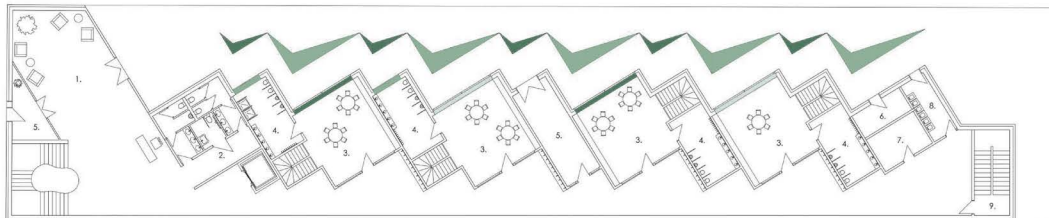
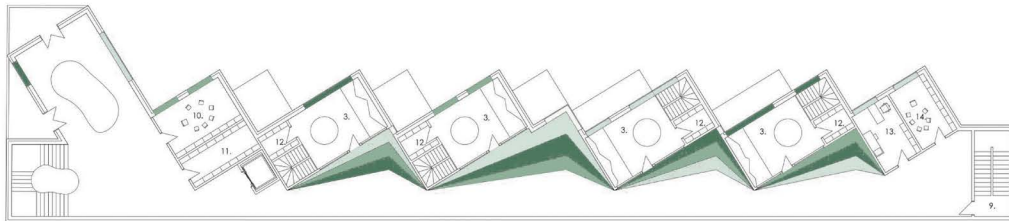
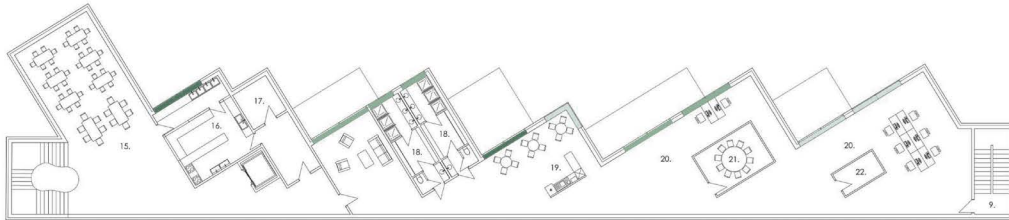
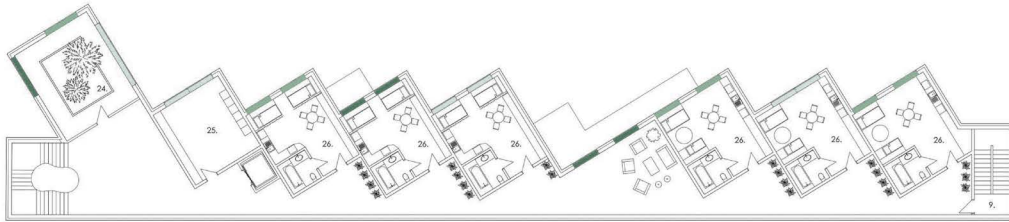
- belső táj: zölddel kiegészített közlekedő tér
- fejlesztők
- orvosi szoba

földszint:

- aula / előtér
- átöltöző előtér
- óvodai csoportszobák

d4

- helyszín:
Budapest, Lujza utca 24.
- szerzők:
Szunter Tibor
- konzulens:
Vasáros Zsolt DLA

Funkció

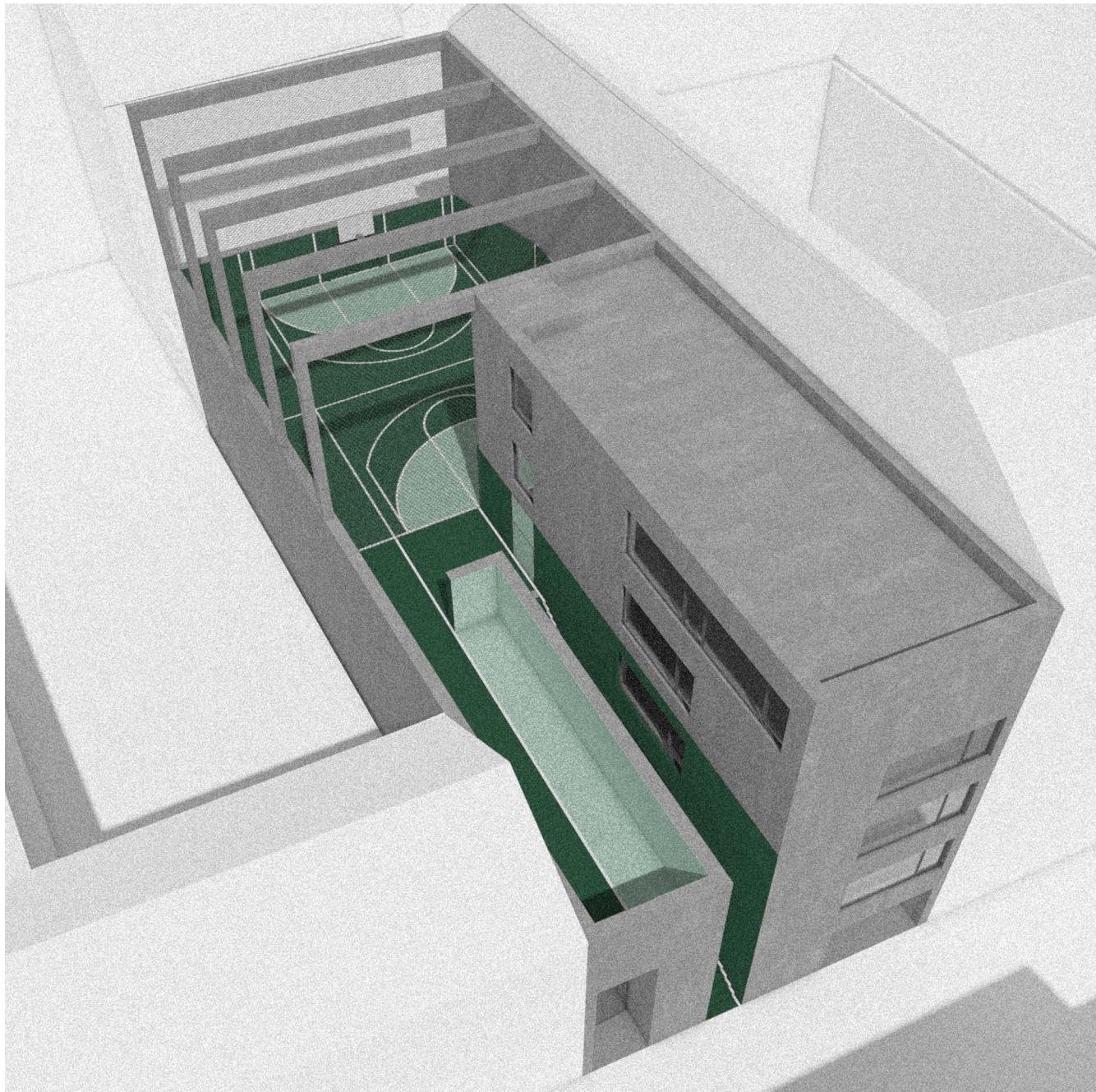
A tervezett épület egy OKJ sport képző központ. Választható képzések: sportmasszőr, gyógymasszőr, kosárlabda edző, labdarúgó edző, személyi edző, aerobik edző. Napjainkban ezek a képzésfajták nagy népszerűségnek örvendenek.

A sport pozitív hatással van mind fizikai állapotunkra, mind személyiségünk, gondolkodásmódunk fejlődésére. Az elvégzett képzés által nyújtott oklevél biztos munkalehetőséget garantál.

Térszervezés

Az épület az utcafronton két, lépcsővel élesen elválasztott tömbből áll. A lépcső a tömbök maghőszigetelt, látszóbeton felületeivel ellentétben színes, hívogató, figyelemfelkeltő rekortánlapokkal burkolt. Ezen a lépcsőn a kerület lakói oktatási időn kívül bármikor megközelíthetik az épület első emeletének tetején elhelyezkedő sportpályát, valamint a street workout parkot. Az intézmény ezzel a gesztussal nyit a lakosok felé, bízva abban, hogy az itt sportolók kedvet kapnak a képzések valamelyikének elvégzéséhez.

d5

- helyszín:
Budapest, Szerdahelyi utca 14.
- szerzők:
Csabafi Enikő
- konzulens:
Sági Gergely

Orientáció

A tervezett épület a környék lakosságának problémáira igyekszik megoldást nyújtani. Célja, hogy a 20-30 éves korosztály számára indulási lehetőséget biztosítson, olyan képzettséghez juttassa az érintetteket, amely fejlődési lehetőséget kínál és több területen is alkalmazható lehet. A fiatalok felzárkóztatásában elsődleges feladat a jelentkezéshez szükséges motiváció megteremtése, és ez, megfelelő építészeti eszközökkel, vonzó környezet és tanulási tér kialakításával lehetséges.

Foglalkoztatás

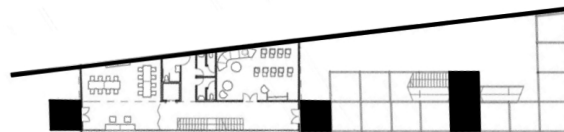
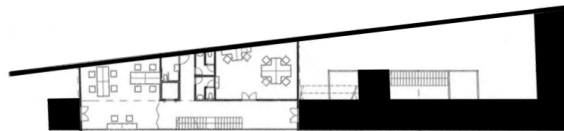
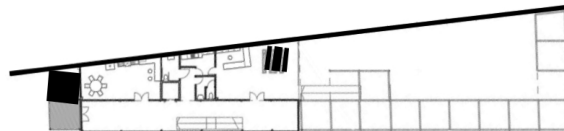
A szűk, hosszú, magas tűzfalakkal körbevett telek legoptimálisabb kihasználtságát szem előtt tartva a foglalkoztató központ fő funkciója ipari alpinista képzés, amely különféle tevékenységekkel egészül ki:

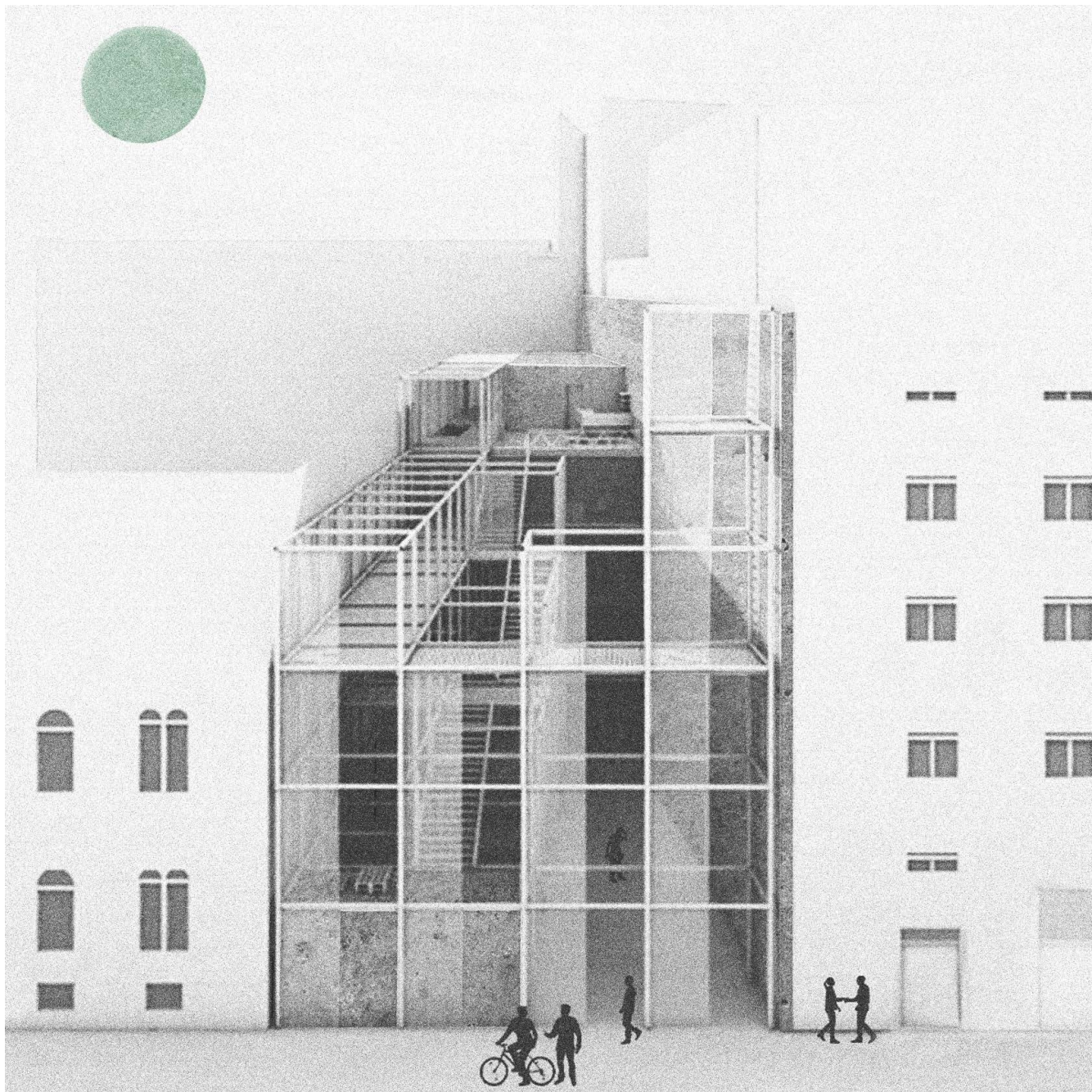
- művészeti projektek
- tűzfal díszítése
- kiállítási installációk készítése
- falmászó képzés

A zárt épületrészben az alpinista képzést kiegészítő orientációs tevékenységek, műhelymunkák folynak – ezzel is segítve a tag szakmán belüli elhelyezkedést.

Közösség

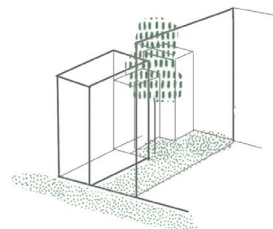
Az épület a környék lakosai számára is elérhető szabadidős tevékenységekkel szolgál. A tetőterasz, az előkert (állványzattal) és a mellette elhelyezkedő büfé képzési időn kívüli publikus tér. Emellett, a telek hátsó részén falmászó képzés is folyik – ez a kert az épület megfelelő bevilágításához is hozzájárul.

d6

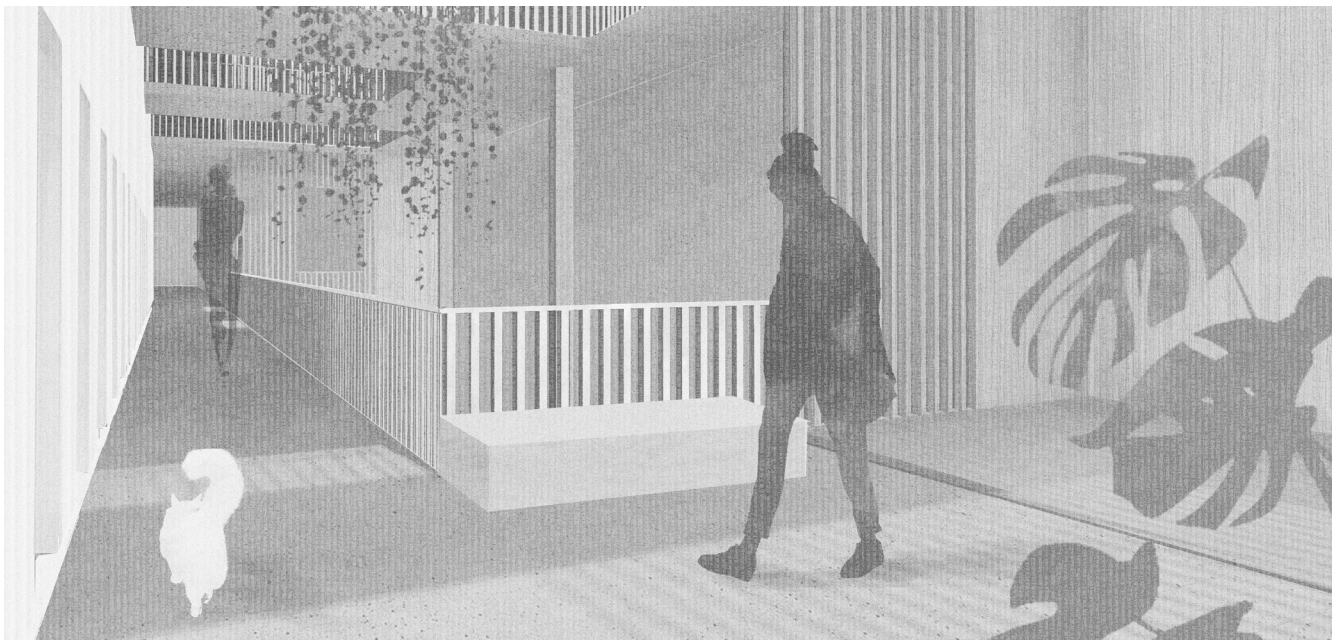
- helyszín:
Budapest, Péterfy Sándor utca 34.
- szerzők:
Chen Ming Rong
- konzulens:
Nagy Iván DLA

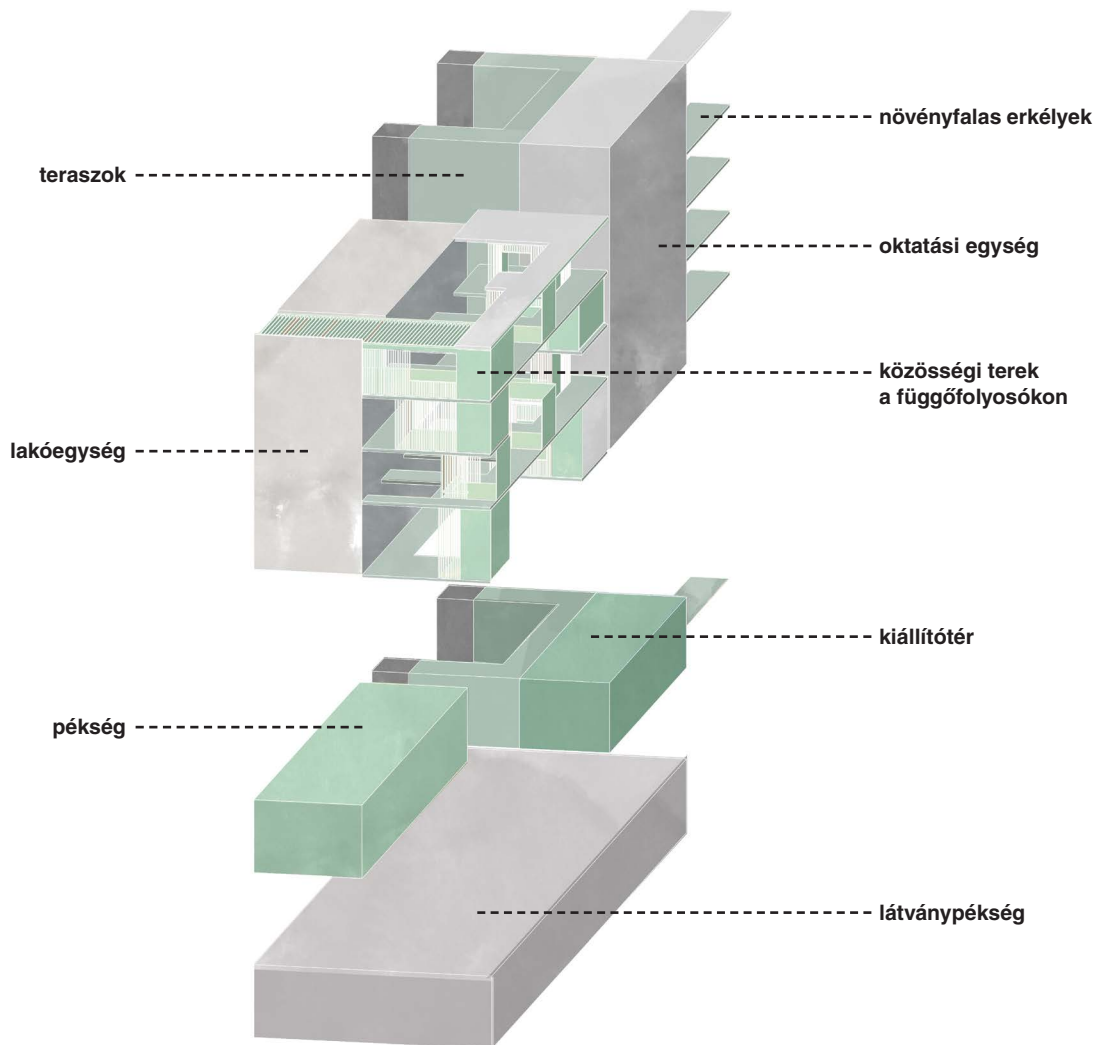

Program

Addiktológusok szerint az egykor függőként élő emberek utógondozására nagyobb hangsúlyt kellene fektetni. Tervezésem során törekedtem egy vonzó, nyitott környezet kialakítására, ugyanakkor a nagyfokú nyitottság mellett a belső biztonság érzésének megőrzésére is. Egy ilyen intézmény esetében a különböző fokú személyes terek tisztá szeparálása, illetve a fény elérhetősége különösen fontos. Az épület tömegformálásánál ezek a szempontok vezettek. A sűrű, egységes, hagyományos beépítésű tömbbe egy olyan kisebb bevágást képzeltem el, amely képes megtörni a tömör utcai homlokzatot.

A fény mellett szintén kulcskérdés a természetes környezet megteremtése. A növényzet emberi elmére gyakorolt pozitív hatása bizonyított tény. Alapvető gondolatom volt, hogy a sűrű városi textúrába egy olyan zöld szőttek tervezek, amely lokális értékén túl oxigénutánpótlást biztosít az utcai környezetének. Ennek eléréséhez, mivel a telken a benapozás csak foltokban jelenik meg, az épület végénél kialakuló zöld oázisban növényekkel futtatott, élő homlokzatokat terveztem. Az így kialakult, a telek végébe vezető széles, közösségi folyosókra pedig szabadon elhelyezhető ültetvényeket képzeltem el.

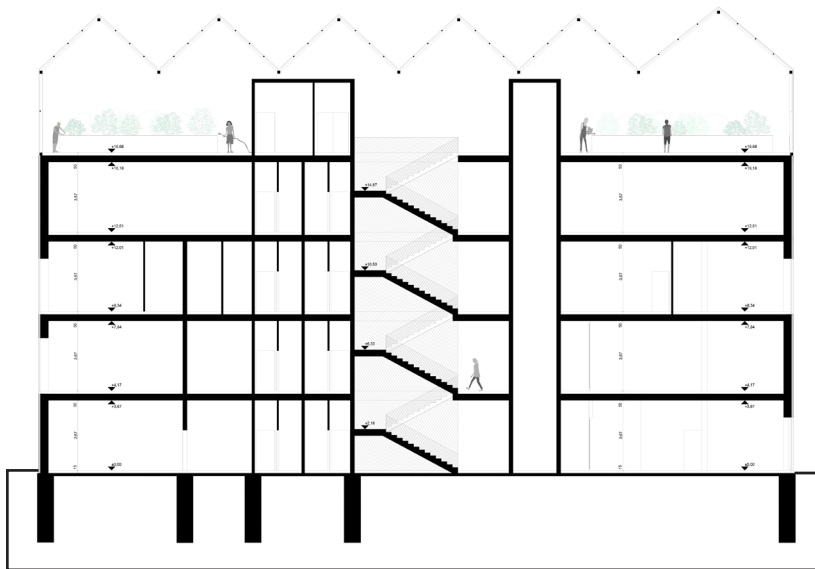
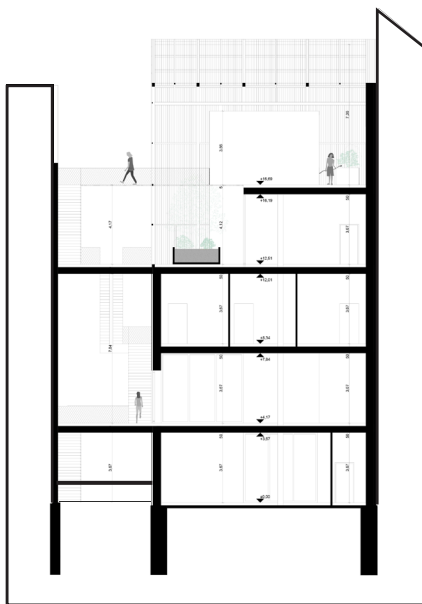
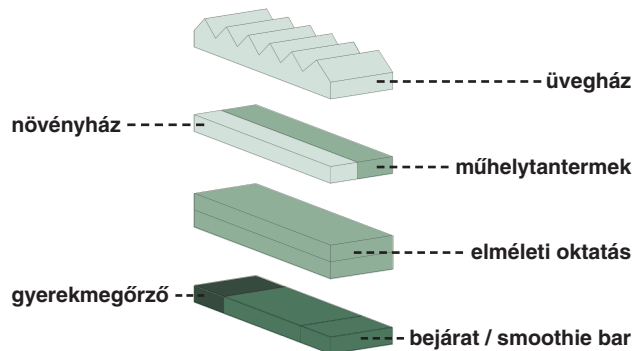

d7

- helyszín:
Budapest, Dembinszky utca 26.
- szerzők:
Petró Liza
- konzulens:
Nagy Iván DLA

Fiatal szülők háza

Az intézmény célja, hogy azoknak a fiataloknak nyújtson képzési lehetőséget, akik tanulmányaik befejezése előtt szülőkké válnak. Kulcsfontosságú, hogy ilyen helyzetben se legyenek a tanulás lehetőségétől, a szakmaszerzéstől elzárva. A tervezett oktatási intézményben a kertészkedésben és az ahhoz kapcsolódó társszakmákban mélyedhetnek el. Az elméleti képzés terein kívül az épület földszintjén egy gyermekmegőrző is helyet kapott, illetve egy smoothie bár, ahol az itt termelt zöldségeket és gyümölcsöket hasznosítják, ezzel is közelebb hozva a célközönséget az oktatási intézményhez.

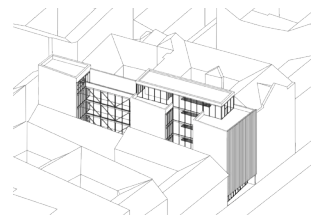

d8

- helyszín:
Budapest, Szerdahelyi utca 14.
- szerzők:
Nagy Attila
- konzulens:
Szabó Dávid DLA

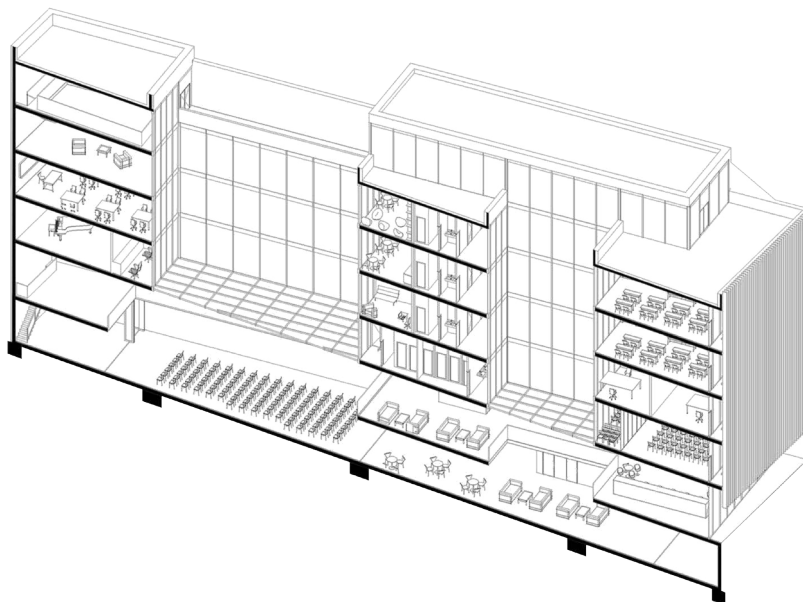
Funkció

Az épület egy olyan foglalkoztatási központ, ahol filmgyártási és középfokú oktatási intézmény működik. A filmgyártási szakon vágó asszisztens, "bühnész" kamera útját biztosító szakember, világosító asszisztens és hangmérnök asszisztens képzések folynak. Az épület fő funkciói:

- első tömb: általános oktatás / adminisztráció
- középső tömb: függőleges közlekedés / találkozási pont / mosdók
- hátsó tömb: szakműhelyek

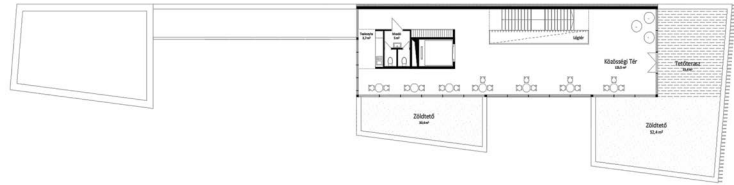
Térszervezés

A keskeny telket három oldalról 3, illetve 5 szintes épületek tűzfalai határolják, így az épületen kevés, természetes fényt bejuttató felület adódna. A tömböt emiatt három épüleategységre osztottam, ezeket közlekedők és találkozási pontok kapcsolják össze. Az egységek széthúzásából két belső "bevilágító udvar" jött létre, amelyekre az oktatási és közösségi tereket szerveztem. A pincszinten található egy 2 szint belmagasságú gyakorlóterem, ez alkalmas nagyobb ívű kameramozgatásokhoz, speciális megvilágításokhoz, forgatásokhoz.

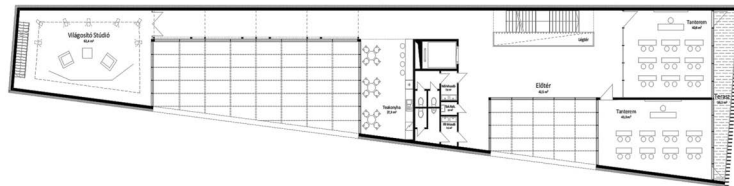
ötödik szint

- közösségi tér
- tetőterasz
- teakonyha

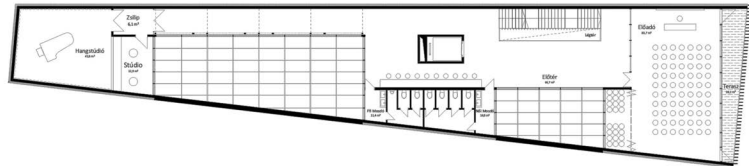
harmadik szint

- tanterem
- terasz
- teakonyha
- világosító stúdió

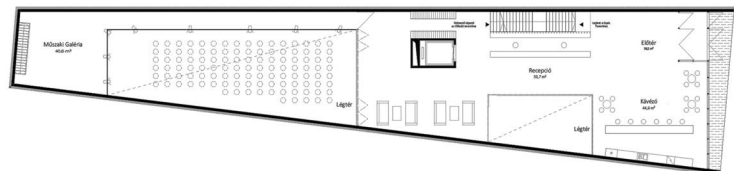
első szint

- előadó
- terasz
- hangstúdió

földszint

- recepció
- kávézó
- műszaki galéria

d9

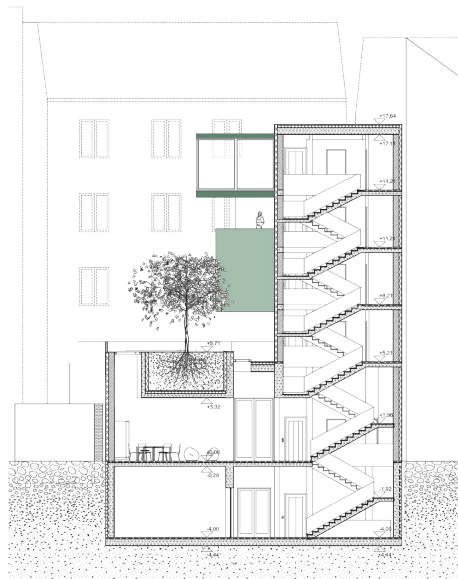
- helyszín:
Budapest, Lujza utca 24.
- szerzők:
Vörös-Grigoriu Eszter
- konzulens:
Terbe Rita DLA

Program

A gyermekek a szüleiktől látott szokásokat, hozzáállást, magatartásformát észrevétlenül veszik át. Ez a "tanult tehetetlenség" jelensége. A munka és képzettség nélküli szülők társadalmi helyzetüket továbbörökítik gyermekeiknek. A nevelésben a nőknek, anyáknak kulcsszerepe van, ezért az épületben elsősorban fiatal nők érettségire való felkészítése, gyógymasszóri és idősgondozói szakma elméleti oktatása történik. A földszinten publikus funkciók, illetve előadótér található. Az 1. és 2. emeleten szakmai oktatás, a 3. emeleten érettségi felkészítés folyik. A 4. emeleten igazgatási irodák, tanári helyiség, illetve pszichológusi szoba található.

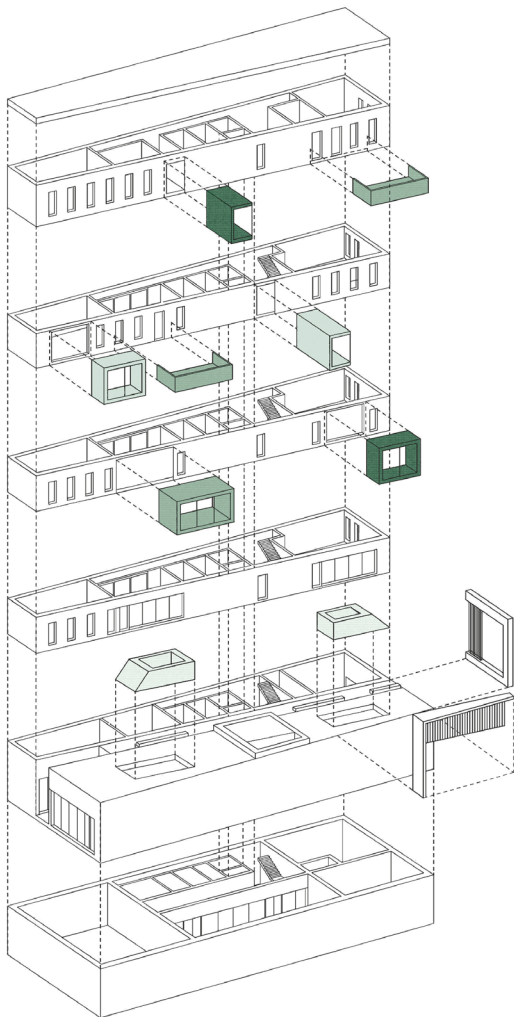
Tömegformálás

Az épület elhelyezési lehetőségeit a szomszédos magas tűzfal befolyásolta, ezt eltakarva, az intézmény a másik szomszédos irány felé nyit. Beépítési koncepció, hogy a nyugatról szomszédos udvarral vizuálisan egybefüggő, nagyobb zöldterület alakuljon ki, ez a földszint teljes beépítése révén létrejött zöldtetővel valósul meg. A beépítési koncepcióból fakadóan a zöldtető felett keletkezett sok szabad légköbméret igyekeztem olyan terekkel kitölteni, amelyek kapcsolódnak az épület funkciójához, kiegészítik azt. Így olyan kis konzolos dobozok állnak ki az épületből, mint a már említett privát terek vagy kávézó folyosók.

d9

**A méltányosság
erősítése, a különböző
háttérű társadalmi
csoportok tanulási
eredményességében
megmutatkozó
különbségek csökkenése
a versenyképesség javítása,
a gazdaság növekedése
irányába hat.**

Az iskolai terekről másként

– Franz Hammerer

Az európai iskolaépítészetben olyan paradigmaváltásnak lehettünk tanúi, amely egyaránt hatással lesz a gyerekek életére, tanulási szokásaira és a tanári munkára.

A közeljövőben számtalan új vagy felújított, a leendő használók bevonásával megtervezett iskola nyithatja meg kapuit,

ahol kellőképpen differenciált, esztétikus környezetben folyhat majd az oktatás (Schönig-Schmidtlein-Mauderer 2013). Schönig szavaival élve ezek az iskolák az "élet erőforrásai" lehetnek, vagy egy hasonlóan találó kifejezést használva: a jó iskola olyan, mint "a jövő üvegháza" (Kahl 2004). Az új paradigma részeként a hagyományos iskolai térhasználat és a hozzátartozó standardizált bútorzat belénk rögzült mintázatait kell tehát újragondolnunk. A pedagógia a legutóbbi időig kevés figyelmet szentelt a tanulás és a tér kapcsolatának. Az iskolaépület térbeli struktúráját, sőt az osztályterem berendezését is kész adottságként kezelte.

Holott az iskolai környezet nem adottság, hanem tükör arról, mit gondol a társadalom a nevelésről, az oktatásról és általában a gyerekekről.

A gyakran százéves iskolaépületekben a pedagógusok ma ugyanolyan környezetben dolgoznak, mint elődeik. Holott a tanórák felépítését meghatározza a tér jellege, egy olyan téré, amelynek kereteit egykoron a fegyelmezés és az ellenőrzés kettős alapelve hozta létre. Nem sokkal jobb a helyzet az 1960-1970-es évek épületeinél sem, amelyek reflektálatlan örökségként vitték tovább a tantermek és a túlméretezett folyosók alaprendszerét, utóbbiak funkcióját pusztán a közlekedésre redukálva.

Az osztálytermek rendszerint szabványméretűek, nem egyszer szűkösek is, színviláguk monoton, a megvilágítás sem mindig tökéletes.

Az alapberendezés is egységes: nincs semmi, ami magára vonná a gyerekek figyelmét, ami lekötné őket, ami miatt szeretnék az osztálytermüket, iskolaépületüket. A monoton környezet létjogosultságát azzal indokolták, hogy így nincs olyan külső inger, amely elvonná a gyerekek figyelmét az órai munkától (Priebe-Röbe 1992: 24). A valláspedagógus Hubertus Halbfas szavaival élve az ilyen iskolák "sokkal inkább viselkedésutasításokkal teli gyermekmegőrzők, semmint önálló tevékenységre, személyiségfejlődésre ösztönző nevelőintézetek" (Halbfas 1991: 32).

Nem csodálkozhatunk tehát azon, hogy a gyerekek és a tanáraik egyaránt idegenül mozognak az ilyen iskolában, és örülnek, ha a tanítás után kiszabadulhatnak a nyomasztó környezetből.

A probléma még súlyosabb, ha belegondolunk abba, hogy az iskola a gyermekkor meghatározó élménye. A gyermekek idejük jelentős részét az iskola négy fala közt töltik, így korántsem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy ezeket a tereket idegennek és nyomasztónak érzik.

Az iskola feladata lenne, hogy kedvet és motivációt adjon az élethosszig tartó tanuláshoz, a gyermekeknek itt kellene elsajátítaniuk az önmagukkal szembeni elvárások megfogalmazásának a képességét, általában a fejlett önismeretet.

Nem utolsósorban az iskola feladata lenne a demokratikus alapértékek és döntéshozatali mechanizmusok oktatása is. A reformpedagógus Peter Petersen szerint "a kicsik tereinek éppügy, mint a felnőttek tereinek, lélekformáló ereje van" (Petersen 1984: 61).

A terek hatnak, és mint a pedagógia médiumai, az oktatási folyamat fontos részei.

Hibás az a felfogás, amely a gyermeket és a tanárt passzív térhasználóként fogja fel, mintha maga az ember nem lenne több, mint egy dobozban elhelyezett tárgy. Sokkal közelebb állunk a valósághoz, ha a tereket érzelmileg telített konstrukcióként fogjuk fel: "valamilyen módon mindig viszonyulunk a környezetünkhöz: tetszik nekünk vagy nem, nyomaszt bennünket vagy éppen otthonosságot sugall, bátorít valamire vagy korlátokat szab bizonyos cselekvésekkel szemben" (Rehle 1998: 69).

"Target issues" for sustainable construction

– Holcim Foundation

Sustainable development and architecture are multifarious subjects intertwined with many other complex issues. To make sustainable construction easier to understand, assess, and practice, the Holcim Foundation for Sustainable Construction and its renowned partner universities (see details at: www.holcimfoundation.org/univ) developed a five-point definition.

These five so-called “target issues” serve to measure the degree to which buildings or infrastructure contribute to sustainable development.

- Three of the five “target issues” align with the primary goals of the Rio Agenda: balanced environmental, social, and economic performance.
- A further target issue applies specifically to building – the creation of appropriate buildings, neighborhoods, towns, and cities.
- The final target issue recognizes the need for significant advancements that can be applied on a broad scale.

These five “target issues” are explained in detail and illustrated at www.holcimfoundation.org/target. The pages that follow summarize the five criteria and how the new Nantes School of Architecture meets them.

- **Innovation and transferability**
- **Environmental quality and resource efficiency**
- **Ethical standards and social equity**
- **Economic performance and compatibility**
- **Contextual and aesthetic impact**

The school, heart of the neighbourhood

– Javier Mozas

Leutschenbach School, completed in 2008, on a brownfield site in north Zurich, a mere 35 metres away from Hagenholz Recycling Centre and opposite the tracks of the Zurich-Oerlikon to Wallisellen railway, prior to construction could not boast of having 'an idyllic terrain' suitable for residential and teaching functions.

Quite the opposite, in fact. The smoking chimney stack of the recycling plant and

the constant noise from the passing trains to the south required the local authorities to focus on the symbolism of quality and innovation in their approach to the new district.

With the justification that 2007 marked 100 years promoting affordable housing in Zurich, an international urban strategies competition was held which rather than merely focusing on architecture also aimed to breathe life into the monotonous layout of thirteen north-south blocks envisaged in the year 2000 plan. [...]

The slogan for the promotion was 'More Than Housing' or how to breathe life into a new district in a complicated site.

The conditions required that the urbanism adapt to the complex conditions of the site

by anticipating changing life styles, incorporating social diversity and alleviating the barrier roles played by the infrastructures in the area.

The model for urban development adopted in Leutschenbach corresponds to the winning proposal presented by Futurafrosch and Duplex Architekten and consists of cluster-grouping thirteen isolated buildings, as if they were Roman palazzine, a typology characterized by the discreet charm of the bourgeoisie. Special focus was placed on the open spaces laid out in a more picturesque than rationalist manner and the inclusion of ground floor spaces oriented towards public services and social care.

The local school which was initially planned to be far from the recycling plant, was relocated to the land adjoining the waste treatment centre, preserving the open play spaces of the school plot as a no man's land or strip separating it from the dwellings.

Christian Kerez's architectural strategy, when deciding the positioning within the site and the resulting volumetrics of this school, was based on the high-rise stacking of the programme resulting in 88% of the plot being left unoccupied. This meant superposing five storeys based on a complex structural and compositional order highlighting the artistic and monumental nature of the work. [...]

The complexity of the creative process requires understanding the great symbolic potential of architecture and knowing how to take advantage of the concept of monumentality when the situation needs this.

A local school next to a 50-metre high smoking chimney stack needs to display its presence somehow to proudly present the political pride encompassed in the construction of a public building in an area under development.

If the solution adopted had been two-storey pavilions articulated between two small playgrounds, the architecture would have dissolved into the surrounding residential blocks and industrial constructions.

Örökségvédelmi potenciál

– Kassai Dorottya, Nagy Iván DLA, Starkbauer Lilla,
Terbe Rita DLA, Varga Noémi

Nemzetközi összehasonlításban hazánkban az iskolatervezés és építés körülbelül 20 éves lemaradással indult a világháború után. Nagyon komoly mennyiségi hiány volt általános iskolákból, de ennél sokkal súlyosabb problémát jelentett, hogy sokáig az oktatás szemlélete, a pedagógiai módszerek és tervezési elvek nem, vagy alig vettek tudomást az Európában a két világháború közötti időszakban lezajlott progresszív változásokról.

1968-ig megtörtént a felzárkózás, ami óriási teljesítmény. Mindez egy háborús jóvátétellel, szovjet megszállással, durva kommunista elnyomással terhelt időszakban történt, amikor a feltételek legalábbis ellentmondásosak voltak. Az új hatalom ambiciózus volt az általános iskolák építése terén, hiszen ezek képezték az oktatási rendszer átalakításának egyik alapját, de az ideológiai és építőipari diktátumok, illetve korlátok (az ún. szocialista realista „stílus” erőltetése, fejletlen ipari háttér, stb.) naponta leküzdendő akadályokat jelentettek.

A korszak legelhivatottabb építészei a nehézségek ellenére komoly építészeti értéket képviselő épületek tucatjait hozták létre, amelyek a lényeg tekintve semmivel sem maradtak el európai kortársaiktól. Az esetek többségében ma is jól működő, jól használható intézmények jöttek létre, amelyek közül megítélésünk szerint legalább 5-6 akár műemléki szintű, és 10-12 erős helyi szintű védelmet érdemelne

Ha a műemlékvédelemben általánosan elfogadott Riegl-féle érték kategóriákat vesszük alapul, akkor legalább három olyan említendő, amely vizsgálatra érdemes és indokolhatja a védelmet. Ilyen például a

- „történeti érték”
historischer Wert
- „használati érték”
Gebrauchswert
- „művészeti érték”
Kunstwert

Ez a három a részletesebben tárgyalt iskolák esetében jó eséllyel teljesül.

A kutatás során létrejött adatbázis további elemzése és az épületek fenti érték kategóriák szerinti értékelése a közeljövő feladata.

Kutatásunk legfőbb célkitűzése mindezt megismertetni az összes érintett féllel, tanárokkal, diákokkal, üzemeltetőkkel, építészekkel és döntéshozókkal, hogy az épületek megkapják azt a megbecsülést és odafigyelést, amit megérdemelnek.

Az utóbbi években a demográfiai változások (csökkenő gyerekszám, belső migráció) és egyéb okok miatt sok általános iskola került eladásra vagy egyéb hasznosításra, bontások és összevonások történtek. Minden mozgásban van ezek körül az épületek körül, komoly értékek tűnhetnek el, ha nem áll rendelkezésre a szükséges információ.

**A fellelt iskolák
jövőjét tekintve fontos
különválasztani az
épületek műszaki állapotát
az általuk hordozott
építészeti értékektől.**

Sajnos itthon gyakran a régihez automatikusan a rossz, az újhoz a jó képzete társul.

**Olyan beavatkozásokra
van szükség, ami az
állagmegóváson túl képes
az eredeti gondolatiságot
is megőrizni.**

Svájcban például az időszak színvonalasabb iskolái már védett státuszban vannak és felújításuk példamutató igényességgel történik.

De már az is irigylésre méltó, ahogyan a brnói modern fontos épületeit összegyűjtötték és mindenki számára online elérhetővé tették (lásd: bam.brno.cz).

Az iskolabútor mint a tanítás aktív szereplője

– Katharina Rosenberger

A neveléstudomány számára a tér (például az iskola belső tere, az osztályteremek világa) egyre fontosabb kutatási problémává lépett elő.

Robert Schmidt szerint az iskola berendezése nem lehet pusztán belsőépítészeti kérdés. A belső tér egésze ugyanis akarva-akaratlanul kihat az oktatás folyamatára, így a leghelyesebb, ha tudatosan alkalmazzuk annak eszközeit.

A következő gondolatokat Schmidt ugyan az iskolabútorok kapcsán fogalmazta meg, de hasonló módon érdemes gondolkodni az iskolai környezet kapcsán is:

"az irodabútorok és a használati tárgyak a szociális kapcsolatok és szimbolikus jelentések sajátos kapcsolatának megtestesülései.

Leegyszerűsített lenne az a felfogás, amely a tárgyakat kizárólagosan szimbolikus tartalmuk alapján vizsgálná, de az is, amely a berendezést az irodában folyó társas viselkedéseket befolyásoló technikai eszközként állítaná be. Az igazság az, hogy az irodai eszközök speciális anyagi sajátosságuk és technikai konstrukciójuk révén, a használat során bontakoztatják ki szociális jelentésüket."

Schmidt gondolataiból kiindulva kutatásunkban az osztálytermet egyszerre tekintettük fizikai térnek és szimbólumokkal, érzelmekkel teli helynek. Az iskolai asztalokat így nemcsak alapvető funkciójuknak megfelelően, tehát használati tárgyként értelmeztük, hanem a szociális interakciók részeként is.

Az iskolabútorok sűrítve jelenítik meg a társadalom gyermekekről, oktatásról, nevelésről alkotott elképzeléseit.

- A tervezők a bútor formájában megjelenítik saját iskolai élményeiket, preconcepciókat.
- A bútorok vásárlásáról döntő illetékeseknek ugyancsak van valamilyen elképzelése a jó iskolai környezetről.
- Végül a termet használó pedagógus az egészet hozzáigazítja saját személyiségéhez.

Az iskolabútorok részei a tanítási munkának, tárgyi mivoltukban segítik vagy korlátozzák a gyakorlati módszerek megvalósítását.

Az iskola tárgyi kultúrája elválaszthatatlan az iskola szellemiségétől, ugyanolyan jelentőségű, mint az emberek közötti személyes interakció, a kapcsolatháló vagy a csoportdinamika.

"A tárgyak és az építészeti adottságok nem csupán az emberek közötti interakciók díszletei, hanem az iskolában zajló nevelési és szocializációs folyamatok aktív szereplői is egyben."

Ezzel kapcsolatban érdemes röviden utalni Gibson affordancia elméletére is. Gibson látásmódja kulcsot adhat a kutatás központi kérdését jelentő pedagógiai folyamatok megértéséhez. Az elmélet egyik alapfogalma a "cselekvési keretfeltétel" (preconditions for activity), amelynek lényege, hogy a tárgyi-fizikai környezet megszabja az emberi cselekvés módját és irányát. Gibson fogalomrendszere a cselekvőknek és a tárgyaknak a gyakorlatban megnyilvánuló kölcsönhatására koncentrálna.

"Az affordancia nem más, mint a tárgyak és a mesterséges környezet azon tulajdonsága, illetve használati potenciálja, amelyet a cselekvő (kognitív értelemben) felismer és cselekvése során alkalmaz, megmozgat, átalakít, stb."

Fontos hangsúlyozni, hogy az affordancia nem a cselekvők önkényes értelmezésének az eredménye, sokkal inkább a tárgyakban és a környezetben eleve benne rejlő látens, cselekvésekre ösztönző lehetőségek halmaza. Gibson (1979) hangsúlyozza, hogy az emberek aktív kapcsolatot építenek ki környezetükkel, de ez fordítva is igaz: a környezet kognitív és gyakorlati tevékenységet stimulál.

A tárgyak meghatározott tevékenységi formákat kínálnak fel, ám az a cselekvő képességeitől függ, hogy végül tud-e élni ezekkel, és ha igen, milyen módon.

Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel 1

– Tánczos Tibor DLA

Élményközpontúság

Az alábbiakban egy német iskolafelújítás kapcsán azt a kérdést szeretném körbejárni, vajon az intenzív érzelmi hatást kiváltó, interaktív belsőépítészeti tér miként támogatja a diákok nevelését.

Konkrétan a nemzetközi szinten is nagy visszhangot kiváltó berlini Erika Mann iskola modelljét mutatom be, amelyet egy féléves berlini ösztöndíjas tanulmányút keretében közelről is tanulmányozhattam. [...]

A kétezres évek közepén a korábban rideg folyosókat és termeket szabadidős tevékenységekre is alkalmas “oktatási tájakká” alakították át.

**Magával ragadó
installációk jöttek létre,
a rideg funkcionalizmust
hóbortos és bizarr formák
oldják fel.**

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a használók oldaláról tudatosan merült fel a mozgalmas, a fantáziát inspiráló környezet iránti igény. Az intézmény tanítási stratégiája ugyanis évtizedek óta nagy hangsúlyt helyez a közvetlen érzelmi átélésre, az élményorientált nevelésre.

A szorosan vett belsőépítészeti kérdések taglalása előtt tanulságos lehet röviden kitérni az ingerekben gazdag és intenzíven megformált környezet pedagógiai jelentőségére. Az Erika Mann Általános Iskola napi oktatási gyakorlatában központi szerepet kap az élményalapú tanulás legfontosabb módszerei közé tartozó drámapedagógia.

A drámapedagógiai stratégiát az iskola szükségből fejlesztette ki. Az intézmény környékén ugyanis az etnikai feszültségek és az ötven százalék feletti munkanélküliség sajátos igényeket támasztott.

Mindenekelőtt adott volt, hogy a bevándorlók gyermekei, akiknek mind a német, mind a török (illetve arab) nyelvvel gondjaik vannak, sikeresebbek az ismeretek megélését célzó feladatoknál, mint a nyelvi kompetenciát feltételező gyakorlatoknál.

Mindemellett a drámapedagógia erőszak megelőző “empátiatréningként” is működik, persze anélkül, hogy ezek a fogalmak a gyerekek előtt valaha is elhangoznának. A drámajáték ugyanis feszültséget hordozó emberi helyzeteket, okokat és következményeket jelenít meg játékos formában.

Tánczos Tibor DLA - Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel (térformák társadalomformák 1. 2017, p129.)
kép: Berlin, Erika Mann Általános Iskola – Sziromszerűen összezárható pihenő (szerző felvétele)

Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel 2

– Tánczos Tibor DLA

Belsőépítészet

Noha csupán az iskola részleges belső átalakítása volt a cél, az építészek fontosnak tartották, hogy a sok kisebb beavatkozás egységes koncepciót alkosson. A használati szempontok összetett, többféle hangulatot sugárzó teret igényeltek, ezért a tervezők végül egy rugalmasan formálható és többretegű olvasatot lehetővé tevő narratívára építették fel a belsőépítészeti programot.

A beavatkozás koncepcionális keretét adó történet (mese) a tervezési folyamat elején, a gyerekekkel közösen tartott workshopok során született meg.

A történet szerint egy képzeletbeli ezüstsárkány vonul végig a tereken, amelynek hatására ezek a terek minden érzéket megmozgató mágikus barlangokká változnak.

Ahogy a sárkány felfelé halad az iskolában, egyre expresszívbb terek jönnek létre. Az iskola ibolyakék színű fényben úszó mélyén (a legalsó szinten) a “sárkánybőrről lehulló csillagporban”, sárgászöldre lakkozott fémbútorok és szobanövények között “búvárkodhatnak” a gyermekek.

Feljebb haladva érzékelhetővé válik “a sárkány lélegzetvétele” is: az ezüstösen fénylő textil ruhatárolókkal ellátott első emeleten a légáramlat finoman mozgatja a mennyezetről függő átlátszó fátylakat. A második emeleten kaptak helyet “a szárnycsapás pillanatának trónjai”, vagyis azok a sárkányszárnyra emlékeztető, modulrendszerű fémasztalok és ülőalkalmatosságok, amelyeket a falról lehet lehajtogatni. A legfelső szinten még inkább szabaddá vált a képzelet, és a hullámzó “sárkányfarkakat” formázó világítótestek és íves bútorok között - gondolatban legalábbis - a sárkánnyal repülhetnek a gyerekek.

A felújítás második üteme, amely az L alakú épület másik szárnyát érintette, a korábbi történetet meséli tovább, ezúttal az ezüstsárkány horkantását megformálva. A mesebeli sárkány fűjtatásának ereje néha “feltöri” az épület padlóját és falait, ahol a gyermekek puha anyagon helyezhetik magukat kényelembe.

Tánczos Tibor DLA - Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel (térformák társadalomformák 1. 2017, p129.)
kép: Berlin, Erika Mann Általános Iskola – Hullámzó világítótestek és íves bútorok (szerző felvétele)

Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel 3

– Tánczos Tibor DLA

Interaktivitás

Az iskola igazgatónője kiemelten fontosnak tartja, hogy az építészet ne helyettesítse, hanem inspirálja a gyermekek fantáziáját, sőt kreatív használatra is motiváljon.

A pihenésre és tanulásra is szolgáló “üldögélő helyek” kapcsán például már a tervezés elején leszögezte, hogy semmi esetre sem szabványos ülőbútorokra lenne szükség, hanem olyan “tájra”, amely lehetőséget ad az önálló döntésre, és azzal a felelősséggel ruházza fel a gyerekeket, hogy saját maguk tapasztalhassák meg és fedezzék fel a lehetőségeket, és saját maguk határozzák meg, milyen pózban akarnak házi feladatot írni vagy tanulni.

A személyre szabhatóság a berlini iskola átalakításánál sokféleképpen jelenik meg.

A folyosók berendezései rendszerint mozgathatók, fiókszerűen egymásba tolhatók, valamint olyan kinyitható üregekkel rendelkeznek, amelyekben elbújhatnak a gyerekek.

A “szuszogókertben” a kisdíákok összezárhatják vagy kinyithatják az acélcső lábon forgó szoborszerű ülőbútorok gumi csuklópánttal ellátott “szárnyait”. A vízszintes és ferde síkokból álló padlón lehet üldögélni, feküdni vagy csúszkálni is, de a gyerekek a fejhallgatós zenelejátszókon kedvenc zenéjüket is meghallgathatják a “DJ-pultnál”.

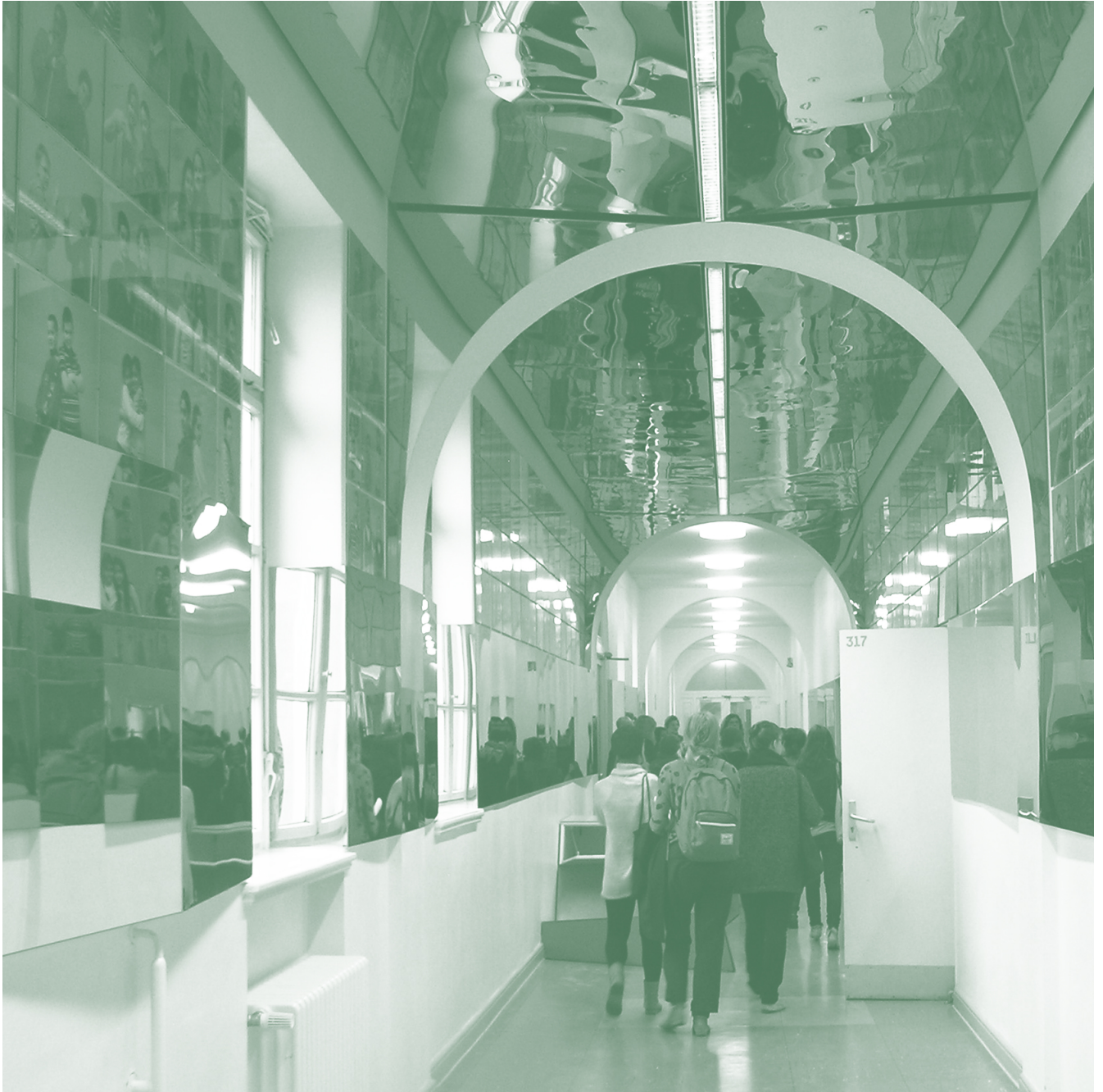
A “pihenőszobában” állítható nyakú LED-lámpák és fényvisszaverő, mozgatható, polírozott acél “csápok nőnek ki” a falakból és a padlóból. A sárga teherautó-ponyvával bevont, puha ülőalkalmatosságokból álló részen a gyermekek védett szigeteket hozhatnak létre, a sziromszerű fakeretek dőlésszögét egyénileg állíthatják be maguknak.

A térbeli interakcióhoz és a környezet folyamatos megújulásához járul hozzá az az “építészeti kaleidoszkóp” is, amely a plafonra felszerelt fényes fémfóliának köszönhetően virtuálisan kitágítja a legfelső folyosó terét, miközben a mozgó gyerekek ruháinak változó színeiben játszik.

Az itt kialakított diákpórtérből álló, megsokszorozódva tükröződő képgaléria fotói ráadásul évről évre cserélődnek, ezért nem veszítenek aktualitásukból (és népszerűségükből) sem.

Tánczos Tibor DLA - Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel (térformák társadalomformák 1. 2017, p129.)
kép: Berlin, Erika Mann Általános Iskola – Építészeti kaleidoszkóp (szerző felvétele)

Régi terek új lehetőségei: az iskolafelújítások

– Maja Lorbek

II

A különböző építészeti korból származó épületek belső átépítési és bővítési lehetőségei igencsak eltérőek.

Mindemellett figyelembe kell venni az iskola elhelyezkedését is, vagyis azt, hogy vajon

- egy sűrűn kiépített városnegyedben,
- külvárosban,
- esetleg lemaradó régióban helyezkedik el.

Különbséget kell tenni

- a karbantartás,
- az állagmegóvás (sérült épületrészek időszakos felújítása, cseréje)
- és a felújítás között.

Egy általános felújítás során minden sérült építési elem javítását el kell végezni,

illetve a felületeket is megfelelő állapotba kell hozni. Ehhez járulhat az aktuális építészeti előírások és normák megkövetelte minőségi fejlesztés, így például az új tűzvédelmi előírásoknak megfelelő átalakítás (tűzszakaszok, járulékos menekülő lépcsőházak és útvonalak), az energiahatékonyság növelése (falszigetelés, a nyílászárók cseréje, a távhőhöz csatlakozás) vagy az akadálymentesítés (bejáratok, mosdók). Mindezen beavatkozások révén az épület értéke is jelentősen megnő.

Az állagmegóvás a teljes körű felújítás redukált formája,

amikor az épületnek és a gépészetnek csupán egyes, kiemelkedően fontos részei újulnak meg. A cél nem az értéknövelés, hanem az értékmegőrzés.

A manapság megvalósuló felújítások többsége nem kíván az eredeti térstruktúrán változtatni, holott egy átépítés során a belső térszerkezet újragondolására nyílna lehetőség, és az épület új építészeti alprogramot kaphatna.

Az osztrák iskolák felújításakor azonban kerülnek az átalakításokat, a legtöbb esetben megmarad az eredeti, osztálytermeken alapuló térszerkezet.

Az átépítés legradikálisabb, meglehetősen ritkán alkalmazott változata az úgynevezett konverzió,

amelynek során az épület alapfunkciója változik meg. Ilyen lehet például, ha egy feleslegessé váló irodaházban lakásokat alakítanak ki.

A feleslegessé váló irodaházak kapcsán azonban érdemes lenne megfontolni az iskolává alakítás lehetőségét is, hiszen ezek az épületek rendszerint flexibilis belső térszerkezettel, megfelelő belmagassággal és erős födémekkel rendelkeznek.

források

CSÁTHY Dorottya: Re-modern: Talált házaink az ötvenes-hatvanas évek iskolaépítészetéből. ÚNKP ösztöndíjas kutatás (ÚNKP-17-2-I-BME-293) Témavezetők: TERBE Rita DLA, NAGY Iván DLA, BME, Építészmérnöki Kar, Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezési Tanszék 2017 szeptember - 2018 január

CSÁTHY Dorottya – STARKBAUER Lilla – VARGA Noémi Kinga: Talált házaink - A modern műemlékvédelem esete egy ózdi iskolával. TDK kutatás, III. helyezett. Témavezetők: TERBE Rita DLA, NAGY Iván DLA, BME, Építészmérnöki Kar 2017

EUROFOUND: A NEET-fiatalok sokszínűségének felmérése. Összefoglaló. Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért, 2016, <https://www.eurofound.europa.eu/hu/topic/neets> (Utolsó letöltés: 2022.08.09)

HAMMERER, Franz: Az iskolai terekről másként. In: SÁRKÁNY Péter – TAMÁSKA Máté (szerk.): A tanulás helyei: iskolaépítészet. TÉRformák – Társadalomformák 1., Budapest 2017, pp. 55-70.

HERTZBERGER, Herman: Making space and leaving space. In: RUBY, Ilka – RUBY, Andreas (szerk.): Nantes School of Architecture. University building in France. Holcim Foundation for Sustainable Construction, Zurich 2011, pp. 4-7.

KASSAI Dorottya – NAGY Iván – STARKBAUER Lilla – TERBE Rita – VARGA Noémi: Egyedi általános iskolák 1957(59) és 67(69) között. Egy feledésbe merült évtized mai szemmel. In: DÜLL Andrea, SOMOGYI Krisztina, TAMÁSKA Máté (szerk.): Iskolaépítészet Magyarországon. Örökség és megújulás. TÉRformák – Társadalomformák 7. Budapest 2021, pp. 139-160.

LORBÉK, Maja: Régi terek új lehetőségei: az iskolafelújítások. In: SÁRKÁNY Péter – TAMÁSKA Máté (szerk.): A tanulás helyei: iskolaépítészet. TÉRformák – Társadalomformák 1., Budapest 2017, pp. 71-85.

MOZAS, Javier: The complexity of learning. In: PER, Aurora Fernandez – MOZAS, Javier (szerk.): Complex buildings. Learning systems. a+t, Vitoria-Gasteiz 2018, pp. 12-15.

MOZAS, Javier: SECOND PARADIGM: Stacking the Social Agenda. Christian Kerez. Leutschenbach School. Zurich (Switzerland), 2008. In: PER, Aurora Fernandez – MOZAS, Javier (szerk.): Complex buildings. Learning systems. a+t, Vitoria-Gasteiz 2018, pp. 24-31.

ROSENBERGER, Katharina: Iskolabútorok hatása az oktatásra: alkalmazott kutatómódszertan. In: SÁRKÁNY Péter – TAMÁSKA Máté (szerk.): A tanulás helyei: iskolaépítészet. TÉRformák – Társadalomformák 1., Budapest 2017, pp. 97-108.

RUBY, Ilka – RUBY, Andreas (szerk.):
Nantes School of Architecture. University building in France.
Holcim Foundation for Sustainable Construction, Zurich 2011

TAMÁSKA Máté: A tanulás helyei: Társadalom és iskolaépítészet.
In: SÁRKÁNY Péter – TAMÁSKA Máté (szerk.):
A tanulás helyei: iskolaépítészet.
TÉRformák – TÁRsadalomformák 1., Budapest 2017, pp. 9-13.

TÁNCZOS Tibor: Élményközpontú belsőépítészet partneri tervezéssel
a berlini Erika Mann Általános Iskolában.
In: SÁRKÁNY Péter – TAMÁSKA Máté (szerk.):
A tanulás helyei: iskolaépítészet.
TÉRformák – TÁRsadalomformák 1., Budapest 2017, pp. 129-136.

SZÉLL Krisztián – NAGY Ádám: Oktatási helyzetkép: iskolai életutak,
tervek és lehetőségek.
In: NAGY Ádám (szerk.): Margón kívül. Magyar ifjúságkutatás 2016.
Budapest 2018, pp. 54-97.

TUTENEL, Piet – COOREVITS, Sarah: Nem csupán egy tégl a falban:
a tanító tér.
In: SÁRKÁNY Péter – TAMÁSKA Máté (szerk.):
A tanulás helyei: iskolaépítészet.
TÉRformák – TÁRsadalomformák 1., Budapest 2017, pp. 15-31.

részvevők

TT1 tematikus év / 2019

oktatók:

tárgyfelelős: Fábíán Gábor DLA
Horváth-Farkas Zsófia
Nagy Iván DLA
Sági Gergely
Szabó Dávid DLA
Terbe Rita DLA

hallgatók:

Czwick Ágota, Csabafi Enikő Kinga, Fercsik Fruzsina, Ferenczi Natália Fanni, Gellár Jakab, Hajós Fédra, Horváth Daniella, Luleczky Judit, Mészáros Dóra, Mezei Fruzsina, Mudri Kamilla, Nyeste Adél, Sánta Ákos, Soós Zsófia Fruzsina, Szöllösi Dániel, Szunter Tibor, Varga Eszter, Varga Sarolta, Zólogy Júlia

TT2 tematikus év / 2019

oktatók:

tárgyfelelős: Terbe Rita DLA
Fábíán Gábor DLA
Horváth-Farkas Zsófia
Nagy Iván DLA
Sági Gergely
Szécsi Zoltán DLA

hallgatók:

Bácsi Kinga, Berzsák Barna, Bíró Árpád, Czwick Ágota, Csabafi Enikő Kinga, Endrédi Ádám, Eperjesi Blanka, Fehérvári Veronika Bogárka, Fekete Bianka, Fercsik Fruzsina, Ferencz Veronika Réka, Gall Eszter, Hajós Fédra, Horváth Daniella, Juhász Júlia, Kovács Nóra, Laczó Eszter, Lakatos Evelin, Nagy Attila, Nisnánzky Dániel, Nyeste Adél, Pethő Árpád, Radics Laura, Révai Márton, Soós Zsófia Fruzsina, Szabó Karina, Szikora Anita, Szunter Tibor, Tóth Anna Tekla, Vadányi Zita, Vágó Borbála, Varga Eszter, Velinszky Dóra, Virág Evelin, Vitéz Júlia, Zólogy Júlia

TT2 tematikus év / 2018

oktatók:

tárgyfelelős: Terbe Rita DLA
Árva József DLA
Fábíán Gábor DLA
Nagy Iván DLA
Szabó Dávid DLA
Szécsi Zoltán DLA

hallgatók:

Ács Fruzsina, Andree Henrietta, Balog Ákos, Bielik Judit, Bogáthy Zsolt, Csik Fanni, Fehér Csilla, Kaknics Péter, Kalapács Regina Viktória, Kalocsai Gergő, Kardos Tamás, Kas Tünde Ildikó, Kékesi Lídia, Kelemen Mariann, Kiss Martina, Koczás Márk, Könyves-Tóth Piroska, Marczell Bernadett, Nemcsics Botond, Olt Annamária, Orosz Miklós, Péntes Laura, Sági Zoltán, Sétáló Mirella, Száraz Péter, Székely Lajos, Tábori Regina, Virág Boglárka, Yang Zhu Qing, Zacher Ádám Bendegúz, Zöldi Sára

TT3 tematikus év / 2019

oktatók:

tárgyfelelős: Nagy Iván DLA
Fábíán Gábor DLA
Helfrich Szabolcs DLA
Sági Gergely
Szabó Dávid DLA
Szécsi Zoltán DLA
Terbe Rita DLA
Vasáros Zsolt DLA

hallgatók:

Berzsák Barna, Bíró Árpád, Chen Ming Rong, Chromicsek Adrienn, Czwick Ágota, Csabafi Enikő Kinga, Fercsik Fruzsina, Gellár Jakab, Horváth Daniella, Juhász Dániel, Juhász Júlia, Kishonhy Kata, Kiss Martina, Laczó Eszter, Lajkó Dóra, Luleczky Judit, Makki Boglárka, Molnár Judit, Monostori Fanni, Móré Bence, Nagy Attila, Petró Liza, Racskó Anna, Samicskov Milán, Soós Zsófia Fruzsina, Szabó Petra, Szunter Tibor, Vágó Borbála, Varga Eszter, Varga Lilla, Vörös-Grigoriu Eszter, Zólogy Júlia

Alkotók:

- a1 Czwick Ágota
Gellár Jakab
Horváth Daniella
Zólomy Júlia
- a2 Mészáros Dóra
Szöllösi Dániel
Varga Sarolta
- a3 Ferenczi Natália
Luleczky Judit
Sánta Ákos
- a4 Csabafi Enikő
Fercsik Fruzsina
Nyeste Adél
- a5 Soós Zsófia
Szunter Tibor
Varga Eszter
- b1 Koczkás Márk
Nemcsics Botond
Sági Zoltán
- b2 Balog Ákos
Kaknics Péter
Zacher Bendegúz
- b3 Bielik Judit
Pénzes Laura
Zöldi Sára
- c1 Fehérvári Bogárka
Ferencz Veronika
Kovács Nóra
- c2 Gall Eszter
Nagy Attila
Nisnánzky Dániel
Vágó Borbála
- c3 Fekete Bianka
Laczó Eszter
Tóth Anna Tekla
Virág Evelin
- c4 Bíró Árpád
Juhász Júlia
- d1 Móré Bence
- d2 Monostori Fanni
- d3 Makki Boglárka
- d4 Szunter Tibor
- d5 Csabafi Enikő
- d6 Chen Ming Rong
- d7 Petró Liza
- d8 Nagy Attila
- d9 Vörös-Grigoriu Eszter

impreszum

Ipartanszék füzetek No.12   2022, Budapest

kiadó:
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Építészmérnöki Kar, Exploratív Építészeti Tanszék
H-1111 Budapest, Műegyetem rkp. 3. K. 251
www.explorativ.bme.hu

felelős kiadó és sorozatszerkesztő:
Vasáros Zsolt DLA

szerkesztette:
Terbe Rita DLA, Fábián Gábor DLA, Nagy Iván DLA

kötetterny, tördelés és nyomdai előkészítés:
Offra Flóra, Zöldi Sára

lektor:
Pogonyi Ildikó

nyomdai munkálatok:
Stanctech Digital Kft, Inkredibile Letterpress

fotók, illusztrációk:
részvevő alkotók

projekt címe:
Ipartanszék Tanszéki Terv / tematikus év no.2 - next generation

támogató:

IPARTANSZÉK X Exploratív
Építészeti Tanszék nka

Minden jog fenntartva. Jelen kiadványt, vagy annak részeit tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármilyen formában vagy eszközzel – elektronikus úton vagy más módon – közölni a kiadó engedélye nélkül.

nyomtatott : ISBN 978-963-421-879-1
online pdf : 978-963-421-880-7
HU-ISSN 2064-5325

© Exploratív Építészeti Tanszék
© Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezési Tanszék és a Szerzők

